

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi

Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Güvenlik Bilimleri Dergisi

*Gendarmerie and
Coast Guard
Academy*

*Security Sciences
Institute*

G

*Journal of Security
Sciences*

B

Cilt/Vol.: 5

Sayı/Num.: 2

Kasım/Nov. 2016

D

JSGA Basımevi - Ankara 2016

*ISSN: 2147-2912
www.jsga.edu.tr*

Güvenlik Bilimleri
Dergisi

The Journal of Security Sciences

GÜVENLİK BİLİMLERİ DERGİSİ

Yıl 5* Sayı 2* ISSN 2147-2912

İMTİYAZ SAHİBİ

Nurettin ALKAN, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanı

BAŞ EDITÖR

Dr. Gökhan SARI

EDITÖRLER

Dr. Cenker Korhan DEMİR
Erdem ÖZGÜR

YAYIN KURULU

Dr. Cenker Korhan DEMİR
Dr. Engin AVCI
Dr. Gökhan SARI
Dr. Mehmet KURUM
Dr. Murat ALKAN
Dr. Talha ÖVET

DÜZELTMENLER

F. Jale Gül ÇORUK
Fatma BURUNUCU

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Azmi Kaan ŞEN

Herhakkı saklıdır. Güvenlik Bilimleri Dergisi yılda iki defa yayımlanan hakemli süreli yayındır. Makalelerdeki görüş, sav, tez ve düşünceler yazarların kendi kişisel görüşleri olup, hiçbir şekilde Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi'nin veya Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nün görüşlerini ifade etmez. Makaleler, Güvenlik Bilimleri Dergisi'ne referans verilerek akademik amaçlarla kullanılabilir. Güvenlik Bilimleri Dergisi'ne gönderilen makaleler iade edilmez. Güvenlik Bilimleri Dergisi, Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS) ve ULAKBİM DergiPark veri tabanlarında taranmaktadır.

BASKI

Büyük Anadolu Medya Grup Ltd. Şti.

YAZIŞMA VE HABERLEŞME ADRESİ

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Beytepe/ANKARA

Telefon: 0312 464 74 74 Dâhili: 6900 / 6910 / 6970

E-posta: editorgbd@jandarma.tsk.tr

THE JOURNAL OF SECURITY SCIENCES

Year5* Issue 2* ISSN 2147-2912

LICENSEE

Nurettin ALKAN, President of Gendarmerie and Coast Guard Academy

CHIEF EDITOR

Gökhan SARI, Ph.D

EDITORS

Cenker Korhan DEMİR, Ph.D.
Erdem ÖZGÜR

EDITORIAL BOARD

Cenker Korhan DEMİR, Ph.D.
Engin AVCI, Ph.D.
Gökhan SARI, Ph.D.
Mehmet KURUM, Ph.D.
Murat ALKAN, Ph.D.
Talha ÖVET, Ph.D.

PROOFREADING

F. Jale Gül ÇORUK
Fatma BURUNUCU

PUBLICATION COORDINATOR

Azmi Kaan ŞEN

All rights reserved. The Journal of Security Sciences is a peer-reviewed journal and published twice a year. The opinions, thoughts, postulations or proposals within articles are but reflections of the authors and do not, in anyway, represent those of the Gendarmerie and Coast Guard Academy or Security Sciences Institute. Articles can be used with reference to The Journal of Security Sciences. Articles sent to The Journal of Security Sciences will not send back. The Journal of Security Sciences are indexing by Akademia Social Sciences (ASOS) Index and ULAKBİM Dergi Park Index databases.

PRINTED BY

Büyük Anadolu Medya Group Limited Company

CORRESPONDENCE AND COMMUNICATION

Gendarmerie and Coast Guard Academy Beytepe / ANKARA

Telephone: 0312 464 74 74 ext: 6900 / 6910 / 6970

Email: editorgbd@jandarma.tsk.tr

GÜVENLİK BİLİMLERİ DERGİSİ

Danışma Kurulu	
Prof. Dr. Abdülkadir ÇEVİK	Prof. Dr. Sadi ÇAYCI
Prof. Dr. Ahmet İNAM	Prof. Dr. Salih CENGİZ
Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR	Prof. Dr. Sertaç Hami BAŞEREN
Prof. Dr. Ayla Sevim EROL	Prof. Dr. Türel YILMAZ ŞAHİN
Prof. Dr. B. Siddık Binboğa YARMAN	Prof. Dr. Nurettin GÜZ
Prof. Dr. Canan ATEŞ EKŞİ	Prof. Dr. Yıldırım BEYATLIDOĞAN
Prof. Dr. Çınar ÖZEN	Prof. Dr. Zafer İLBARS
Prof. Dr. Feridun YENİSEY	Prof. Dr. Zehra DÖKMEN
Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK	Prof. Dr. Zeki HAFIZOĞULLARI
Prof. Dr. Hamit HANCI	Prof. Dr. Doğan KÖKDEMİR
Prof. Dr. Mehmet Emin ÇAĞIRAN	Prof. Dr. Şennur TUTAREL KIŞLAK
Prof. Dr. Mesut Hakkı CAŞİN	Doç. Dr. Haldun YALÇINKAYA
Prof. Dr. M.KayhanMUTLU	Doç. Dr. Özgür ÖZDAMAR
Prof. Dr. Marco GERCKE	Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN
Prof. Dr. Nevin GÜNGÖR ERGAN	Doç. Dr. Edalet HESENOV
Prof. Dr. Nesrin HİSLİ ŞAHİN	Doç. Dr. Faruk AŞICIOĞLU
Prof. Dr. Nihat MERT	Yrd. Doç. Dr. Hakan Soner APLAK
Prof. Dr. Osman CELBİŞ	Dr. Giovanni ERCOLANI
Prof. Dr. Recep AKDUR	
Hakemler (2016 Yılı)	
Prof. Dr. Bedriye SARAÇOĞLU	Yrd. Doç. Dr. Kerem ALTIPARMAK
Prof. Dr. Mesut Hakkı CAŞİN	Yrd. Doç. Dr. Şamil ÜNSAL
Prof. Dr. Serpil EROL	Dr. C. Korhan DEMİR
Prof. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK	Dr. Engin AVCI
Prof. Dr. Nejat BASIM	Dr. Erkan KÖSE
Prof. Dr. Sertaç Hami BAŞEREN	Dr. Levent ORALLI
Doç. Dr. Birsen ŞAHİN KUTLUK	Dr. Orhan GERDAN
Doç. Dr. Kadir Yasin ERYİĞİT	Dr. Ercan SEYHAN
Doç. Dr. Cem Harun MEYDAN	Dr. Gökhan SARI
Doç. Dr. Muharrem ÇETİN	Dr. Mustafa GÜLER
Yrd. Doç. Dr. Hakan Soner APLAK	Dr. Talha ÖVET
Yrd. Doç. Dr. Olgun DEĞİRMENÇİ	Sn. Ercan ÇİTLİOĞLU

Advisory Board	
Prof. Abdülkadir ÇEVİK,Ph. D.	Prof. Sadi ÇAYCI,Ph. D.
Prof. Ahmet İNAM,Ph. D.	Prof. Salih CENGİZ,Ph. D.
Prof. Ali ÇAĞLAR,Ph. D.	Prof. Sertaç Hami BAŞEREN,Ph. D.
Prof. Ayla Sevim EROL,Ph. D.	Prof. Türel YILMAZ ŞAHİN,Ph. D.
Prof. B. Sıddık Binboğa YARMAN,Ph. D.	Prof. Nurettin GÜZ,Ph. D.
Prof. Canan ATEŞ EKŞİ,Ph. D.	Prof. Yıldırım BEYATLIDOĞAN,Ph. D.
Prof. Çınar ÖZEN,Ph. D.	Prof. Zafer İLBARS,Ph. D.
Prof. Feridun YENİSEY,Ph. D.	Prof. Zehra DÖKMEN,Ph. D.
Prof. Haydar ÇAKMAK,Ph. D.	Prof. Zeki HAFIZOĞULLARI,Ph. D.
Prof. Hamit HANCI,Ph. D.	Prof. Doğan KÖKDEMİR,Ph. D.
Prof. Mehmet Emin ÇAĞIRAN,Ph. D.	Prof. Şennur TUTAREL KIŞLAK, Ph.D.
Prof. Mesut Hakkı CAŞİN,Ph. D.	Assoc. Prof. Haldun YALÇINKAYA, Ph.D.
Prof. M.KayhanMUTLU, Ph. D.	Assoc. Prof. Özgür ÖZDAMAR,Ph. D.
Prof. Marco GERCKE,Ph. D.	Assoc. Prof. Nihat Ali ÖZCAN,Ph. D.
Prof. Nevin GÜNGÖR ERGAN,Ph. D.	Assoc. Prof. Edalet HESENOV,Ph. D.
Prof. Nesrin HİSLİ ŞAHİN,Ph. D.	Assoc. Prof. Faruk AŞICIOĞLU,Ph. D.
Prof. Nihat MERT,Ph. D.	Asst. Prof. Hakan Soner APLAK,Ph.D.
Prof. Osman CELBİŞ,Ph. D.	Giovanni ERCOLANI,Ph. D
Prof. Recep AKDUR,Ph. D.	
Referees (Year 2016)	
Prof. Bedriye SARAÇOĞLU,Ph. D.	Asst. Prof. Olgun DEĞİRMENCİ,Ph. D.
Prof. Mesut Hakkı CAŞİN,Ph. D.	Asst. Prof. Şamil ÜNSAL,Ph. D.
Prof. Serpil EROL,Ph. D.	C. Korhan DEMİR,Ph. D.
Prof. Haluk KORKMAZYÜREK,Ph. D.	Levent ORALLI,Ph. D.
Prof. Nejat BASIM,Ph. D.	Orhan GERDAN,Ph. D.
Prof. Sertaç Hami BAŞEREN,Ph. D.	Gökhan SARI,Ph. D.
Assoc. Prof. Birsen ŞAHİN KUTLUK,Ph. D.	Erkan KÖSE,Ph. D.
Assoc. Prof. Kadir Yasin ERYİĞİT, Ph.D.	Engin AVCI,Ph. D.
Assoc. Prof. Cem Harun MEYDAN, Ph.D.	Ercan SEYHAN,Ph. D.
Assoc. Prof. Muharrem ÇETİN,Ph. D.	Mustafa GÜLER,Ph. D.
Asst. Prof. Kerem ALTIPARMAK,Ph. D	Talha ÖVET,Ph. D.
Asst. Prof. Hakan Soner APLAK,Ph. D.	Dear Ercan ÇİTLİOĞLU

İçindekiler

Editör'den

Antropoloji, Kültür ve Güvenlik..... 1-31
Hakan BOSTAN

**Değişen Uluslararası Güvenlik İnşasında Toplumsal
Cinsiyet Meselesi..... 33-59**
Özlem ÖZDEMİR

**Değişen Kırsal Yaşam Alışkanlıklarının Hırsızlık
Suçuna Etkisi..... 61-91**
Murat MADENÜS

Sosyal Ağlarda Suç Korkusu: Facebook Örneği..... 93-112
Erdal Servet YURTSAL

Makale Yazım Esasları..... 113-119

Contents

Editor's Note

Anthropology, Culture and Security.....1-31

Hakan BOSTAN

Gender Matter in The Changing International Security

Architecture 33-59

Özlem ÖZDEMİR

Effects Of Changing Rural Routine Activities On Crime Of Theft..... 61-91

Murat MADENÜS

Fear Of Crime In Social Networks: Facebook Example.....93-112

Erdal Servet YURTSAL

Publishing Principles..... 113-119

Editör'den

Değerli “Güvenlik Bilimleri Dergisi” okuyucularımız,

Temel insani ihtiyaçlardan biri olan güvenlik, günümüzde üzerinde en çok tartışılan konuların başında gelmeye devam etmektedir. Bu kavramın en şiddetli enstrümanı olan savaş ise özellikle içinde bulunduğumuz coğrafyada sık sık telaffuz edilir hale gelmiştir. Savaşların getirdiği yıkım ve toplum hayatında bıraktığı derin etkiler, gerek uygulayıcılara gerekse akademik camiaya savaşların sebeplerini düşünmek ve harekete geçmek zorunluluğu doğurmaktadır. Elinizdeki derginin temel amaçlarından biri bu ihtiyacı bir nebze olsun karşılamak ve güvenlik alanındaki akademik bilgi birikimine katkıda bulunmaktadır.

Bu kapsamda dergimizin bu sayısına antropoloji ve güvenlik üzerine yapılmış olan bir çalışma ile başlamak istedik. **Bostan** tarafından hazırlanan bu çalışmada antropoloji bilimine yönelik genel değerlendirmelerin yanında güvenlik çalışmalarında, “insan değeri” kavramına nasıl yaklaşıldığına yönelik tespitler bulunmaktadır. Bostan, güvenlik anlayışına insan ve toplum üzerinden yaklaşmak adına fiziksel, sosyal ve adli antropoloji ayırımı ile kültür kavramına dikkat çekerek analiz ve değerlendirmeler yapmaktadır. Türkiye özelinde antropolojinin gelişim süreçlerine de değinilen çalışmada, kamu hizmeti vermekte olan uygulamalı antropologların güvenlik alanındaki rolüne de yer verilmiştir.

Dergideki ikinci makalede ise **Özdemir**, toplumu oluşturan aktörlerin başında gelen kadınların güvenlik alanındaki rolü üzerine değerlendirmelerinin yer aldığı bir çalışmayı bizlere sunmaktadır. Dünya nüfusunun yarısını kadınların oluşturmasına rağmen uluslararası güvenlik alanının çok fazla tartışmaya mahal vermeksizin erkek dünyasının egemen olduğunu değerlendiren Özdemir, savaş ve çatışma alanlarında mağdur olarak hassasiyetleri yanında kadına, silahlı çatışma, çatışma çözümü, barışı koruma ya da inşa etme faaliyetlerinde daha çok ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Nitekim çalışmada sürekli değişen uluslararası güvenlik yapısında kadının rolünün erkeklerle eşit aktör/aktris(ler) olarak algılanması gerektiğini ortaya koymakta, bu tezini Birleşmiş Milletler ve NATO gibi uluslararası aktörlerin raporları ile desteklemektedir.

Güvenlik alanına yönelik savaş olgusundan sıyrılarak toplumsal güvenliğin tehdit unsurlarından biri olan suç kavramına değinmekte fayda bulunmaktadır. Bu kapsamda **Madenüs** tarafından hazırlanan üçüncü çalışmada günümüzde suça klasik bakış açısıyla yaklaşma ile arzu edilen

sonuçlara ulaşılamayacağı üzerinde durulmaktadır. Yazar, şu ana kadar geliştirilen sosyo-ekoloji ve çevre temelli suç teorilerinin kırsal göz ardı ederek tamamen kentteki suça ve suçluluğa odaklanmalarının, bu bakış açısının bir tarafının eksik kalmasına neden olduğunu belirtmektedir. Nitekim kırsal alandaki önemli suçlardan biri olan hırsızlık olayları, Rutin Aktivite Teorisi'nin temel varsayımları makro düzeyde yorumlanarak incelenmiş ve kırsal yaşam alışkanlıklarının suça etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca elde edilen veriler ışığında kırsalda yaygın olarak görülen hırsızlıkların önlenmesi için çözüm önerileri de öngörülmüştür.

Çalışmasında suç üzerine odaklanan **Yurtsal** ise suç olgusuna sosyal ağlar üzerinden yaklaşarak suç korkusunu azaltmaya yönelik incelemelerde bulunmuştur. Hayatımıza hızla giren sosyal ağlar kısa zamanda vazgeçilmez olmuştur. İki milyar kullanıcıya doğru hızla giden Facebook, bu sosyal ağ dünyasının zirvesinde yer almaktadır. Ülkemizde de yaklaşık olarak 34 milyon kullanıcı hesabı bulunan bu site ile ilgili yapılan araştırmalar, sosyal ağlarda suç olgusunun çoktan yerini aldığını ve suçların gerçek dünyada işlenir gibi, Facebook'ta da kolaylıkla işlenebildiğini ortaya koymuştur. Suçlarla mücadelenin önceliklerinden biri suç korkusunu azaltmaktır. Facebook örneği üzerinden suç korkusunu ölçmeyi hedefleyen bu çalışmada, aktif Facebook kullanıcısı olan 141 katılımcıdan anket yöntemi ile elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Dergimiz bu sayıyla beraber yeni bir çatı altında, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yayın hayatına devam edecektir. Yeni bakış açımız ile akademimizin vizyonu, görev alanlarındaki genişleme sayesinde önümüzdeki sayıyla birlikte ilgi alanımızda yeni açılımlar yapmayı hedeflemekteyiz. Şüphesiz ki siz değerli okuyucularımıza kaliteli ve alanında yeni bakış açıları sunan, akademik altyapısı güçlü bir yayın olma anlayışımızdan hiçbir zaman kopulmayacaktır.

Bu kapsamda dergimizin görünürlük ve saygınlığını arttırabilmek amacıyla DERGİPARK veri tabanına üyeliğimiz gerçekleşmiş, diğer veri tabanlarına da başvuru süreçlerimiz başlamıştır. Okuyucu kitlesine yazılı ve internet yoluyla ulaşan dergimiz, gelen talepler doğrultusunda dağıtım ağını genişletmeye devam etmektedir. Dergimizin bu başarısında başta okuyucularımız olmak üzere her aşamasında emeği geçen yazar, hakem, danışman ve tüm dergi çalışanlarına tekrar şükranlarımızı sunarız.

Saygılarımızla,

Dr. Gökhan SARI
Başeditör

Editorial

Dear "Security Sciences Journal" readers,

Security, one of the basic humanitarian needs, continues to come under the most controversial issues on the time being. War, which is the most violent instrument of this concept, has been frequently pronounced particularly in the present geography. The devastation caused by the wars and the profound effects left in the life of the society cause both practitioners and the academic community to have to think and act on the causes of the wars. One of the main objectives of the journal in your hand is to meet this need to some extent and to contribute to the accumulation of academic knowledge in the field of security.

Within this scope, we want to start with a study on anthropology and security for this issue of our journal. In this study prepared by Bostan, besides the general evaluations for the anthropological science, there are findings about how to approach the concept of "human value" in security studies. In order to approach the sense of security through humanities and society, Bostan makes analysis and evaluations by drawing attention to the concept of culture with the separation of physical, social and judicial anthropology. In his study he has mentioned the development process of anthropology in Turkey and the role of applied anthropologists in the field of security in providing public services as well.

In these condarticle of the journal, Özdemir presents us a study on the role of women in the field of security, who are the leading actors in the society. Özdemir evaluates that the field of international security is male-dominant despite the fact that women constitute half of the world's population. Özdemir states that women are victims of war and conflict and the yare needed in conflict resolution, peace keeping or peace building processes. In her study, she shows that the role of women in the changing international security structure should be perceived as equalactors with men, and this thesis is supported by there ports of international actors such as United Nations and NATO.

It's useful to refer to the concept of crime, one of the elements of threat to the social security, by escaping from the battle for security area. In this context, it's emphasized that the third study prepared by Madenüs can not reach the desired results with approaching from the

classical point of view. The author states that the socio-ecology and environmental based crime theories developed so far focused on crime and criminality entirely in the city and ignored country side, causing one side of this view to be incomplete. As a matter of fact, theft which is one of the most important crimes in the countryside was investigated by interpreting the basic assumptions of Routine Activity Theory at the macrolevel and trying to reveal the suicidal effect of rural life habits. Moreover, solutions were proposed to prevent thefts in rural areas in the light of obtained data.

Yurtsal, who focuses on crime in his study, has been investigating the reduction of fear of crime by approaching social Networks via crime. Social Networks that have entered our life in a short time have become indispensable. Facebook, which is rapidly moving towards two billion users, is at the pinnacle of this social networking world. The survey of approximately 34 million user accounts in our country reveals that it is a crime in social Networks and that it can be easily processed on Facebook as it has already taken place and crimes are committed in the act. One of the priorities of combating crime is to reduce the fear of crime. In this study, which aims to measure the fear of crime via Facebook sample, the data obtained by the questionnaire method was analyzed from 141 participants who are active Facebook users.

Our journal will continue to be published under a new organizational structure with this issue, in the Gendarmerie and Coast guard Academy within the Institute of Security Sciences. We aim to make new developments and amendments in our field of interest with the vision of our Academy along with the next issue. No doubt we'll present our distinguished readers with quality and new perspectives in the field and we will never leave our understanding of being an esteemed publication of the academic field.

In order to increase the visibility and respectability of our journal in this context, our membership to DERGİPARK database has been realized and we have started to apply to other databases. Our journal, which is written to the audience and Accessed via the Internet, continues to expand its distribution network in the direction of incoming requests. We express our gratitude to all the writers, referees, consultants and all the journal employees who have been successful in the publication of our journal, especially our readers.

With our respects,

Dr. Gökhan SARI
Editor in Chief

ANTROPOLOJİ, KÜLTÜR VE GÜVENLİK

Hakan BOSTAN *

ÖZ

19.yüzyılın ortalarında gelişmeye başlayan antropoloji genellikle fiziksel ve sosyal antropoloji olarak ikiye ayrılır. Sosyal antropolojinin ilgi alanı toplumsal yaşam ve kültürdeki değişimleri incelemektir. Uygulamalı antropolojinin ilgi alanı ise antropolojik veri, kuram ve yöntemleri, çağdaş sorunların tespiti, değerlendirilmesi ve çözümlenmesinde kullanılmasıdır. Kültür insanoğlunun yarattığı, ürettiği ve kullandığı her şeydir. Kültür insanoğlu yaşadıkça değişir ve gelişir. Atatürk'ün antropolojiye özel bir ilgisi ve sempatisi vardı. Türk Antropoloji Enstitüsü (Türkiye Antropoloji Tetkikat Merkezi), Atatürk'ün talimatıyla fiziksel (biyolojik) antropoloji çalışmalarını yürütmek üzere 1925'de kurulmuştur. Bu çalışmada; fiziksel (biyolojik), sosyal ve adli antropoloji ile kültür kavramına değinmekle birlikte, Türkiye'de yapılan ilk antropoloji çalışmaları ile kamu hizmeti vermekte olan uygulamalı antropologların güvenlik alanındaki rolüne değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antropoloji, Güvenlik, Kültür ve Değişim.

ANTHROPOLOGY, CULTURE AND SECURITY

ABSTRACT

Anthropology development is starting in the mid-19th century and usually divided into physical and social anthropology. Interest of social anthropology is to examine changes in social life and culture. Applied anthropology's interest is using the anthropological data, theories and methods to identify, analysis and evaluation of the current problem. Culture is everything that mankind has created, produced and used. As long as people live, culture change and develop. Ataturk had a special interest and sympathy of anthropology. Regarding to Ataturk's behest; Anthropology Institute of Turkey was established in 1925 to make physical (biological) anthropology studies. In this study, It has been mentioned of physical (biological), social and forensic anthropology with the notion of culture, also the first anthropological studies carried out in Turkey and security domain of the applied anthropologist who provide public services.

Key words: Anthropology, Security, Culture and Change.

* J.Yb., Antropolog, J.Gn.K.lığı, akadem118@yahoo.com

1.GİRİŞ

Bir sosyal bilim olan antropoloji (Latince: anthropologia "insan bilimi"), insanla ilgilenen birçok bilim dalından biridir. İnsan bilimi anlamına gelen anthropos (Yunanca'da insan) ve logos (bilim) sözcüklerinin birleşiminden oluşan antropolojinin konusu insan, toplumlar ve kültürdür. Amacı; insanların ve toplumların neden birbirlerine benzeyip/benzemedikleri, neden ve nasıl değiştikleri sorularına geçerli, doğru ve evrensel cevaplar aramaktır (Güvenç, 2002b:15).

Kültürün çok değişik tanımı (164 farklı tanımı) yapılmakla birlikte, kültür aslında en az anlaşılan kavramdır. Kültür en genel anlamıyla Marx'ın tanımıyla; "doğanın yarattıklarına karşılık, İnsanoğlu'nun yarattığı her şeydir (Güvenç, 2002a:96)." Kültür, "genler aracılığıyla aktarılamayan her şeydir (Eagleton, 2011: 46)." Benzer bir tanımda ise kültür; "insanın doğuştan getirmediği ancak doğaya kattığı her tür üründür (Alpar, 2013: 96)." Kültürün eğitim ile öğrenildiği, dil ve iletişim ile aktarıldığı üzerinde duran Güvenç'in kültür tanımı ise şudur: "Bilimsel anlamda kültür, toplumun üyesi olarak insanın, yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktarıp öğrettiği maddi manevi her şeyden oluşan karmaşık bir bütündür (Güvenç, 2002b:14-15)."

Kültürün ne olduğunu hikâye tarzında anlatan farklı bir tanımda ise; "Bir taş yerdeyken doğadır; insan taşı alıp bir hayvanı kovalamak için attığında, taş, amacını gerçekleştirmek için kullandığı doğal bir araç olur. Bu taşı alıp, yontup işleyip bir araç yaptığında, artık o taş, kültürel bir üründür. Bu ürünün yapılış/ifade biçimi ise kültürdür (Erdoğan ve Korkmaz 2010: 350)."

Bir insan ve kültür bilimi olan antropoloji; genel olarak fiziksel /biyolojik ve sosyal/kültürel antropoloji olarak ikiye ayrılır. Uygulamalı antropoloji, toplumsal sorunların teşhisi, değerlendirilmesi ve çözümünde antropolojik yöntemleri kullanmaktadır. Türkiye'de antropoloji çalışmaları; Atatürk'ün antropolojiye verdiği önemin de etkisi ile Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren bilimsel yöntemlerle yapılmaya başlanmış ve önemini de her geçen gün artırmaktadır. Güvenlik; genelde uluslararası ilişkiler disiplininin ilgi alanına girmektedir. Artık sosyal bilimciler ile birlikte antropologlar güvenlik alanında da yer almaya başlamışlardır.

2. ANTROPOLOJİNİN TARİHİ

Antropoloji biliminin tarihsel kökleri antik Yunan'a kadar gider ve antropolojinin en çok ilişkilendirildiği filozof, tarihçi, "Tarih" kelimesinin babası Herodotos (M.Ö 484-425)'a ulaşır. Herodotos birçok coğrafi alanı gezmiş, gezdiği ve gördüğü yerleri fiziki ve beşeri açıdan da tanıtmaya yoluna gitmiş, insanlar ve kültürler arasındaki farklılıkları, iklim, coğrafi koşullar ve başka doğal nedenlerle açıklamıştır (Bağdoğan, 2015: 25; Demir, 2012: 316). "Antropolojinin babası" olarak kabul edilen ve Faslı bir Müslüman olan İbn Batuta (1304-1369), 1325 ve 1354 yılları arasında 120.000 kilometre tutan 29 yıllık seyahatinde gittiği ülkelerde devlet ve toplum yapılarını, insanların gelenek ve inançlarını yakından incelemiştir (Alpar, 2014: 154). Antropoloji veya sosyolojinin öncüsü sayabileceğimiz İbn-i Haldun (1332-1406), kültürel farklılıkları iklim, iktisadi şartlar ve üretim şekil ve ilişkilerine, grup üyeleri arasındaki ilişkileri akrabalık ve dinin etkisine bağlamış, bilimsel sosyoloji ve antropolojinin kurucusu sayılan Durkheim'in öncüsü olarak görülmüştür (Bağdoğan, 2015: 25).

Bilimsel Antropoloji 19. yüzyılın ortalarında, batılı antropologların topladıkları bilgiler sayesinde doğmuştur. Aslında antropoloji bilimi 16. yüzyıldan itibaren gerçekleşen coğrafi keşifler ve sonrasında sömürgecilik ile yapılan literatür çalışmaları ile filizlenmeye başlamıştır. Antropolojik araştırmalar ilk başlarda; Afrika, Batı Okyanusya, Avustralya, Güney Amerika ve Kuzey Amerika (Kızılderili) yerli toplumları üzerinde yapılmıştır. Söz konusu araştırmalar, diğer bilimler gibi onu geliştiren ülkelere sömürge politikasına alet edilmiş, eski kolonilerin (sömürgelerin) yönetilmesinde ondan yararlanılmıştır (Güvenç, 2002a: 75). Antropologlar, buralardaki ekonomik ve kültürel değişimi hedefleyen projelerde görev almakla sömürgeciliği istemeden de olsa desteklemişlerdir (Kottak, 2002:581). Antropolog Claude Lévi-Strauss (1978: 126) bu duruma; "antropolojinin sömürgeciliğe hizmet ettiğini söylemek haksızlık olur, yanlış olur. Ama antropoloji sömürgecilikten faydalanmış, onun gölgesinde büyümüştür" şeklinde açıklama getirmiştir.

Antropologlar 1860'lı yıllardan sonra 1929 Dünya Ekonomik Krizine kadar olan süreçte özellikle sömürgeci politikalar yürüten İngilizler tarafından da sıklıkla hükümet görevlisi ya da sözleşmeli danışman olarak kullanılmışlardır. "Antropologlar ve antropoloji eğitiminden geçirilmiş

yöneticiler kısa dönemli sorun çözümlene faaliyetlerinden uzun dönemli araştırmalarla yönetime yararlı sonuçlar elde edilmesine kadar pek çok konuda çalışmışlardır. Bu çalışmalarını yürüten personel, yabancılar ofisi, koloni ofisi, Hindistan ofisi gibi sivil hükümet kademelerinde olduğu kadar İngiliz ordusunda da istihdam edilmişlerdir (Akgül, 2013: 71).” İkinci Dünya Savaşı’ndan itibaren ABD ile birlikte bazı gelişmiş ülke orduları, özellikle ülke dışında gerçekleştirdikleri operasyonlarda sıklıkla sosyal bilimcileri ve antropologları kullanmışlar ve kullanmaya devam etmektedirler (Yılmaz, 2013:250).

3. ANTROPOLOJİ

Sosyal bilimler toplum olaylarını, insanın sosyal ve kültürel faaliyetlerini inceleyen, toplumsal bilimler ise insanın toplum yaşamını türlü yanlarıyla inceleyen bütün bilimlerin adıdır (T.D.K., [Web]). Sosyal ve toplumsal bilimler, antropoloji, sosyoloji, psikoloji, demografi, ekonomi, siyaset (siyasal) bilimi, uluslararası ilişkiler, kıyaslamalı hukuk, kültürel çalışmalar, arkeoloji, eğitim ve tarih gibi bilimleri kapsamaktadır (Gürsoy, 2005: 90; Tezcan, 2015: 1).

Antropoloji, “insanı ve insan toplumlarını tüm yönleriyle (biyolojik, sosyal, kültürel) inceleyen, bütüncü ve karşılaştırmalı bir disiplin”dir (Özbudun ve Uysal, 2015: 24). Antropoloji insanın biyolojik ve kültürel çeşitliliğini, kültürlerin zaman ve mekân içinde benzerlik ve farklılıklarını açıklamaya çalışır (Kottak, 2002: 23). Antropoloji genel olarak; biyolojik antropoloji ya da fiziksel antropoloji, sosyal ya da kültürel antropoloji olarak ikiye ayrılır. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki üniversiteler ve Amerikalı antropologlar antropolojiyi; kültürel, arkeolojik, biyolojik ve lingüistik antropoloji olarak sınıflandırır (Kottak, 2002: 9).

Özetle; fiziksel (biyolojik) antropoloji, biyolojik bir organizma olarak kabul edilen insanın fiziksel gelişimi, biyolojik evrimi ve yapısıyla ilgilenirken, sosyal (kültürel) antropoloji ise toplumsal yaşam ve kültürdeki değişimleri incelemektedir. Sosyal/kültürel antropoloji disiplininin temel konusu; insan topluluklarının sahip olduğu kültürdür. Sosyal/kültürel antropoloji, toplumsal yaşam ve kültürdeki değişimleri incelemektedir.

4. FİZİKSEL (BİYOLOJİK) ANTROPOLOJİ

Fiziksel/biyolojik antropoloji uzun yıllar ırk bilimi olarak yanlış olarak adlandırılmıştır. Fiziksel/biyolojik antropoloji; biyolojik bir organizma olarak kabul edilen insanın fiziksel gelişimini, biyolojik evrimini, yapısını ve fiziksel özelliklerin hangi coğrafyalarda toplandığını araştıran bilim dalıdır. Türkiye ve birçok ülkede biyolojik antropoloji üç alt dala ayrılmaktadır:

- a. Paleoantropoloji (“paleo” kelimesi “eski” anlamına gelip) “eski insan bilimi” anlamına gelmektedir ve fosilleşmiş insan kemiklerini,
- b. Biyolojik antropoloji 10-15 binyıl öncesinden günümüze kalmış insan iskeletlerini,
- c. Fiziksel antropoloji ise günümüz insanının fiziksel yapısını incelemektedir (Özbudun ve Uysal, 2015: 33-34).

Adli antropoloji; biyolojik antropolojinin uygulama alanlarından birisidir. Adli antropoloji kriminal olaylarda ölüm sonrası iskeletlerin antropolojik yöntemlerin kullanılarak kimliklendirilmesinde rol oynamaktadır. Ören yeri, arkeolojik alan ve mezarlıklar dışında bulunan kemiklerin önce insana ait olup olmadığının belirlenmesi, kemikleşmiş insan iskeletlerinin ve yanmış kemiklerin adli vakalar kapsamında incelenmesi; biyolojik profilinin çıkarılması (yaş, cinsiyet ve boy tahmini), kaç bireye ait olduğunun belirlenmesi ve travma analizi yapılması adli antropolojinin ilgi alanına girmektedir (Özbudun ve Uysal, 2015: 61; Ünlütürk, 2015: 93; Bulut ve Hızlıoğlu, 2014: 43; Kottak, 2002: 16). Yürütülen adli antropolojik incelemelerden sonra bütünsel değerlendirme yapabilmek ve olayın aydınlatılmasına katkı sağlamak için adli antropolog, arkeolog, diş hekimi, suç soruşturmacısı, tapu kadastro teknikeri, olay yeri inceleme uzmanı ve diğer bilim uzmanından oluşan multi-disipliner bir çalışma ekibi kurulması önem kazanmaktadır (Bulut ve Hızlıoğlu, 2014: 60-62).

Dünyada yapılan son genetik çalışmaların sonucunda biyolojik anlamda ırkların varlığı kabul görmemektedir. Irk terimi art niyetli kullanım nedeniyle, özellikle antropologlar ve biyologlar tarafından kullanılması tercih edilmemektedir (Ünlütürk, 2015: 111). Fiziksel özelliklerin çevresel faktörlerin sonucu ortaya çıktığını Lévi-Strauss (1978: 110) “fizikî antropologların vaktiyle ırkî özellikler olarak seçtikleri bütün unsurların,

çevreye uyum sonucu ortaya çıktığı teker teker ispat edilmiştir” şeklinde açıklar. Bu durumu Kottak (2002: 90) ise şu şekilde açıklar; “günümüzde artık ırkları biyolojik anlamda tanımlamak olanaksızdır. Her ne kadar sokaktaki insan ırkı biyolojik olarak algılasa da, sadece ırkların kültürel inşaları olasıdır. Irkların var olduğu ve önemli olduğu görüşü bilimsel çevrelerden çok halk arasında yaygındır.”

İnsan toplulukları, fiziki görünüşleri bakımından büyük bir çeşitlilik gösterirler ama bunun yanında genetik olarak birbirlerine benzerler. Bugün dünyada halkının tamamen homojen olduğu çok az yer vardır ve küreselleşme ile birlikte teknolojik gelişmeler nedeniyle gerçekleşen göçler vasıtasıyla genlerin dolaşımı hızlanmış, gen havuzu karışmış durumdadır (Langarey, Clottes, Guilaine ve Simonnet, 2015: 39; Gültekin ve Koca, 2002: 61). Kan grupları açısından da durum aynıdır: “Bugün bilinmektedir ki dünyadaki insan toplulukların çoğunda, her grup kandan oluşan bir yelpaze mevcuttur (Langarey vd., 2015: 38-39).”

Güvenç, insan ve toplumla ilgili her konunun genlerle açıklanması durumunu; “toplum ve kültür sorunlarının genlerle açıklanması yanılgısı, eğitimle yaratılan ve eğitimle gelişen insan ve kültür varlığının sonu olur.” şeklinde eleştirmektedir (Güvenç, 2005: 48). Lévi-Strauss (1978: 112) ise kültür’ün etkisini şu şekilde belirtir; “Artık bugün açıkça anlaşılmağa başlanmıştır ki, insanlar arasındaki mevcut fizik farklılıklar, başka pekçok şey gibi, büyük ölçüde yaşanan kültürün bir sonucudur.”

5. SOSYAL ANTROPOLOJİ

Sosyal antropoloji yapıldığı ülkeye göre değişik isimler alır. ABD’de “kültür (kültürel) antropoloji”, İngiltere’de “sosyal antropoloji”, Fransa’da ve diğer Latin ülkelerinde “etnoloji”, Almanca konuşulan ülkelerde “Völkerkunde”, bazı kuzey ülkelerinde ise “folklor” olarak kullanılır (Güvenç, 2002b: 40). Etnoloji terimi aynı zamanda “Alman geleneği ile ağırlıklı” ülkelerde kullanıldığı (Özbudun, Şafak ve Altuntek, 2014: 12), sosyal/kültürel antropolojinin bir alt dalı olarak ve sosyo-kültürel antropoloji olarak kullanıldığı (Susar, 2005:141), bazen de sosyal/kültürel antropoloji ile eşanlamlı olarak tanımlandığı (Auge ve Colleyn, 2014: 15; Şenel, 1982: 31) noktasında değişik görüşler bulunmaktadır. Erdentuğ (1980), sosyal antropoloji yerine sosyo-kültürel antropoloji ifadesini kullanmıştır. Ancak günümüz literatüründe genellikle sosyo-kültürel antropoloji ifadesi kullanılmamaktadır.

Sosyal/Kültürel Antropoloji veya Etnoloji insan topluluklarının yaşam biçimlerini, kültürün ve toplumun oluşumunu, gelişimini, farklılaşmasını, değişimini inceler. Ayrıca kültürler arası etkileşimi ve kültürden kaynaklanan sorunları, ilkel toplumdan günümüz çağdaş toplum ve kültürüne uzanan tarihsel bir boyut içinde ele alır. Bu makalede bundan sonra sadece sosyal antropoloji terimi kullanılmıştır.

Sosyal antropologların ilgi alanını, birbirinden farklı toplumlar, onların kültürleri ve yaşam biçimleri oluşturur. “Bu yaşam biçimleri ise, bireylerin, yaşadıkları toplum içinde nasıl eğitildikleri; birlikte yaşayacakları eşlerini nasıl seçtikleri; nasıl evlendikleri; kendi toplumları ya da diğer toplumların üyeleriyle nasıl örgütlü ilişkiler kurdukları gibi konuları içerir (Beals ve Hoijer, 1972: 9).”

Sosyal antropolojiyle sosyoloji aynı konular üzerinde yoğunlaşmış olsalar da arasındaki temel fark, sosyologların kentsel ve sanayi toplumlarında yani büyük bir toplumda belli bir konu hakkında yazılı kaynakları ve verileri istatistiki yöntem ve tekniklerle incelerken, antropologların kırsal, batılı olmayan halkları yani dar bir alanda sistemin bütününe özellikle sözlü ve töresel kaynakları incelemiştir. “Disiplinler arası iletişim arttıkça antropolojiyle sosyolojinin alanları birbirine karışmaktadır (Kottak, 2002: 18).”

Sosyal antropoloji metodolojik açıdan çok zengindir ve hem nitel metotları hem de nicel metotları kullanır. Sosyal antropoloji alan (saha) çalışmasını; insan grupları arasında yaşayarak ve katılımcı (katılarak) gözlem tekniğini kullanarak, onların yaşam biçimlerini, davranışlarını, adetlerini gözlemleyerek, gözlemlerini görsel ve işitsel kayda alarak, bazı gruplara anket uygulayarak, inceledikleri grubu adeta onların bir parçasıymış gibi yaşayarak anlamaya ve anlatmaya çalışarak gerçekleştirir.

Sosyal antropoloji bilimi araştırma alanı olarak küçük insan gruplarını hedeflemektedir. Bununla amaçlanan; küçük bir kesitin detaylı bir şekilde çalışılarak elde edilen sonuçların genele yansımalarının öngörülme çalışmasıdır. Sosyal antropologlar araştırmalarını genellikle kendi kültürlerinden farklı kültürlere sahip toplumlar üzerinde yaparlar. Bu durum, kültür farklılıklarının daha objektif tespit edilebilmesine imkân sağlar.

Batı toplumunda yetişen antropologların “öteki” toplumlarda yapılan araştırmalar, şimdilerde o toplumların kendi içinden çıkan antropologlar tarafından yapılmaktadır. Bu durumun gerekliliğini 21 yüzyılın ünlü Fransız antropologu şu şekilde açıklar; “Bugün dünden çok daha kesin olarak biliyoruz ki, batı medeniyetinden en farklı olan toplumların bilgisi, ancak o toplumların kendi içinden yetişenlerin bu vazifeyi benimsemesi ile ilerleyebilir, ilerlemelidir. Böyle olması da hem onların kendi menfaatine, hem de bütün beşeriyetin hayrınadır (Lévi-Strauss, 1978: 128).”

6. KÜLTÜR VE DEĞİŞİM

Antropolojinin konusu insan, toplum ve kültürdür. Bu bölümde kültürün tanımı ile kültürel değişim sürecinden bahsedilmiştir. Farklı bilim dallarında ve farklı açılardan kültür tanımları yapılmıştır. Amerikalı iki antropolog olan Kroeber ve Kluckhohn kültür kavramının 164 farklı tanımını yapmışlardır. Kültür, insanlık tarihi boyunca şu dört anlamda kullanılmıştır; “Bilim alandaki kültür: Uygarlıktır. Beşeri alandaki kültür: Eğitim sürecinin ürünüdür. Estetik alandaki kültür: Güzel sanatlardır. Maddi (teknolojik) ve biyolojik alanda kültür: Üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirmedir (Güvenç, 2002a: 97).”

İnsanoğlu doğumundan itibaren atalarından aldığı kültürü gelecek kuşaklara miras olarak bırakır. Kültür bir “canlı-üstü” varlık olarak “insanla birlikte yaşar, gelişir-değişir” ama ölümsüzdür (Güvenç, 1985: 113).

Sosyal antropolojinin konusunun kültür olduğunu söyleyen ve sosyal (kültürel) antropolojinin kurucusu sayılan E.B.Tylor (1871) tarafından ise “Kültür, ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, İnsanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür (Güvenç, 2002a: 101).”

Bütüncü tanımlardan bir tanesi Malinowski'nin yaptığı tanımdır. Bu tanıma göre kültür “tüketim gereksinimlerinden ve bunların sağlanması yollarından, türlü toplumsal kurum ve gruplara izin verme yollarından, düşünce ve eğilimlerden, inanç ve geleneklerden oluşan (organik) bir bütündür (Güvenç, 1985: 14-15).” Bir diğer bütüncü tanımlardan biri de sosyal psikoloji açısından olaya bakan bir tanımdır; “Kültür, belirli bir toplumun, üyelerinin doğada bulabileceklerinden daha fazla doyum sağlayabilmeleri için, başardığı tüm maddi ve davranışsal düzenlemelerin örüntüsüdür; toplumun üyesi olarak insanın geliştirdiği tüm bilgi, inanç, sanat, ahlak, adet, yetenek ve alışkanlıklarla toplumsal kurumları kapsar (Kağıtbaşı, 1999: 344).”

Kottak (2002: 58), kültürün öğrenme ve dil yoluyla aktarıldığını belirtirken kültürü şu şekilde tanımlar: “Kültür, kuşaktan kuşağa aktarılan, kurallı, paylaşılan, simge-temelli öğrenilmiş davranış ve inançları kapsamaktadır.” Kültürel davranışların bölgesel, insan yapısı ve çeşitli olduğunu belirten Benedict ayrıca bu davranışların bütünsellik eğilimi de gösterdiğini, birey gibi kültürün de birbiriyle az çok tutarlı bir düşün ve eylem kalıbı olduğunu ve kültürün kendisini oluşturan parçaların birbiriyle olan “eşsiz” düzenlemesi ve etkileşimi sonucu oluştuğunu belirtir (Benedict, 2003: 62).

Kültür değişimlerinin ne olduğu konusunda şimdiye kadar yapılan tariflerden en iyisi olan Malinowski'nin tanımını Turhan, şu şekilde nakletmektedir:

“Kültür değişmesi, bir cemiyetin mevcut nizamını yani içtimai, maddi ve manevi medeniyetini bir tipten başka bir tipe dönüştüren bir süreçtir. Böylece kültür değişmesi, bir cemiyetin siyasi yapısında, idari müesseselerinde ve toprağa yerleşme ve iskân tarzında, iman ve kanaatlerinde, bilgi sisteminde, terbiye cihazında, kanunlarında, maddi alet ve vasıtalarında, bunların kullanılmasında, içtimai iktisadının dayandığı istihlak (üretim) maddelerinin sarfında az çok husule gelen tahavvülleri (değişimleri) ihtiva eder. Terimin en geniş manasıyla kültür değişimi, insan medeniyetinin daimi bir faktörüdür, her yerde ve her zaman meydana gelir (Turhan, 2002: 49).”

Günümüzden yaklaşık 10 bin yıl önce Orta Doğu'da insanlar bitki (besin) üretmeye ve hayvan yetiştirmeye başladılar. İnsanlar bitki ve hayvan üremesine müdahale etti. İnsanoğlu artık toplu hayata geçişe adım atmış oldu. Bu süreç insan hayatında köklü değişmelerin başlangıcı oldu ve kültürel değişim hız kazandı (Kottak, 2002: 262-263). Kültür değişir, ancak bu değişimin hızı, zamana, yere ve toplumun özelliklerine göre farklılık gösterir. Kültürel değişimin hızı, son 10.000 yıl içinde artmıştır. Kültür değişimleri, her insan topluluğu için her zaman var olmuştur. Zaman içerisinde sadece değişimin hızı değişmektedir (Güvenç, 2002b: 5, 289).

Dünya tarihi süreci ile çeşitli toplumlar var olmuşlardır. Bunların yerini daha sonraları başkaları almışlardır, ancak kültürler değişim sayesinde mevcudiyetlerini koruyabilmişlerdir. Dünyada yaşayan ve gelmiş geçmiş birçok millet diğerinden etkilenmiştir. Bu etkileşim birbirlerinden fikir, kelime, adet alma şeklinde oluşmuştur. Bu alışveriş aslında bir kültür zenginliğine

sebepler olmuştur. Bir devletin doğması ve tarih sahnesinden kaybolması sonucunda onun içinden yeni doğan bir ülke önceden kazandığı kültürel değerleri ile yeni bir sentezdir (Kaplan, 1976: 66).

Kültürel değişme veya kültür değişimi aşağıda belirtilen süreçleri kapsamaktadır (kültürleme, kültürlenme ve kültürleşme);

Kültürleme, toplumun bireye belli bir kültürü aktarması ve böylece kültürel birliğin sağlanması sürecidir. Kültürün öğrenilmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılmasını kapsar (Kottak, 2002: 21). Kavram sosyologların kullandığı toplumsallaştırma kavramından geniş anlam taşır. Antropolojiye göre kültürleme süreci doğumda başlar, hızı ve etkisi 20-25 yaşından sonra giderek azalır ama hayat boyu sürerek devam eder (Güvenç, 2002b: 85).

Kültürlenme, kültürel değişim sürecinin ana kaynağıdır. Kültürlenme; “değişik aile, eğitim, okul, meslek, bölge (alt kültür) çevrelerinden kalkıp belli yer ve zamanlarda bir araya gelen, birbirini etkileyen akran grupları arasındaki kültür etkileşimidir (Güvenç, 2002b: 86-88).”

Kültürleşme ise iki ya da daha fazla sayıda kültürün sürekli ilişki ve karşılıklı etkileşime girerek değişime uğramasıdır (Güvenç, 2002a:103). Kültürleşme (İngilizce anlamı *Acculturation*) en çok konuşulan ve tartışılan bir kavram olmakla birlikte aslında en az bilinendir. Genellikle bu kavram kültürsüzleşme (İngilizce anlamı olan *aculturation*) ile karıştırılmakta ve olumsuz bir anlamda kullanılmaktadır. Günümüzde her toplum, grup veya ülkeler aslında kültürleşme süreci sonucunda kurulmuşlardır. Bu kültürleşme süreci olumlu bir süreçtir. Günümüzde küreselleşme ile yaşanan iletişim teknolojilerindeki artış ile oluşan bilişim devrimi aslında bir kültürleşme devrimidir (Güvenç, 2002b:87).

Kültürleşmede gruplardan biri baskın dahi olsa her iki kültür de değişime uğrar. Bunun yanında gruplar doğrudan ilişki kurmasalar bile difüzyon yoluyla ve başka kültürler aracılığı yoluyla birbirini etkileyebilirler. Bu değişim örneğin yazılı basın, radyo, TV yayınları, sinema ve moda gibi uzun sürede difüzyon yolu ile yaşanmaktadır. Bu değişim bireysel planda, zorla yapılırsa *trans-kültürasyon*, bir toplumun diğerini özümsemesi şeklinde olursa buna özümseme veya asimilasyon denilmektedir. Osmanlı Devleti'nin, Enderun Okulu'na aldığı Hristiyan çocuklarından vezirler, paşalar ve sadrazamlar yetiştirmesi bir *trans-kültürasyon*, Amerika'ya göç edip yerleşen Avrupalıların oradaki yerli kültürlerden birçoğunu özümsemesi asimilasyon örneğidir (Güvenç, 2002a: 103, 127; Güvenç, 2002b: 87).

Asimilasyonun tersi olan çokkültürcülük bir ulus-devlet içindeki kültürel çeşitliliğin iyi ve arzu edilir durumudur. Bu durumda toplum bireyleri ulusal ve etnik kültürde de toplumsallaştırır (kültürleme). Çokkültürcülükte farklılığa saygı ile grupların birbirini anlaması ve etkileşime girmesi esastır. Kùltürler bir toplumda “(her bir bileşenin aynı çanak içinde, aynı sosa belenmiş, ancak ayrı kaldığı) etnik “salatalar” olarak” betimlenir (Kottak, 2002: 70-73).

Kùltürel değişme kendi içinde gelişme biçimde olabileceği gibi çeşitli kùltürler ile etkileşim biçimi ile de olabilir. Günümüzde bu değişim kitle iletişim araçları ile hız kazanmaktadır. Bununla birlikte kültürel değişimde, doğal ve toplumsal olaylar, ekonomik ve teknolojik gelişmeler, nüfustaki azalma ve çoğalmalar ve göçler de önemli rol oynamaktadırlar.

Bilgi ve kùltürü yayan teknolojik ilerleme ve iletişim araçlarının yayılması sonucu dünya çok hızlı değişime uğramaktadır. Küreselleşmenin etkisi ile kültürel yakınlaşma ve benzeşmelere tanık olmaktadır. Toplumların kültürel farkları tümüyle ortadan kalkmamakla birlikte kùltürler birbirine yaklaşmaktadır. Kùltürün dinamik yapısı nedeniyle kùltür daima değişime uğramaktadır. Buna rağmen değişim; bir kùltürün bırakılarak diğer kùltürün alınması şeklinde değil, kùltürün özünü oluşturan veya kimliğini belirleyen temel değerlerin esas itibariyle değişmemesi şeklinde gerçekleşmektedir (Kaplan, 1997: 79). Kùltürel değişime yön verebilmek ise esas amaç olmalıdır.

7. TANINMIŞ SOSYAL ANTROPOLOGLAR VE ESERLERİ

Edward B. Tylor (1832-1917) kültürel antropolojinin kurucusu sayılır. Tylor, İngiliz olmasına rağmen, Amerikan Antropolojisi’ni daha fazla etkilemiştir. Franz Boas (1858-1942) ise bir Alman olmasına karşılık “kùltür tarihi okulunun kurucusu” olarak Amerikan Antropolojisi’nin “babası” ve bu akımın ilk temsilcisi sayılır (Kottak, 2002: 19). Tanınmış diğer Amerikalı antropologlar ise Lewis Henry Morgan (1818-1889), Ruth Benedict (1887-1948) ve Margaret Mead (1901-1978), İngiliz sosyal antropologları ise aslen Polonyalı olan Bronislaw Malinowski (1884-1942) ve Radcliffe-Brown (1881-1955), Fransız sosyal antropologları ise Marcel Mauss (1872-1950) ve Claude Lévi-Strauss’dır (1908-2009) (Özbudun ve Uysal, 2015: 85-95, 115-120).

19 yüzyılda kaleme alınan ilk önemli antropolojik eserler; Tylor'un İnsanlık Tarihinin En Eski Devirleri Üzerinde Araştırmalar (Researches into the Early History of Mankind, 1865) ile İlkel Kültür'ü (Primitive Culture) ve Morgan'ın Akrabalık ve Hısımlık Sistemleri'nden oluşmaktadır (Systems of Consanguinity and Affinity of the Human Family, 1871) (Lévi-Strauss, 1978: 108).

İlk antropolojik çalışmalardan birisi Bronislaw Malinowski'nin "Argonauts of the Western Pasific" başlıklı kitabında Yeni Gine'nin Trobriand adalarında yaşayan Argonautlar üzerinedir. Malinowski yerlilerle beraber iki yılını geçirmiştir. İnceleyeceği toplumun dilini öğrenmiş ve o toplumun hayatına bizzat katılarak yaşamıştır. Malinowski Argonautlar'ın komşu adalarda yaşayanlarla sürekli yapılan "Kula" adı verilen seferlerde kolye ile bilezik değiş tokuşunun sosyal rolünü araştırmıştır. Bu araştırmada Malinowski katılımlı gözlem ve dolaysız soruşturma teknikleri ile etnografik metodu kullanmıştır. Bu çalışma ile antropoloji teorik ve yöntemsel bir olgunluğa ulaşmaya başlamıştır (Ankara Üniversitesi, [Web]; Lévi-Strauss, 1978: 121).

Ruth Benedict, A.B.D ile Kanada'nın Kuzey Batı kıyısında yaşayan Kuvakiyutul balıkçı kültüründe yer alan "Potlaç" törenini incelemiştir. Bu törende itibar kazanmak ve ün artırmak amacıyla armağanların ve ziyafetlerin verildiğini belirtmiş; kap kaçağın kırılmasının, balıkyağı, ev eşyası hatta evlerin yakılıp yıkılmasını ise israf olarak görmüştür. Daha sonra yapılan çalışmalarda ise bu uygulamanın yararlı bir kültürel uyarılama mekanizması olarak görülmüştür (Kottak, 2002: 383).

Avustralyalı yerliler üzerinde ilk araştırmayı çağdaş sosyolojinin ve İngiliz sosyal antropolojinin kurucusu sayılan Emile Durkheim (1858-1917); Kızılderili toplumlar üzerinde ise Lewis Henry Morgan (1818-1881) yapmış olup en önemli eseri Eski Toplumdur (Ancient Society).

Güvenilir veri toplayan ve dikkatli bir saha araştırmacısı antropolog olarak tanınan Franz Boas, Kanada'nın Baffin adasında çalışmıştır. Margaret Mead, Franz Boas'dan çok etkilenmiştir. Kültür ve kişilik konularında (psikolojik antropoloji) yazdıkları ile halkı ve basını eğitmesiyle "Kamu Antropoloğu" sıfatını almış ve Okyanusya (Samoa Adası, Papua Yeni Gine ve Endonezya) halklarının cinsiyet, çocuk yetiştirme, ahlak gibi konularını işlemiş, kadın ve erkek arasındaki farkın kültür tarafından biçimlendirildiğini belirtmiştir (Kottak, 2002: 19).

8. UYGULAMALI ANTROPOLOJİ

Antropoloji, son 30-40 yıldaki süratli değişim nedeniyle karşılaştırmalı (karma) yaklaşımlarla çeşitlenmiş, toplumsal sorunların teşhis ve çözümlerinde kullanılan uygulamalı antropoloji ön plana çıkmıştır. Uygulamalı Antropoloji; antropolojik veri, kuram ve yöntemlerin, çağdaş sorunların tespiti, değerlendirmesi ve çözümlenmesinde kullanılmasıdır. Uygulamalı Antropologlar yaptıkları çalışmalar ile kamu hizmeti vermeye başlamıştır. Bu hizmet kamu sağlığı, aile planlaması, ekonomik kalkınma, gibi uygulama alanlarına kapsamaktadır (Kottak, 2002: 10). Uygulamalı antropolojinin çalışma alanı nelerdir? sorusu “insan faaliyetlerinin ve bu faaliyetleri düzenleme çabalarının doğurduğu sorunların tümü (Akgül, 2013: 82)” şeklinde cevaplanabilir.

İlk uygulamalı antropoloji çalışmaları; hukuk antropolojisi, tıp antropolojisi, kent antropolojisi, beslenme antropolojisi, demografi (nüfus bilimi) alanlarında oluşmuştur. Bununla birlikte ekonomik antropoloji, siyasal antropoloji, sağlık antropolojisi, eğitim antropolojisi uygulamalı antropolojinin diğer dallarını oluşturmaktadır (Balaman, 2005: 38; Güvenç, 2002a: 74).

Claude Lévi-Strauss 1975 yılında yayınlanan makalesinde ilkel toplumların gün geçtikçe yok olduğunu, antropolojinin gelişmekte olan ülkelere ve modern toplumlarda ortaya çıkan “patalojik” olaylara el atması gerektiğini söylemiş ve uygulamalı antropolojinin böyle ortaya çıkacağını öngörmüştür (Lévi-Strauss, 1978:122).

Uygulamalı Antropolojinin tarihini Akgül (2013: 67) beş aşamada açıklar; “antropoloji disiplini öncesi dönem”, “uygulamalı etnoloji dönemi” (1860-1929), “federal servis dönemi” (1930-1945), “rol-değer kazanma dönemi” (1945-1970) ve “politika araştırma-oluşturma dönemi” (1970-2015). Uygulamalı Antropolojinin tarihinde en önemli dönem “Federal Servis Dönemi”dir. “Bu durumun başlıca nedeni Birleşik Devletler Hükümetinin 1929 ekonomik bunalımı ve II. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı sorunlarla baş edebilmek için antropologların yardımına başvurmaktan başka çare bulamamasıdır (Akgül, 2013: 76).”

Uygulamalı Antropologlar; başlangıçta kültürel bilgi toplayıcısı olarak çalışırken, 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren “karar verici” ve “politika oluşturan”, günümüzde ise birlikte çalıştıkları birey ve toplumların haklarını

koruyan araştırmacılarıdır. Çalışma alanları başlangıçta yalnızca genel etnografi üzerinde yoğunlaşırken, daha sonraları eğitim, beslenme, kültür teması, g, toprak mülkiyeti sorunları, su paylaşımı ve sulama gibi çok çeşitli alanlara yayılmıştır (Güvenç, 2002a: 65-87).

Modern uygulamalı antropologlar, ekonomik ve sosyal değişimlerle karşı karşıya kalan insan ve toplumlara yardımcı olurken artık belirlenen etik kurallarına uymak durumdadırlar (Kottak, 2002: 581).

Son yıllarda uygulamalı antropologların sayısı giderek artmıştır. Bunda program yapımcısı, politika araştırıcı, yöneticiler, reklamcılar gibi aktörlerin alanlarında başarılı olmak için antropologların alanda topladıkları bilgilere gereksinim duymaya başlamasının rolü bulunmaktadır. Aslında antropologlar tek başlarına bir sorun çözemez, disiplinlerarası yaklaşımla, “karşılaşılan sorunları çözmeye yönelik ham (bilimsel olmayan) bilgileri sağlamaya çalışır (Balaman, 2005: 37-40).”

9. TÜRKİYE’DE ANTROPOLOJİ ALIşMALARI

Türkiye’de ilk antropolojik alışmalar Osmanlı İmparatorluğu zamanında başlamıştır. şemsettin Sami’nin (1850-1904) 1878’de yayınladığı “İnsan” ile 1886’da yayınlanan ikinci eseri “Yine İnsan”; “insanı biyolojik bir varlık olarak ele alıp, doğrudan insanı inceleyen yani antropoloji bilimi alanında yazılmış ilk eserler”dir (Akın 2002: 17). Sekiz dil bilen, dilbilimci ve edebiyatçı, Osmanlı Sarayı Tercümanı ve başktibi olan şemsettin Sami, kitaplarında insanın ne olduğunu, insanın ortaya çıkışı ile ilk ve nerede ortaya çıktığı ile ilgili yeni bilgiler vermiştir.

Atatürk’ün antropolojiye özel bir ilgisi ve sempatisi vardı. “Atatürk bu topraklarda kurulmuş ve gelişmiş olan uygarlıkların ve toplumların ve eski Anadolu halklarına ait iskelet kalıntılarının gün işığına çıkarılması için arkeoloji ve antropolojiye özel önem veriyordu (Unat ve Erol, 2009: 272).” Türk Antropoloji Enstitüsü (Türkiye Antropoloji Tetkikat Merkezi), Atatürk’ün talimatıyla fiziksel (biyolojik) antropoloji çalışmaları yapmak üzere 1925’de kurulmuştur. Doktor kökenli şevket Aziz Kansu kurumun başına getirilmiştir. 1925 yılında “Türk Antropoloji Mecmuası” adlı derginin ilk sayısı çıkarılmıştır (1925 ile 1939 yılları arasında 22 sayı olarak yayımlanmıştır). Bu, Atatürk’ün insan bilimine verdiği önemin en önemli göstergesi olmuştur. Bu enstitü döneminde eski Anadolu insan toplumlarına ait ilk antropolojik araştırmalar yapılmıştır (Ankara Üniversitesi, [Web]).

Antropoloji, ilk defa 1930 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi'nin eğitim ve öğretim programlarında yer almaya başlamıştır. 1933 yılında Türk Antropoloji Enstitüsü, Haydarpaşa Tıp Fakültesi bünyesinden ayrılarak Atatürk'ün isteğiyle İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'ne taşınmış ve Antropoloji Kürsüsü kurulmuştur. 1935 yılında ise Ankara'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi kurulduğu zaman, Atatürk'ün önerisi üzerine Ankara'ya taşınmıştır.

1959 yılında "İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi'nde Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Bölümü kurulmuş ve bölüm başkanlığına C.W.H. Hart isimli Amerikalı bir antropolog getirilmiştir (Demirel, 2011: 131-132)." Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü, Prof.Dr.Bozkurt GÜVENÇ tarafından 1971'da kurulmuştur. Antropoloji Bölümü, Lisans eğitimi vermemekle birlikte dört fakülteye dağılmış on bölüme antropoloji dersleri vermektedir (Hacettepe, [web]).

Türkiye'de antropoloji biliminin gelişimini başlatan ve ihtisas alanları doğrudan Antropoloji olan üç önemli kişi Türkiye'nin ilk antropoloji Profesörü de olan Ord.Prof.Dr.Şevket Aziz Kansu (1903-1983), Ord.Prof.Dr.Muzaffer Şenyürek (1915-1961) ve Prof.Dr.Nermin Erdentuğ (1917-2000)'dur. Prof.Dr.Nermin Erdentuğ sosyal antropolojinin ülkemizde ilk temsilcisidir (Unat, 2013).

Prof.Dr.Nermin Erdentuğ'un antropoloji eğitimi ve araştırmaları yapmak üzere gittiği yurt dışından dönerek Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Kürsüsü'nde ilk defa 1951 yılında "sosyal antropoloji" ve "alan araştırması" derslerini vermiştir. Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı, 1993 yılında Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Bölümü ve 2002 yılında Antropoloji Bölümü adını almıştır. Bu tarihten itibaren Sosyal Antropoloji, lisans eğitimine Antropoloji Bölümü'nde Fizik ve Paleoantropoloji Anabilim Dalları ile ortak olarak ve lisansüstü eğitime ise bağımsız bir bilim dalı olarak devam etmektedir (Ankara Üniversitesi, [web]).

Türk Tarih Kurumu Asbaşkanlığını yapmış ve Ankara Üniversitesi Tarih Doçentlerinden Dr. Afet İnan, İsviçre'de Cenevre Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Bilimler Fakültesinde, 1939 senesinde Fransızca olarak yayımlamış olduğu doktora tezini bazı yerlerine de ilâveler yaparak Türkçeye çevirmiştir. Bu çalışma ile Türkiye halkının fiziki antropolojik

karakterini 64.000 kişi üzerinden topladığı veriler ile yapmıştır. Bu zamanın en geniş kapsamlı antropolojik çalışmasıdır. Demircioğlu, kitabın giriş kısmında yer alan ve orijinal dili Fransızca dilinde olmayan “Türkiye tarihine kısa bir bakış” bölümünü bazı yönleri ile eleştirse de “bu kitapla antropoloji edebiyatımız, üzerinde her halde bir hayli durulacak bir eser kazanmıştır. Ve bu bakımdan da eseri selâmlamak lâzımdır (Demircioğlu, 1948: 67)” diyerek tezin önemini dile getirmiştir.

Cumhuriyet döneminde Ziya Gökalp’in yayımladığı “Türk Uygarlık Tarihi” adlı kitap sosyal antropolojik içerikli bir eserdir. Bu yayının haricinde Gökalp, birçok sosyal/kültürel antropolojik araştırmalarda bulunmuştur. Ziya Gökalp “*ilk Türk kültürel antropoloğu*” olarak sayılmaktadır.

Türkiye bir tarım ülkesi sürecinden, sanayileşmiş ülke statüsü almakla birlikte, Cumhuriyetin kuruluşundan beri sürekli tarım kesiminin önemi belirtilmiş ve bu konuda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Köyler “antropolojinin gerek 19.yüzyılda gerekse 20.yüzyılda ve günümüzde en önemli araştırma sahalarını ve konularını oluşturmuştur (Gültekin, 2016: 25).” Cumhuriyetten sonra 1930’lardan itibaren özellikle de 3803 sayılı 17.04.1940 tarihli yasayla “Köy Enstitüleri”nin kurulması ile kırsal alan araştırmaları ile birlikte sosyal antropoloji çalışmalarının arttığını göstermiştir (Demirel, 2011:128-132). Türkiye’de Köy çalışmalarının özellikle 1940-1960 yılları arasını kapsamasının sebebi o zamanlar ülkenin tarım toplumu özelliğini koruması nedeniyle nüfusun hâlâ büyük kesiminin köylerde yaşamasındandır. 1960 sonrası köyden kente gerçekleşen göç ile birlikte kentlerde yaşanan “gecekondu” sorunu araştırmacıların bu konuya ilgisini çekmiştir. Bu araştırmaları daha sonraları kentleşme ile oluşan gecekondu ve kentleşme sorunları çerçevesinde kentsel alanlarda yapılan çalışmalar takip etmiştir. Son yıllarda ise “kentten köye” olan ters göçün artması ile meydana gelen sosyal, ekonomik ve kültürel değişimler köylerde yapılacak sosyal antropolojik çalışmalarla tespit edilmelidir (Bostan, 2005: 226)

Türkiye’de antropoloji, araştırma desteklerindeki zorluklar ve bir takım ideolojik etkenler nedeni ile “evde” antropoloji (Birkalan Gedik, 2005: 76) olarak başlamış ve “kültür aşırı” çalışmalar yerine “kendi kültürü-içine bakan” bir geleneği sürdürmüştür. “Daha çok kültürel öğelerin envanterine yönelik ve sosyolojiye benzer bir duruşu olan Türkiye’deki antropoloji, gelişmenin sosyal kültürel etkisine, kültürel öğelerin kayda geçirilip bilgisinin korunmasına ve kültürel değerlere ilişkin araştırma konularına ağırlık vermiştir (Kümbetoğlu ve Birkalan, 2005: 21).”

Türkiye’de 1970’li yılların sonlarında üniversitelerde yeni antropoloji bölümleri açılmaya başlanmış ve 2000’li yılların başlarından itibaren çok sayıda üniversitede antropoloji bölümü açılmıştır. Bu durum antropolojinin öneminin anlaşılmaya başlandığının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Demirel, 2011: 133). Türkiye’de üniversitelerde paleoantropoloji, fiziksel (biyolojik) antropoloji ve sosyal (kültürel) antropoloji çalışmaları yapılmakta, linguistik antropoloji çalışmaları yapılmamakta, arkeolojik antropoloji ise arkeoloji bölümü olarak ayrı bir bilim alanı olarak çalışmalarını sürdürmektedir (Hacettepe, [web]).

Antropoloji eğitimi birkaç farklı bölüm adı altında verilmektedir. Antropoloji biliminin geleceği açısından antropoloji eğitimi veren üniversiteler başta olmak üzere üniversitelerde Antropoloji Bilimleri Enstitüsü kurulması gerekmektedir. 9-11 Nisan 2015 tarihlerinde yapılan Uluslararası Antropoloji Bilimler Kongresinde “günümüzde ise Antropoloji biliminin Fizik Antropoloji, Paleoantropoloji ve Sosyal Antropoloji Anabilim dallarından oluşan Antropoloji Bölümü ile sürdürüldüğü, bu yapının işlevselliği itibari ile Antropoloji Biliminin büyüme ve gelişmesini kısıtladığı, "Antropoloji Bilimleri Enstitüsü" kurulması (Sevim Erol, Bulut ve Aksoy Sugiyama, 2015: 92)” görüşü yer almıştır.

Antropolojik araştırmalar başlangıçta akademisyenler tarafından yapılırken, sonraları mezun olan antropolog sayısının artması ile “ÇED raporlarının zorunlu hale gelmesi, sosyal dokunun korunması, sürdürülebilirlik, sosyal sorumluluk gibi kavramların kabul edilip ulusal geçerliliğinin tanınması gibi gelişmeler (Akgül, 2013: 67)” paralelinde akademinin dışında çalışan, danışmanlık şirketleri ya da proje ofisleri tarafından doğrudan istihdam edilen ve mesleki kariyerlerini kalıcı olarak bu biçimde planlayan yeni bir profesyonel antropolog kuşağı oluşmuştur.

Türkiye’de antropologların çalışma alanlarını; “uluslararası kuruluşlar (BM, WHO, UNICEF), kamu kuruluşları (Devlet Planlama Teşkilatı, belediyeler), Milli İstihbarat Teşkilatı, müzeler, sanat galerileri, kütüphaneler, arşivler, sivil toplum kuruluşları, basın yayın kuruluşları, belgesel sinemacılık, turizm ve kültür turizmi, yayınevleri, reklamcılık, halkla ilişkiler, insan kaynakları uzmanlığı, yönetim ve pazarlama, araştırma şirketleri ve araştırmalar (kamu araştırmaları, pazar araştırmaları vb.), toplumsal projeler (sosyal sorumluluk, kalkınma, kentsel dönüşüm, çevre koruma, sanat vb.) (Hacettepe, [web])” olarak sıralayabiliriz.

Türkiye aslında antropologlara çok iyi fırsatlar sunan bir coğrafi konumundadır; “Anadolu, coğrafi olarak göç yolları üzerinde bulunması nedeniyle çok sayıda canlı topluluğuna ve çok çeşitli kültürlerle ev sahipliği yapmıştır ve halen de bu zenginliğini korumaktadır. Bu konumu, Anadolu’yu insanın biyolojik, hem de kültürel geçmişinde önemli bir kavşak noktası olmasını sağlamaktadır. Bu bakımdan Türkiye’deki antropoloji çalışmaları büyük önem arz etmektedir (Demirel, 2011: 134).” Özbudun ile yapılan bir röportajda, Özbudun yöneticilerin sosyal bilimlerin önemi ve işlevleri konusunda daha duyarlı olmaları gerekliliğini belirtmiş ve “bu ülke, her şeyiyle antropolojik araştırmalar açısından bir cennet. Nereye elinizi atsanız, birbirinden ilginç, birbirinden çekici konularla karşılaşacaksınız” açıklamasıyla Türkiye’nin antropologlara fırsatlar sunan konumu üzerinde durmuştur (Antropolog Ekibi, 2015: 9).

Güney Kore, uygulamalı antropologlar aracılığıyla, eskiyi unutmamak, yeniye anlamak ve geleceği de güvenceye almak amacıyla, yok olmakta olan folklor değerlerini Açık Hava Müzeleri’nde (Korean Folk Village) korumakta, yeni kuşaklara öğretmekte ve sergilemektedir (Balaman, 2005: 42). Ülkemizde de Kore örneğinde olduğu gibi günümüzde artık birçok il ve ilçede 300’ü aşkın müze ve ören yeri (arkeoloji müzesi, etnografya müzesi, kent müzesi, anıt müzeleri, sanat müzeleri, antik tiyatrolar, kaleler, saraylar vb.) açılmış olup, sayısı her geçen gün artmaktadır.

Türkiye UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesine (17 Ekim 2003) 27 Mart 2006 tarihinde taraf olmuştur (T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı, [Web]). Gazi Üniversitesi Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, 23 Eylül 2005 tarihinde açılmıştır. Türkiye’de Üniversitelerin ilgili bölümlerinde Somut Olmayan Kültürel Miras dersleri verilmektedir. İlköğretim okullarının 6. 7. sınıflarında 2006–2007 Eğitim-Öğretim yılından itibaren Halk Kültürü seçmeli dersinde birçok referans kaynak unutulmuş olsa da Somut Olmayan Kültürel varlıklarımız öğretilmeye başlanmıştır (Çençen ve Berk, 2014: 24). Somut Olmayan Kültürel Miras dersleri ise bazı özel okullarda (Atael Koleji vb.) verilmeye başlanmıştır.

10. ANTROPOLOJİ VE GÜVENLİK

Güvenlik; Türk Dil Kurumu sözlüğüne (TDK, [Web]) göre emniyet anlamının yanında; “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu”dur. Sosyal bilimler açısından en geniş kapsamda güvenlik ise “birey, topluluk veya toplumun arzu edilmeyen, beklenmeyen olay, durum veya saldırılardan, maddi, yasal ve psikolojik araçlarla korunması” durumudur (Ergül, 2008: 129). Antropoloji güvenlik alanına açlık, hastalık, iklim değişimi, göç gibi sorunları “insan güvenliği” kavramını merkeze alarak giriş yapmıştır (Yılmaz, 2013: 248).

İkinci Dünya Savaşı içerisinde, Antropoloji “psikolojik savaş hizmetleri” adı altında, savaşa hazırlanan orduların yabancı toplumların kültürleri hakkında bilgi toplamalarına ve bunları savaşta kullanmalarına vesile olmuştur (Güvenç, 2002a:311).

Antropolog Munárriz (2013: 6) antropoloji açısından güvenliği; insanların bağlı olduğu sosyal grubun diğer üyeleriyle birlikte barış ve uyum içinde yaşayabilmesi hissi ile yaşadıkları çevrenin sunduğu şeylerden zevk alması olarak belirtir. Farklı bir açıdan (negatif güvenlik) güvenliği ise; sakinlik ve huzur duygusunu yok edebilecek bir tehdit ya da tehlikenin olmaması olarak tarif etmektedir.

“Güvenlik antropolojisi” kavramını kullanan Yılmaz (2013: 135) antropolojinin güvenlik ile olan ilgisini şu cümle ile açıklar; “Güvenlik antropolojisi ise bizi ve öteki’ni stres ve korkudan kurtarmak için “ortak insan değeri” çalışmaya koyuldu. Çünkü küreselleşme çağında herşey akıcı ve kazanılan zaferler, sağlanan güvenlik gibi geçici idi.”

Antropoloji, aynı zamanda insanların endişe ve çıkarları ile ilgili konuları ele alan bir bilimdir. Antropolojinin sağladığı insan olma vizyonu, kapsamlı bir güvenlik modeli oluşturmak için sağlam bir temel oluşturarak katkı sağlamasının önemi büyüktür. Bu katkılar insan, kamu, sembolik (kültürel) ve bölgesel (jeopolitik) güvenlik konularını kapsamaktadır (Munárriz, 2013: 6-14).

Güvenlik kavramı genellikle uluslararası ilişkiler disiplininin ilgi alanına girmiştir. Küreselleşme çağı öncesi güvenlik konuları dış tehditlere angaje olmuşken, şimdilerde artık “uluslar-ötesi/uluslar-altı ve çok boyutlu” hale gelmiştir. Güvenlik kavramı artık tehdit algılamalarının değişmesi ile insanların mutluluğunun ve refahının sağlanmasının gerektiği “yeni güvenlik” anlayışı ile birlikte değişmiş, çeşitlenmiş ve genişlemektedir. Bu gelişmeler nedeniyle sosyal bilimler ile birlikte antropoloji disiplinlerinin çalışmaları önem kazanmıştır (Yılmaz, 2013: 240-241).

Küreselleşme süreci, devletlerin siyasal sınırlarının öneminin yitirmesine yol açarak, askerî olmayan güvenlik sorunların sınır aşan etkilerini artırmıştır. Askerî güç ulusal güvenliğin tek kaynağı değildir ve askerî tehditler de devletlerin yüz yüze geldiği tek tehlike değildir. Bundan dolayı, askerî olmayan etmenler de devletleri ve bireyleri tehdit edebilmektedir. Bunlar küresel ve ulus-aşırı bir etkiye sahip olan çevresel ve toplumsal nedenler olan; çevresel kirlilik, açlık, temiz su kaynaklarının yetersizliği, salgın hastalıklar, doğal felaketler, göç, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı, kitle imha silahlarının yayılması, dini ayrımcılık, kültürel farklılık ve etnik ayrımcılık gibi etkenlerdir (Ağır, 2015: 106).

Askeri olmayan güvenlik kavramına aynı zamanda “yumuşak güvenlik” tabiri verilmekle ve “kaçakçılık, yasadışı göç, doğanın dengesinin bozulması, iç savaşlar, organize suçlar, uluslararası terörizm ve kaynakların tükenmesi gibi askerî olmayan güvenlik konularını kapsamaktadır (Çapat, 2008: 9-10).”

“Yeni güvenlik paradigması” ile güvenliğin askeri boyutunu azalmakta ve yeni kavramlar yerini almaya başlamaktadır; “21. yüzyılda güvenlik, sadece askeri bir kavram olmaktan çıkarak büyük ölçüde siyasi ve sosyolojik bir kavram haline gelmektedir. Güvenliğin askeri boyutunun önemi her geçen gün biraz daha azalırken ekolojik, ekonomik ve sosyolojik boyutlarının önemi artmaktadır. Özgürlük, demokrasi, ekonomik refah ve gelir bölüşümünde adalet gibi kavramların güvenlik olgusuyla ilişkilendirilip, bu konulara güvenlik çalışmalarında yer verilmesi yeni güvenlik paradigmasının politik ve sosyo-ekonomik kimliğini yansıtmaktadır (Sandıklı ve Emeklier, 2011: 38).”

Bireyin ve toplumsal grupların güvenlik ihtiyaçlarını göz önüne olan bir anlayışa güvenlik politikalarında yer verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, “yeni güvenlik yaklaşımına göre, demokratikleşme, ekonomik kalkınma, karşılıklı bağımlılığın teşviki, çatışma çözümü, sivil toplumun desteklenmesi ve bireysel hak ve özgürlüklerin korunması ve genişletilmesi gibi askerî olmayan sivil çözümler güvenlik sorunlarının çözümünde en geçerli yöntemlerdir (Ağır, 2015: 108).”

Antropoloji güvenlik çalışmalarında, “insan değeri” kavramını ön planda tutmuştur. Eleştirel güvenlik çalışmaları iki açıdan ele alınmış; özgün (Individual) güvenlik çalışmalarını “yapısal şiddet” ve “feminist güvenlik” teorileri oluştururken, özgürleştirici (Emancipatory) güvenlik çalışmalarını Paris, İngiliz [Aberystwythv (Galler)], Frankfurt ekolü oluşturmuştur. Eleştirel güvenlik çalışmaları geleneksel güvenlik çalışmalarının (realist ve neo-realist) yerine güvenliğe ilişkin yeni tezler ortaya koymuşlardır. Bu çalışmalarda devlet yerine bireyi ve toplumu referans obje olarak ele alarak güvenliği daha geniş sosyal, ekonomik, çevresel ve politik amaçlarla birleştirmiş, özgürleşmeyi hedef almıştır. Antropolojinin, eleştirel güvenlik çalışmalarına katkısını Birdişli (2014: 236) şöyle açıklamıştır; “klasik güvenlik yaklaşımları politik ve uluslararası ilişkiler teorilerine dayanırken; eleştirel yaklaşımlar sosyoloji, sosyal psikoloji, felsefe ve sosyal antropolojiden yoğun bir biçimde yararlanmıştı.”

Kopenhag Okulu güvenlik çalışmalarında birey ve toplumla birlikte devleti de merkeze almıştır. Kopenhag Okulu 1990’lardan itibaren gelişme göstermiş yeni güvenlik ile ilgili çalışmaları sistematik hale getirmiş ve “güvenlikleştirme teorisi”, “bölgesel güvenlik” ile “genişletilmiş güvenlik” yani beş güvenlik sektörü (askeri, politik-siyasi, ekonomik, çevresel ve toplumsal) tanımını yaparak güvenliğin yalnızca askerî bir konu olarak ele alınması fikrine karşı çıkmıştır. Askeri güvenliğin yine de en yıkıcı olanı ve en yüksek önceliğe sahip olduğunu belirtmiştir. (Çapat, 2008: 13-14; Yılmaz, 2013; 247; Baysal ve Lüleci, 2015: 72).

Güvenlik algıları 21.yüzyılda değişim göstererek, İnsan ve toplum odaklı güvenlik algıları, devlet öncelikli algıların yerine geçmiştir (Sandıklı ve Emeklier, 2011: 38). Yılmaz, Narlı (2002: 17)’dan “21.yüzyıldaki güvenlik paradigmasının sosyoloji, antropoloji ve psikoloji gibi sosyal bilimleri kapsayan multi-disipliner bir anlayışa dayandırılması gerektiğini” belirtmektedir (Yılmaz, 2012: 32).

Askeri antropoloji kavramı literatüre girme aşamasındadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan beri ABD ordusu (Kore, Vietnam, Afganistan, Irak vb.) savaş alanlarına askerlerin yanında diğer sosyal bilim uzmanları ile birlikte öncelikle yerel dili ve kültürü bilen antropologlar göndermektedir. Antropologlar artık, sivil ve askerlerin bir araya geldiği Sivil-Asker İşbirliği (SAİ) birimleri içerisinde "pratik antropoloji" adı verilen birim içerisinde yer almaktadırlar. SAİ faaliyetlerinde disiplinler arası çalışmanın önemi kaçınılmazdır. Bu disiplinleri antropoloji, ekonomi, psikoloji, halkla ilişkiler, iletişim, uluslararası ilişkiler, tarih, hukuk vb. bilim dalları oluşturmaktadır. Antropoloji, güvenlik unsurları tarafından savaş ve operasyonların analizinde ve barışı koruma görevlerinde kullanılmaktadır. Gelişmiş ülkelerin birçoğunun ordularında sosyal bilimciler ile birlikte antropologlar da bulunmaktadır. Antropologlar burada savaş ortamının canlandırılmasına ve anlaşılmasına, kararların verilmesinde askerlere yardımcı olmaktadır (Yılmaz, 2013: 250-251; Ramazotti, 2013: 200).

Antropologlar yerel gelenekler ve kültürler hakkında yeterince bilgi sahibidirler. "Antropologlar yerel çatışma potansiyeli olan bölgeleri inceler, dinler, anlar, kıyaslar, yazar ve barış kadar savaştan sonra savaş senaryosunu ortaya koyarlar. Barışçı bir biçimde kullanıldıklarında güvenli yaşam biçimleri, insan onuru ve daha iyi bir gelecek için katkıda bulunurlar (Yılmaz, 2013: 248; Ercolani, 2013: 118)."

Dünya'da savaşlar başta olmak üzere, iç çatışmalar, terörle mücadele ortamı sivil toplum ile iç içe olacak şekilde icra edilmektedir. "Savaş sosyal bir olgudur ve içinde psikolog, antropolog, sosyolog dâhil pek çok disiplini bir araya getirecek çalışmalar gerektirir. Antropoloji, rakibin nasıl düşündüğünü anlamaya ve onun kalbine ve beynine ulaşmaya yardım eder. Antropologlar, askerlerin yereldeki çatışma ortamını anlamalarına, sivillerle nasıl ilişki kurmaları gerektiğine, onların savaş ve çatışma kültürünü anlamaya, ülke liderleri-yerel yöneticiler ve önemli kişilerle ilişki türünü belirlemeye, yerel yöneticilerle nasıl görüşme yapılabileceğine, dost ve düşmanı nasıl ayırt edeceğimize (Yılmaz, 2013: 251)" yardım edebilirler.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yapılan terörist saldırısı ile devamında Madrid, Londra, İstanbul'da meydana gelen terörist saldırıları sonrası terörizm "küresel terörizm" şeklini almıştır. Bu olaylar Dünyada yeni bir belirsizlik ve güvensizlik ortamının doğmasına neden olmuştur. Terör örgütleri, artık günümüz küresel dünyasında hedeflerine daha kolay ulaşabilmekte, esnek yapıda, uluslararası ağa sahip, teknolojik imkânları

(medya ve internet dâhil) sonuna kadar kullanabilen, “kapalı sistem” yapısında ve en önemlisi de “asimetrik terör” argümanlarını kullanan karmaşık ve sürekli değişim halindedirler. Terör örgütleri; “Siber terör” imkânına, kitle imha silahlarına, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer silahlara sahip oldukları takdirde halkın yaşam ve psikolojisini çok büyük oranda etkileyebilecek düzeye ulaşabilirler (Yılmaz, 2012: 29).

T.C. İçişleri Bakanlığı Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının ilgili kanun ve yönetmeliği gereği “terörle mücadeleye ilişkin politika ve stratejileri geliştirmek ve bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak” görevi bulunmaktadır (Resmi Gazete, 03.04.2010). Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının “Sessiz Devrim; Türkiye’nin Demokratik Değişim ve Dönüşüm Envanteri (2002-2014)” adlı yayınında “Türkiye’nin, kırk yıla yaklaşan uzun terörle mücadele geçmişinde bütüncül bir terörle mücadele stratejisinin bulunmadığı, terör sorununa sivil ve sosyal bilimler perspektifinden bakan bir kurumunun olmadığı hususu, ciddi bir eksiklik olarak sürekli dile getirilmiştir.” şeklinde bir değerlendirme yapılmış ve “5952 sayılı Kanun ile çok boyutlu ve bütüncül bir yaklaşımın gereği olarak terörle mücadele alanında bilimsel metot ve verileri kullanmak suretiyle analizler yapmak, çözüm önerileri, politika ve stratejiler geliştirmek ve bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak üzere Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı kurulmuştur. Böylece güvenlik paradigmasındaki değişime paralel olarak; sorunu yalnızca güvenlik tedbirleriyle özdeşleştirmeyip, terörle mücadeleyi çok boyutlu bir çerçevede toplumsal, psikolojik ve hukuksal boyutlarıyla ele alacak, sosyal bilimlerin verileriyle hareket edecek ve uluslararası deneyimlerden faydalanacak yeni bir yaklaşım benimsenmiştir (Sessiz Devrim, 2014: 55).” denilerek terörle mücadelenin çok boyutlu düşünülmesi ile sosyal bilimlerin ve dolayısıyla antropolog/sosyologların verilerinden faydalanması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının görevlerinden olan “gerekli araştırma, analiz ve değerlendirme çalışmaları yapmak veya yaptırmak; hazırlanan eylem planlarının uygulanması için gerekli sosyal destek projeleri yapmak, yaptırmak” alanlarında Müsteşarlık bünyesinde sosyal bilimciler ile antropologlardan faydalanılmalı ve mümkün mertebe personel istihdam edilmelidir (Resmi Gazete, 04.03.2010: KDGM. Kanunu m.4)

Türkiye'de soğuk savaş sonrası güvenlik politikalarının oluşturulmasında sivillerin etkisi artış göstermiştir. 1980'lerden sonra küreselleşme ve ekonominin liberalleşmesi ile iş dünyasının siyasi süreçlerde etkin olmaya başlaması, sivil toplum aktörlerinin bu yeni ortamdan beslenerek seslerini yükseltmesi ve 1990'larla birlikte kamuoyunun ve medyanın güvenlik anlayışında önemli rol oynaması buna zemin hazırlamıştır. Son zamanda güvenliğin yapımını ve güvenlik kültürünün oluşturulması sürecinde başta araştırma merkezleri ve onların bünyesinde çalışan uzman ve yöneticilerin, sivil toplum kuruluşlarının, üniversiteler bünyesinde faaliyetlerini yürüten kuruluşların ön plana çıktığı saptanmıştır. Bu sivil yapılar içerisinde yer alan uluslararası ilişkiler, antropologlar vb. sosyal bilim uzmanları güvenliğin inşası ve kültüründe önemli role sahiptirler (Aras, Toktaş ve Kurt, 2010: 176-177; Karaosmanoğlu, 2000: 199).

Terörle mücadelede; psikoloji, hukuk, tarih, ekonomi, sosyoloji, antropoloji vb. bilimleri içine alan multi disiplinler bir yaklaşımın benimsenmesinin başarıya ulaşmadaki rolü göz ardı edilmemelidir (Özel Kızıl, 2013: 91). Yılmaz, (2013: 251) sosyal bilimcilerin başta terörle mücadele olmak üzere Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki önemini şu şekilde belirtir; "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin hareket alanındaki sivil halk ile temas edecek sivil-asker timleri içine sosyal bilimcileri entegre edecek yapılar geliştirilmeli, bu tür timlerden öncelikle terörle mücadele kapsamında da istifade edilmelidir."

11. SONUÇ

Atatürk antropolojiye özel bir önem vermiştir. Türk Antropoloji Enstitüsü (Türkiye Antropoloji Tetkikat Merkezi), Atatürk'ün talimatıyla 1925'de kurulmuştur. İki ünlü fizik antropolog Fransız H. V. Vallois ve İsveçli Marc Sauter Atatürk'le tanışmışlar ve Atatürk'e hayranlık duymuşlardır. Atatürk'ün ilke ve inkılâplarından en önemlisi olan İnkılâpçılık ilkesinde Türk kültürünün özünü oluşturan veya kimliğini belirleyen temel değerlerin korunması ve zamanla değişecek kültür özelliklerinin yerine çağdaş olanların yerini alması esas alınmıştır (Erdentuğ ve Erdentuğ, 1980: 15).

Cumhuriyetin ilk yıllarında önemini koruyan fiziksel antropolojik çalışmalar, köy enstitülerin kurulmasına katkısı ile köyler üzerine yapılan etnografik köy araştırmaları olan sosyal antropolojik çalışmalar ile devam etmiştir. Köyden kente göç ile birlikte kentleşme sorunları sosyal antropolojinin yeni ilgi alanı olmuştur. Uygulamalı antropologlar bu süreçte

özelliikle kent antropolojisi başta olmak üzere zamanla sosyal hizmet, iş ve medya antropolojisi alanlarında hizmet vermeye başlamışlardır.

İnsanoğlu özgür ve eşit doğmakta, doğumla birlikte eşitlik bitip eşitsizlik başlamaktadır. Bu eşitsizlik bir ölçüde eğitimle, okulla “fırsat eşitliği” ilkesiyle düzeltilebilir. Bu şekilde okul, değişim süreci içinde birlikte yaşama, birbirine anlayışlı davranmaya, insanlara saygılı olmaya, öteki insanları tanıtmaya yardımcı olmaktadır. Antropoloji bir disiplinlerarası disiplindir. Okullarda (lise eğitimi ile başlanarak) antropoloji (insan bilimi) ve kùltür dersleri verilerek bu süreç ile birlikte öğrencilerin ufku genişletilebilir ve özgür düşünme gerçekleştirilebilir. Öğrenciler okulda gördüğü tarih, biyoloji, jeoloji, coğrafya, sosyoloji ve psikoloji derslerinde öğrendiklerini, konusu insan ve kùltür olan antropoloji yardımıyla bir bütünlüğe kavuşturabilirler(Güvenç, 2002a: 306).

Güvenlik antropolojinin ilgi alanına aslında İkinci Dünya savaşı ile birlikte girmiştir. Barışı destekleme hareketlerinde Antropologlar; sivil ve askerlerin bir araya geldiği Sivil-Asker İşbirliği (SAİ) birimleri içerisinde yer almaktadırlar. Askerlerin, savaş ortamının belirlenmesinde sosyal faktörlerin öneminin artması ile birlikte, özellikle sosyoloji, psikoloji, antropoloji ve ekonomi bilmeleri önem kazanmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri ve kolluk teşkilatlarında güvenlik alanlarında antropologlara daha çok yer verilmelidir. Antropoloji; bir yan disiplin ve hizmet birimi olarak, askerlerin, idarecilerin, politikacıların ve ekonomistlerin önemli kararlar almalarında onlara yardımcı olabilir (Güvenç, 2002a: 314; Yılmaz, 2013: 251-254).

KAYNAKÇA

- Ağar, B.S. (2015). **Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı**, Güvenlik Stratejileri Dergisi, sayı:22, 97-131.
- Akgül, U. (2013). **Antropolojinin Gelişimine Genel Bir Bakış**, Antropoloji Dergisi, sayı: 25, 65-87.
- Akın, G. (2002). **Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Antropolojik Çalışmalar**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 42, (1-2), 9-21.
- Alpar, M. (2013). **Yabancı dil öğretiminde kültürel unsurların önemi**, The Journal of Language and Linguistic Studie, 9(1), 95-106.
- Alpar, G. (2014). **Antropolojik Bakış Açısıyla Stratejik Dünya Tarihi**, Konya: Palet Yayınları.
- Ankara Üniversitesi, **Antropoloji Bölümü**. Tarihçe. (Erişim Tarihi: 06.04.2016.) <<http://antropoloji.humanity.ankara.edu.tr/tarihce/1>>
- Ankara Üniversitesi, **Sosyal Antropoloji ABD Tanıtım**. (Erişim Tarihi: 06.04.2016.) <<http://antropoloji.humanity.ankara.edu.tr/sosyal-antropoloji-abd/>>
- Antropolog Ekibi. (2015) **Doç.Dr.Sibel Özbudun İle Röportaj: Antropoloji; Nasıl ve Ne İçin?**, Antropolog: Antropoloji Bilimler Dergisi, sayı: 1, 6-10.
- Aras, B., Toktaş, Ş. ve Kurt, Ü. (2010). **Araştırma Merkezlerinin Yükselişi: Türkiye'de Dış Politika ve Ulusal Güvenlik Kültürü**, SETA Yayınları XI, I. Baskı, Ankara: Pelin Ofset. (Erişim Tarihi: 08.05.2016.) <<http://arsiv.setav.org/ups/dosya/60328.pdf>>
- Auge, M. ve Colleyn, J. P. (2014). **Antropoloji**, (çev. İ. Yerguz), Ankara: Dost Kitabevi.
- Bağdoğan, Ş. (2015). **Soylu Vahşi'nin Hikayesi: Antropoloji ve Sömürgecilik**, Antropolog: Antropoloji Bilimler Dergisi, sayı: 1, 24-29.
- Balaman, A. R. (2005). **Uygulamalı Antropoloji: Ülkemizdeki Gereksinimi ve G.Kore Açık Hava Halk Kütüphanesi (Slaydlarla)**,

- Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der.Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 37-42.
- Baysal, B. ve Lüleci, Ç. (2015) **Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi**, Güvenlik Stratejileri Dergisi, sayı:22, 61-96.
- Beals, R. L. ve Hoijer, H. (1991). **Antropolojinin Konusu ve Alanı**, (çev.G. Erginer), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt:35, Sayı:2, 9-34
- Benedict, R. (2003). **Kültür Kalıpları** (Çev. N. Şarman), İstanbul: Payel Yayını.
- Birkalan Gedik, H. (2005). **Özgün ve Özgür Bir Antropolojiye Doğru**, Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der. Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 73-89.
- Birdişli, F. (2014). **Eleştirel Güvenlik Çalışmaları Kapsamında Frankfurt Okulu ve Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Sorunlarına Eleştirel Bir Yaklaşım: Galler Ekolü**, Güvenlik Stratejileri Dergisi, sayı:20, 229-256.
- Bostan, H. (2005). **Yalova İli Altınova İlçesindeki Çerkes Tevkifiye Köyünde Kültürel Değişim**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Bulut, Ö. ve Hızlıoğlu, İ. (2014). **Adli Antropolojik İncelemelerde “Bütünsel Yaklaşım”**: **Multidisipliner Bir Çalışma**, Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Dergisi, Sayı:28, 43-66.
- Çapat, H. (2008). **Kopenhag Okulu Çerçevesinde Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kavramı ve Karadeniz’de AB-ABD Güvenlik Algılamaları**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu, Ankara.
- Çengen, N. ve Akça Berk, N. (2014). **İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programlarında Türk Halk Kültürü Öğelerinin Yeri ve Önemi**, Kafkas Üniversitesi, Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1 (3), 13-25.
- Demir, M. (2012). **Herodotos ve Yabancı Kültürler: Mısır Örneği**, Tarih İncelemeleri Dergisi, Cilt XXVII, Sayı 2, 315-338

- Demirel, F. A. (2011). **Türkiye Antropolojisinin Gelişimi ve Gelişimi üzerine**, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 4, 128-134.
- Demircioğlu, A. (1948). **Antropoloji ve Tarih**, Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi, *Dergisi*, 6 (1-2), 49-67.
- Ercolani, G. (2013). **Considerations on Anthropology and Critical Security Studies in a Globalized Context: The NATO Civil-Military Cooperation (CIMIC) Doctrine as an Anthropological Space**, Anthropology and Security Studies, (edited by Fina Antón Hurtado & Giovanni Ercolani), Universidad de Murcia Nottingham Trent University & College of William and Mary (USA), Servicio de Publicaciones, 55-118.
- Erdentuğ, N. (1980). **Niçin ülkemizde “sosyal antropoloji” bilimine ihtiyaç vardır**, Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Dergisi, Sayı:12, 05-08.
- Erdentuğ, N. ve Erdentuğ, A. (1980). **Çağdaşlaşma ve Kültür Yetersizliği**, Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Dergisi, Sayı:12, 09-16.
- Erdoğan, İ. ve Korkmaz, A. (2010). **Öteki Kuram**, Ankara: Erk Yayınevi.
- Ergül, E. (2008). **Küresel Köyde Suç ve Adalet**, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Gültekin, T. ve Koca, B. (2002). **Cumhuriyet Döneminden Günümüze Ülkemizde Gerçekleştirilen Irk Çalışmaları**, Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Dergisi, Sayı:14, 43-66.
- Gültekin, A.K. (2016). **“Köy” ve “Köylülük” Kavramlarına Kısacık Bir Bakış**, Antropolog: Antropoloji Bilimler Dergisi, sayı: 2, 24-33.
- Gürsoy, A. (2005). **Günümüzde Sosyal Bilimler ve Sağlık**, Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der. Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 90-99.
- Güvenç, B. (1985). **Kültür Konusu ve Sorunlarımız**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güvenç, B. (2002a). **İnsan ve Kültür**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güvenç, B. (2002b). **Kültürün ABC’si**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Güvenç, B. (2005). **Küreselleşen Dünya Köyü'nde Antropolojinin Yeri ve Geleceği**", Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der. Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2005, 43-50.
- Hacettepe Üniversitesi, **Antropoloji Bölümü**, (Erişim Tarihi: 06.04.2016.)
< <http://www.antropoloji.hacettepe.edu.tr/>>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). **Yeni İnsan ve İnsanlar**, İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kaplan, M. (1997). **Kültür ve Dil**, İstanbul: Dergah yayınları.
- Kaplan, M. (1976). **Kültür ve Kültürü Meydana Getiren Unsurlar**, Türk Kültür ve Medeniyeti (Makaleler), C:1. Atatürk Üniversitesi, Türk Kültür ve Medeniyetini Araştırma Enstitüsü Deneme Yayını.
- Karaosmanoğlu, A. 2000. **The Evolution of the National Security Culture and the Military in Turkey**, *Journal of International Affairs* 54(1): 199-216.
- Kottak, C.P. (2002). **Antropoloji: İnsan Çeşitliğine Bir bakış**, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kümbetoğlu, B. ve Birkalan-Gedik, H. (2005). **Gelenekten Geleceğe Antropoloji: Değişen Konular, Bakış Açıları ve Yaklaşımlar**, Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der. Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 17-36.
- Munárriz, L.A., (2013). **Foreword: Anthropological Approach to Security**, *Anthropology and Security Studies*, (edited by Fina Antón Hurtado & Giovanni Ercolani), Universidad de Murcia Nottingham Trent University & College of William and Mary (USA), Servicio de Publicaciones, 5-14.
- Lévi-strauss, C. (1978). **Antropoloji**, çev. Ümit Meriç, *Sosyoloji Konferansı Dergisi*, 1978, sayı 16, 102-128.
- Narlı, N. (2002). **Küresel Terör ve Türkiye**, Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi Yayınları, Yıl 1, Sayı 6.
- Özbudun, S. ve Uysal G. (2015). **50 Soruda Antropoloji**, 3.Baskı, Bilim ve Gelecek Kitaplığı, İstanbul: 7 Renk Basım Yayıncılık.
- Özbudun, S., Şafak, B. ve Altuntek, N.S. (2015). **Antropoloji: Kuramlar Kuramcılar**, Ankara: Dipnot Yayınları.

- Özel Kızıl, E.T. (2013). **Terörizmin Psikolojik Boyutu**, 21.Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 2, Ankara, (Aralık-Ocak-Şubat 2012-2013), 87-93.
- Ramazzotti, M. (2013). **Anthropology and conflicts. Today's wars and peace-keeping operations: why an anthropological perspective is needed**, Anthropology and Security Studies, (edited by Fina Antón Hurtado & Giovanni Ercolani), Universidad de Murcia Nottingham Trent University & College of William and Mary (USA), Servicio de Publicaciones, 119-226.
- Resmi Gazete, (04.03.2010). **Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun**, sayı: 27511.
- Sandıklı, A., ve Emeklier, B., (2011). **21. Yüzyılda Yeni Güvenlik Anlayışları ve Yaklaşımları**, Uluslar arası Balkan Kongresi, (Erişim Tarihi 3.05.2016.) <<http://www.bilgesam.org/incele/653/-21--yuzyilda-yeni-guvenlik-anlayislari-ve-yaklasimlari/#.VyjqYCpf3Mw>>
- Sessiz Devrim, (2014). **Türkiye'nin Demokratik Değişim ve Dönüşüm Envanteri, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları**, Genişletilmiş 4.Baskı, Aralık 2014, (Erişim Tarihi 06.04.2016.) <<http://www.kdgm.gov.tr/?ax=kdgmdemokratiklesmeEnvateri>>
- Sevim Erol, A., Bulut, Ö. ve Aksoy Sugiyama, C. (2015). **Kongre Değerlendirmesi: Uluslararası Antropoloji Bilimleri Kongresi (ICAS2015)**, Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji Dergisi, Sayı:30, 91-98.
- Suzar, A.F. (2005). **Etnolojik Belgeleme, Etnolojik Film ve Sözlü Tarih Çalışmalarının Antropolojideki Yeri**, Gelenekten Geleceğe Antropoloji, (der. Belkıs Kümbetoğlu ve Hande Birkalan Gedik), İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 141-152.
- Şenel, A. (1982). **İlkel Topluluktan Uygur Topluma Geçiş Aşamasında Ekonomik Toplumsal Düşünsel Yapıların Etkileşimi**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 504.
- Tezcan, M. (2015). **Toplumsal Bilimlere Giriş**, 4.Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.

- T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı, **Somut Olmayan Kültürel Miras**, (Erişim Tarihi: 23.04.2016.) <<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hak-.html>>
- T.D.K., Türk Dil Kurumu, **Sosyal Bilimler**. (Erişim Tarihi: 06.04.2016.) <http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56ac7fe9b210e0.45128914>
- T.D.K., Türk Dil Kurumu, **Güvenlik**. (Erişim Tarihi: 06.04.2016.) <http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56ac9862224250.41769419>
- Turhan, M. (2002). **Kültür Değişmeleri Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik**, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Unat, Y. (2013). **Türkiye’de Antropoloji**, (Erişim Tarihi: 06.04.2016.) <<http://www.usgam.com/tr/index.php?l=800&cid=1822&bolge=0>>
- Unat, Y. ve Erol, A.S. (2009). **Unutulmuş Bir Antropolog, Doç. Dr. Armağan Saatçioğlu**, Türkiye’de Kadın ve Bilim Kongresi Bildirileri, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, 27-29 Mayıs 2009, (Yayına Hazırlayan: Dr. Günseli Naymansoy), 271-290.
- Ünlütürk, Ö. (2015). **“İrk” kavramının tarihsel gelişimi ve adli antropolojide kullanımı**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi, Sayı: 29, 93-116.
- Yılmaz, S. (2013). **Antropoloji ve Güvenlik**, 21.Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 6, Ankara, (Aralık-Ocak-Şubat 2013-2014), 227-259.
- Yılmaz, S. (2012). **Türkiye’nin İç Güvenlik Yapılanmasında Değişim İhtiyacı**, Ç.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 21, Sayı 3, 17-40.

DEĞİŞEN ULUSLARARASI GÜVENLİK İNŞASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET MESELESİ

Özlem ÖZDEMİR *

ÖZ

Uluslararası ortamdaki hızlı değişim ve gelişim, güvenlik kavramını ciddi tartışmaların olduğu bir alanın merkezi haline getirmiştir. Özellikle Soğuk Savaşın bitimi ve terörle mücadelenin ilan edilmesiyle uluslararası güvenlik yapısının baş döndürücü hızla çalışan bir makine gibi hareket etmesi, bu alanda kadınların rolünün de sorgulanmaya başlamasına neden olmuştur. Dünya nüfusunun yarısını kadınların oluşturmasına rağmen uluslararası güvenlik alanının çok fazla tartışmaya mahal vermeksizin erkek dünyası olarak görülmektedir. Ancak, savaş ve çatışma alanlarında mağdur olarak hassasiyetleri yanında kadının, silahlı çatışma, çatışma çözümü, barışı koruma ya da inşa etme faaliyetlerindeki rolüne de daha fazla önem verilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle çalışma, sürekli değişen uluslararası güvenlik yapısında kadının rolünün erkeklerle eşit aktör/aktris(ler) olarak algılanması gerektiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla Birleşmiş Milletler ve NATO gibi uluslararası aktörlerin raporları ve çalışmaları nitel araştırma yöntemiyle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Güvenlik, Toplumsal Cinsiyet, NATO, BM

GENDER MATTER in THE CHANGING INTERNATIONAL SECURITY ARCHITECTURE

ABSTRACT

Rapid change and evolvement of international environment considerably put the concept of security into a huge questionable area. Since international security structure especially after the end of Cold War and the announcement of the war on terror consecutively has become like a machine functioning in a dizzying pace, the role of women in this structure has been put into consideration more aggressively. Although women which consist of the half of the population of the World, international security indisputably is considered as men's World. In this sense, the role of women in armed conflict, conflict resolution or peace maintenance or building activities as well as their vulnerability as victims in different areas of conflict and war zones needs to be given more attention. This article, thus, reveals the necessity role of women in constantly changing international security architecture as an actor (or "actress") equal with men. Therefore, reports and works of international actors such as UN and NATO were analysed with qualitative research method.

Key words: International Security, Social Gender, NATO, UN

* Dr. J. Ütçm. Jandarma Genel Komutanlığı, ozbah2002@yahoo.com

1.GİRİŞ

Uluslararası güvenlik uzun süredir akademisyenlerin, siyasetçilerin ve entelektüel çevrenin merkezinde yer alan bir kavram olmuştur. Kavramın çok geniş bir alanı kapsamından dolayı herkesin üzerinde fikir birliğine vardığı bir tanımı bulunmamaktadır. Bu nedenle, güvenlik çalışmaları birbirinden farklı bakış açısının, kavramların, görüşlerin ve düşüncelerin bir araya gelip çok boyutluluk kazandığı bir alan haline gelmiştir. Her ne kadar üzerinde fikir birliğine varıldığı iddia edilen tanımlar bulunsa da değişen ve gelişen fiziki ve düşünsel şartlar güvenlik kavramına farklı anlamlar yüklenmesine neden olmaktadır. Diğer bir deyişle gerek politik çevrede alınan kararlar gerekse akademik alanda ileri sürülen görüşler uluslararası güvenlik çalışmalarını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, uluslararası güvenlik hem kuramsal olarak hem de uygulama alanı olarak akademik çevrelerde ve politik karar verme süreçlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Eleştirel bir çerçeveden bakıldığında uluslararası güvenliğin en temel aktörü olarak da Westphalia'dan beri devletlerin görüldüğü söylenebilir. Grant'a (2007: 252) göre, uluslararası sistemin oluşması ve uluslararası ilişkilerin bir bilim olarak ortaya çıkmasında devletlerin çizdiği korunması gereken sınırlar, savaş ve güvenlik ile ilgili konular ön plana çıkmaktadır.

Bu anlamda, devlet tarafından en iyi şekilde temsil edilen realizm, ulusal çıkar ve uluslararası güvenlik alanıyla yakından ilişkilidir. Etiğin ötesinde, savaş ve barış insanlık tarihinin uluslararası normları olarak görülmekte ve barışın geçici olduğu savaş ihtimalinin her an olabileceği bir gerçek olarak kabul edilmektedir. Böylece, savaş ve barış ulusal çıkarlar kapsamında karar verilen bir durum olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Heywood, 2013: 307). Böylece, kendisini realist olarak tanımlayan bir kişi ulusal güvenlik çıkarının dikte ettiği dış politikayı benimsemiş demektir. Arnold Wolfers'ın 1952 yılında söylediği gibi, ulusal çıkar müphem bir sembol olup kullanan kişiye göre etiketlenen aldatıcı bir kavramdır (2007: 15).

Geleneksel sistemin temel karakteri, egemen devletin öncelik sebebi olan *d'étre*'nin altında yatmaktadır. Bu anlamda, egemen devlet aynı zamanda bencil ve çıkarıcı bir şekilde korunmaktadır. Sonuç olarak, güvenliği tesis eden devlet rolünü sorgulayan herhangi bir girişime karşı koyulacağı büyük bir olasılıktır. Bununla birlikte, meydan okuma devletler için dikkate alınması gereken önemli bir durumdur. Feministlerin eleştirdiği nokta tam da burada ortaya çıkmaktadır. Onlara göre devlet

ulusal güvenlik için şiddet ve çatışma üzerine odaklanmakta, bireysel ve toplumsal güvenlik alanlarına değinmemektedir. Bu tür güvenlik alanlarının görmezlikten gelinmesi aynı zamanda kadınların güvenliğinin de görmezlikten gelinmesi anlamına gelmekteydi.

Diğer taraftan, bu alana farklı bir bakış açısı getirecek olan eleştirel kuramlar, değişen uluslararası güvenlik yapısına cevap olarak ortaya çıkmıştır. Uluslararası ilişkiler alanında 'eleştirel kuram' ve 'post modernizm'in alanları sık sık birbirine atıf yaparak koordineli bir şekilde çalışmaktadır. Bu nedenle, Booth ve Richard Wyn Jones kavramı devlete karşı askerî tehdit olarak güvenlik terimini 'özgürleşme' bakış açısıyla ilişkilendirmiştir. Kopenhag Okulu temsilcilerinden Waever ve Buzan, 'güvenlikleştirme' kavramını biraz daha ileriye taşıyarak güvenlik konusunun belirli konulara nasıl etki ettiğini açıklamışlardır (Buzan, 1998). Booth, devletin değil insanların güvenlik açısından temel olarak alınması gerektiğini, bunun temel nedeninin ise insanlara karşı oluşan tehdidin dolaylı veya dolaysız olarak direkt devletten geldiğini belirtmiştir (1991: 313-326).

Bu bakış açısı bizi, insani güvenlik yaklaşımına getirmektedir. Kavram devletin güvenlik ikileminden insanların güvenlik ikilemine doğru kaymıştır (Hudson, 2005: 163). Feministler insani güvenlik kavramını bireylerin, etnik grupların, dinlerin, kültürlerin vb. gibi yapıların güvenliği ve bunların devletin güvenliğine etkilerini sorgulamışlardır. Bütün bu mikro yapıların temelinde kadınların bireysel açıdan güvenliği ve tehdit algılarının analiz edilmesini istemişlerdir (Tickner, 2001). Bununla birlikte, bazen insani güvenlik kavramı boş bir retorik olarak görülmektedir. Feminist bakış açısından bakarsak, 'insan' kavramı toplumsal cinsiyet¹ açısından tarafsız, sadece erilliğin uluslararasılaştırıldığı ve erkeklerin inşa ettiği bir dünya olarak görülmektedir. Bu şartlar altında kadınlar, ulusal güvenlik uzmanı olabilmelerinin ötesinde, ulusal güvenlik ve savaş konularında basmakalıp önyargıyla askerî kafa yapısına sahip olmayanlar olarak itham edilmektedirler.

Feministler, ulusal ve uluslararası güvenlik kuramları ve uygulamaları genel olarak erkek dünyası olarak görüldüğü için eleştirmektedirler. Bu şekilde düşüncelerinin birkaç nedeni bulunmaktadır. İki, ataerkil sosyal bir sistem olarak erilliğin geliştiği ve yetkilendirildiği yapıda ortaya çıkmıştır (Hudson, 2005: 163). Erillik devletleri yaratmış ve savaşları kazandıktan sonra da erkeklerin hüküm sürdüğü yapıyı da

geliştirmiştir. Böylece, ataerkil yapı devlet, savaş, hukuk, iktidar ve askeriye gibi birbiriyle ilişkili temel konular, kadınların itaat ettiği ve erkeklerin hüküm sürdüğü yapıyı oluşturmuştur (Giddens, 1994; Goldstein, 2001).

Bu ataerkil sistem, toplumda kadınların baskı altında olmasına neden olmaktadır. Ataerkil yapı tarafından oluşturulan yanlış bilinç toplumsal cinsiyet inşasını pekiştirmektedir (Negrin, 2008: 62). Ataerkil yapı toplumsal, siyasi, kültürel ve dinsel yapıda üretilmekte ve bu üretim süreci devamlı yenilenmektedir (Lazar, 2007: 151). Ataerkil yapı hem ideolojik ve tarihsel olarak bu yapılar tarafından şekillendirilmekte hem de ideolojik olarak bu yapıları şekillendirmektedir. Böylece kadınlar bu şekilde sosyalleşmekte ve ataerkil kurumlar tarafından dışı olarak konumlanmaktadır (Hooks, 2000: 14). Böylece, hegemonik ataerkil yapı sosyal, siyasi ve kültürel alanda erkek egemenliğinin yayılmasına neden olmaktadır. Bu durum kadınların hem karar alma süreçlerinden uzaklaşmasına hem de etkin pozisyonlarda yer almamalarına neden olmaktadır.

Böylece, siyasi liderlerin, diplomatların, askerlerin ve bürokratların erillik karar alma süreci, kadınların uluslararası ilişkiler alanından ve onların çıkarları ile ilgili konulardan dışlanmasına neden olmaktadır (Blanchard, 2003: 1289). Aynı şekilde, eril uluslararası ilişkiler alanı hâlâ kadınların konuyla ilgili çok önemli olmayan ifadeye sahip olduğunu söylemektedir (Tickner, 2004: 44). Kadınlar hakkındaki bu tür önyargıların birkaç nedeni bulunmaktadır. İlki, toplumsal cinsiyet rollerinin eşitsiz güç ilişkilerinin sosyal, siyasi ve kültürel üretimidir. İkincisi, kadınların liderliğine önyargılı bir şekilde yaklaşan ataerkil ideolojidir. Bu tür önyargılardan dolayı kadınların rolü uzman ve liderlik olarak tanımlanmamaktadır (Tickner, 2004). Bu nedenle, uluslararası güvenlik alanında karar verme sürecinde kadınlar çok az yer almaktadır (Sjoberg, 2010: 1). Üçüncü olarak, erkeklerin bakış açısından genellikle kadınlar savunmasız ve korunmaya muhtaç olarak algılanmaktadır. Kadınlar, savaş, çatışma ve barış sürecinde cinsiyet, dinsel, etnik yapılarından dolayı cinsiyet ve toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kalmaktadırlar. Böylece, kadınlar karar vericiler değil üzerlerinde karar verilenler olmaktadır.

Bu çalışma, kadınların uluslararası güvenlik uygulamalarından dışlanmasını ve adeta görünmez oldukları fikrini eleştirel bir bakış açısı ile ele almaktadır. Çalışma aynı zamanda, kadınların barış ve barış inşa süreciyle ilişkilendirildiğini ve genellikle savunmasız ve korunmaya muhtaç

olarak değerlendirildiklerini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, makale kuram ve uygulamada eşitsiz güç ilişkilerini azaltmak için uluslararası güvenlik karar alma sürecinde kadınların yer almaları gerektiğini savunmaktadır. Sonuç olarak çalışma, toplumsal cinsiyet bakış açısıyla uluslararası güvenlik alanına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Toplumsal cinsiyet temelli bir bakış açısı, kadınların deneyimlerini, katkılarını, düşüncelerini, duygularını ve kuramlarını daha iyi kavrayabilmek açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Bu tür farklı bakış açıları alanın genişlemesi için eşsiz bir katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, uluslararası güvenlik inşasında toplumsal cinsiyetin önemine katkı sağlayan BM ve NATO gibi uluslararası aktörlerin raporları ve uygulamaları nitel araştırma yöntemiyle analiz edilmiştir.

2. ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Bütün uygulamaları ve konuları içine alan kapsamlı bir güvenlik tanımı, güvenlik çalışmalarının tartışmalı bir meselesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenlik ve güvenlik önlemlerinin anlamının çeşitliliği aktörlerin farklı tehdit algılamalarına sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Fakat genel kabul gören evrensel güvenlik tanımı barışçıl ve istikrarlı bir dünyanın gerekliliği temeline dayanmaktadır. Bütün bu uzun süreli tartışmalar neticesinde “Güvenliğin anlamı nedir? Kimin güvenliği? ve Güvenlik nasıl inşa edilmektedir?” soruları büyük önem arz etmektedir.

Güvenliğin geleneksel tanımı realizmin bölgesel ve devlet merkezli algısını doğrulamaktadır. Geleneksel güvenlik anlayışı daha çok devletlerarası ilişkiler, merkeziyetçilik ve sıkı politikalara atıfta bulunmaktadır. Fakat uluslararası güvenlik çalışmalarında belirli güvenlik problemlerini çözecek önemli aktörler sadece devletler değildir. Diğer taraftan, Avrupalı devletler tarafından yazılan geleneksel güvenlik çalışmaları yanlı olmalarının ötesinde tehdit türlerini de sınırlamaktadırlar (Barkawi ve Laffey, 2006: 329–352). Bu konular realist ve liberal kuramlar tarafından ele alınmaktadır. Genel olarak realist kuram, uluslararası sistemi devletlerarası ilişkileri düzenleyen anarşik bir ortam olarak görmektedir. Kuramın ilişkileri düzenleyen temel mekanizması askerî caydırıcılık ve müttefik devletlerin kontrolüdür. Kurama göre, uluslararası ilişkilerin en temel kavramı ‘güç’tür. Güç, korku ve anarşi üzerine yoğunlaşan realist kuramlar, bu kavramları çatışma ve savaşı açıklamak için kullanılmaktadırlar (Elman, 2008: 15). Realizmi eleştiren feministler, güç kavramını

uluslararası güvenliği yönlendiren hegemonik ideoloji üzerinden açıklamaktadırlar. Bu nedenle kadınlar yüksek politika karar verme mekanizmalarından uzaklaşmaktadırlar (Enloe, 1989).

Realist kuramlar arasında farklı görüşler bulunmaktadır. Klasik realizm insanları çıkarıcı, kötü, bencil ve saldırgan olarak görmektedir. İnsanların bu davranışları onların güce olan arzularını pekiştirmekte ve savaşların sebeplerini açıklamaktadır. Neorealizm ise savaş ve çatışmaları açıklamak için yapı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Buradaki yapı uluslararası ilişkileri düzenleyen devletlerden oluşan sistem olarak tanımlanmaktadır. Neorealizm bu nedenle devlet içi politikaya değil daha çok devletler arasındaki ilişkiye bakmaktadır. Bu nedenle güce sahip olma isteği, insanın bencil ve çıkarıcı doğasından değil uluslararası ilişkilerin anarşik yapısından kaynaklanmaktadır. Anarşik uluslararası ilişkiler bu anlamda birbiriyle bağlantılı birçok mekanizmanın (ekonomik, kültürel ve politik) bir arada değerlendirildiği yapıdır (Waltz, 1986). Neoliberalere göre ise sadece devletler uluslararası ilişkileri belirlemezler. Sivil toplum örgütleri, teknoloji ve eğitim gibi diğer etkenler de uluslararası ilişkileri belirlemektedir. Bu nedenle rasyonel davranan devletler uluslararası alanda “karşılıklı bağımlılık” ilkesiyle işbirliğine gitmektedirler (Nye, 1992).

Bu durum devletleri yapısalılık kuramına yaklaştırmaktadır. Sosyoloji ve eleştirel kuramların birleşimi olan yapısalılık, dünyanın sosyal bir şekilde etkileşim sonucu oluştuğunu varsaymaktadır. Kurama göre, kurumlar ve yapılar karşılıklı olarak birbiriyle etkileşim içerisindedir. Bu nedenle normlar, kimlik ve düşünceler gibi düşüncel faktörler dünya politikasının oluşmasında merkezî yerdedirler. Kopenhag Okulu'nun yapısalıcı yaklaşım içerisinde istisnai bir yeri vardır. Okul, Soğuk Savaş döneminden sonra güvenlik kavramının anlamını çevresel faktörler, yoksulluk ve insan haklarını da kapsayacak şekilde genişletmiştir. Okul, yapısalıcı gelenek içerisinde belirli aktörlerin “söz eylem”ine (speech act) göre güvenliğin temellendiğinden bahsetmektedir (McDonald, 2008: 59–60). Okulun temsilcilerinden Wæver ve Buzan (1998) güvenliğin merkezini “sektörler”, “Bölgesel Güvenlik Kompleksleri” ve “güvenlikleştirme” kavramlarıyla açıklamışlardır. Bu yazarlara göre (1998), sektörler belirli güvenlik alanlarının birbirleriyle etkileşim içerisinde olduğu yerleri kapsamaktadır. Örneğin, askerî, siyasi, ekonomi, toplum ve çevre bu alana girmektedir. Bölgesel Güvenlik Komplekslerinin güvenlik süreci ve dinamikleri birbirleriyle ilişkili olduğu için güvenlik sorunları birbirinden

bağımsız bir şekilde çözülememektedir. Örneğin, Avrupa, Amerika, Asya, Orta Doğu ve Afrika gibi coğrafi ayrımlar güvenlik açısından birbirleriyle etkileşim içinde olmalıdırlar.

Ancak Kopenhag Okulu'nun alana kattığı en önemli konu "güvenlikleştirme" kavramıdır. Wæver tarafından 1995 yılında ortaya atılan güvenlikleştirme kavramı, tehdidi açıklamak için kullanılmaktadır. Güvenlikleştirmede, aktörler belirli konuları tehdit olarak işaret etmektedirler. Başarılı bir güvenlikleştirme de siyasi elitlerin söz eylemlerinde yatmaktadır. Onların üzerinde durduğu konular güvenlik açısından önemli olup diğer konular önemsiz görülmektedir. Kopenhag Okulu ise, güvenliğin politize edilmesi kavramını eleştirmektedir. Politize edilmemiş konu ya da problemler devletin üzerinde durmadığı ve dikkate almadığı konuları kapsarken, politize edilmiş konular devletin önemli bir tehdit olarak algıladığı, tartıştığı ve gündemine aldığı problemleri kapsamaktadır. Bu bağlamda, güvenlikleştirme ise politize edilmiş problemlerin bir üst aşamasını ifade etmekte ve politize edilen konuları birer güvenlik tehdidi olarak ele almakta ve bunlara karşı alınacak güvenlik önlemlerini tartışmaktadır (Buzan vd. 1998: 25).

Güvenlikle ilgili tartışmalar devam ederken, konu ile ilgili önemli bir gelişme 1994 yılında Kanada'nın York Üniversitesi'nde ortaya atılmıştır. Özellikle Ken Booth'un "Security and Emancipation" başlıklı makalesi eleştirel güvenlik çalışmalarının başlangıcı olmuştur (Bilgin, 2008). Makalede, insanların özgür olabilmeleri için yapmak istedikleri şeylerin önünde herhangi bir engelin olmaması gerektiği vurgulanmıştır. Örneğin savaş, çatışma, yoksulluk, açlık, kıtlık, çevre kirliliği ya da doğal afetler gibi her türlü tehdit insanların yapmak istediği şeyleri sınırlamaktadır (Booth, 1991). Hatta okul, tehdide yönelik toplumsal cinsiyet deneyimlerine vurgu yapan güvenlik politikaları hakkında farklı bakış açılarını ortaya koymuşlardır (Alker, 2005: 195). Böylece güvenlik üzerine farklı ülkeler tarafından benimsenen politikalar karşı karşıya geldikleri tehdide göre değişiklik gösterebilmektedir.

Booth ve Wyn Jones eleştirel güvenlik çalışmaları konusunu ileriye taşıyarak 1995 yılında Galler Okulu'nda ilk yüksek lisans programını açmışlardır. Galler Okulu akademisyenleri Booth, Krause ve Williams güvenlikle ilgili farklı bakış açıları ve söylemleri tartışarak güvenliğin ve güvensiz ortamın altını çizmişlerdir. Yazarlar güvenlik çalışmalarında, güvenliğe sadece devlet açısından bakmaktan kaçınılması gerektiğini

vurgulamışlardır (Booth, 1991). Booth güvenlik kavramının bireylerin bakış açısından analiz edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Çünkü yazar, insanlara karşı oluşan tehdidin dolaylı veya dolaysız olarak doğrudan devletten geldiğini belirtmiştir. Bireyin özgürleşmesi Galler Okulu'nun merkezinde yer almaktadır (Baldwin, 1997: 10). Galler Okulu araştırmacıları aynı zamanda tehdiye yönelik, toplumsal cinsiyet deneyimlerine vurgu yapan güvenlik politikaları hakkında farklı bakış açıları ortaya koymuşlardır. Böylece güvenlik üzerine farklı ülkeler tarafından benimsenen politikalar karşı karşıya geldikleri tehdiye göre değişiklik gösterebilmektedir (Alker, 2005: 195).

Kısaca değinmek gerekirse, eleştirel güvenlik kuramları kendilerinden önce gelen klasik güvenlik kuramlarını eleştirmektedir (Barkawi ve Laffey, 2006). Geleneksel güvenlik kavramının tersine, eleştirel güvenlik kuramcıları devletin güvenlik politikalarının aracısı olduğunu iddia etmişlerdir (Bilgin, 2008: 93). Eleştirel kavram terimi yılların sonunda uluslararası ilişkiler alanında akademik bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmıştır. Güvenlik konusunda geleneksel düşüncelere karşı eleştirel bir bakış açısı geliştiren çeşitli kuramları kapsayan geniş alanı ifade etmek için kullanılmaktadır (Booth, 2007: 40). Öncelikle, eleştirel güvenlik çalışmaları devletin merkezîyetçiliğini ve egemenliğini reddetmektedir. Eleştirel kuramcılar devletin sorunları çözmekten çok güvensizliği yaratan etmenlerden birisi olduğunu belirtmektedirler (Tickner, 2001: 46). Bireylerin güvenliğini korumak için güvenlik kavramının bireylerin bakış açısından analiz edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar (Booth, 2007: 68).

1990'lı yıllardan itibaren devletler arasındaki çatışmalar sadece ulusal güvenliği tehdit eden bir unsur olarak değil aynı zamanda insanların güvenliğini tehdit eden unsur olarak da algılanmaya başlandı. Böylece insani güvenlik kavramı bütün insanları kapsayan bir politika olarak gündeme geldi. Kavram tehdidin anlamını genişletmektedir. Bu geniş anlam, hastalık, savaş, çatışma, terör, açlık, kıtlık, göç, iç göç, sınır güvenliği, nükleer silah, iklim değişikliği, küresel ısınma ve doğal felaketleri de kapsamaktadır. Bununla birlikte, insani güvenliğe karşı tehdidin sınırı ve anlamı da zaman içinde değişmektedir.

Birleşmiş Milletler İnsani Gelişme Raporu (1994), geleneksel devlet merkezli güvenlik anlayışına alternatif olarak insani güvenlik kavramını ortaya çıkarmıştır. Fakat insani güvenlik kavramı uluslararası güvenlik çalışmalarında akademik bir çalışma alanı olmanın ötesinde politika

alanında önemli gelişmeler kaydetmiştir (Peoples ve Vaughan-Williams, 2010: 121). Örneğin, savaş, çatışma ve soykırımı önlemek için uluslararası hukukun tüm insanları kapsamı gerektiğini belirtilmektedir (UNHDP, 1994). Birleşmiş Milletler İnsani Gelişme Raporu'na göre (UNHDP, 1994);

İnsani güvenlik zengin ve fakir uluslardaki insanların hepsini kapsamaktadır. Güvenliklerine karşı fakir ülkelerde tehdit, açlık ve hastalığı kapsarken zengin ülkelerde uyuşturucu kaçakçılığı ve suçlu kapsamaktadır. Bu tehditlerin hepsi gerçek ve giderek büyümekte ve çeşitlenmektedir. Özellikle bazı tehdit çeşitleri iş güvensizliği ve çevresel faktörler gibi bütün uluslarda yaygındır.

Birleşmiş Milletler İnsani Gelişme Raporu'na göre insani güvenlik evrensel ve bütün insanları kapsamaktadır. Ekonomik, gıda, sağlık, çevresel, kişisel, toplum ve politik güvenlik şeklinde sınıflandırılarak raporun güvenlik bölümünde yerini almıştır. Nüfus artışı, ekonomik çalkantılar, göç, çevresel faktörler, uyuşturucu ve uluslararası terörizm tehdit algısı olarak değerlendirilmiştir (Booth, 2007:321). Özetlemek gerekirse, insani güvenliğin referans noktası, birey ve bireyin bütüncülüğünü korumaktır (Liotta ve Owen, 2006: 38).

Küresel dünyada, bireylerin korkuları ve endişeleri sınırsız ve çeşitlidir. Sadece devletler arası değil devletlerin içinde de terör saldırıları, etnik çatışma, şiddet, savaş, kargaşa, hastalık ve ani ekonomik dalgalanmalar olmaktadır. Bu nedenle tehdidin yarattığı korku ve deneyim bireyden bireye değişmektedir. İnsani güvenlik, bireyin temel özgürlüğünün korunması ile doğrudan ilgilidir (UN Report of the Commission on Human Security, 2003). Birleşmiş Milletler, ilk kez 1994 yılında tanımını yaptığı İnsani Güvenlik kavramını 2003 yılında gündemine taşıyarak kavramın hem 'koruma' hem de 'güçlendirme' konularıyla ilişkilendirmeyi hedeflemiştir. İnsani güvenliğin dar ve geniş anlamı Birleşmiş Milletler İnsani Gelişme Raporu'nda '*freedom from fear*' ve '*freedom from want*' olarak yer almaktadır. Korkulardan özgürlük kavramı aslında insani güvenliğin dar anlamında kullanılarak genellikle siyasi baskıdan ve şiddetten koruma olarak anlaşılmaktadır (Peoples ve Vaughan-Williams, 2010: 126). Rapora göre insani güvenlik bireylerin özgürlüğü ile yakından ilişkilidir (UN Report of the Commission on Human Security, 2003). İnsani güvenlik bağlamında bireylerin mutlu bir yaşamı ve özgürlüğü olarak tanımlanmaktadır:

İnsani güvenliğin temel amacı bireylerin özgürlüğünü korumaya yöneliktir. Özgürlük hayatın özünü oluşturmaktadır. Bunun anlamı bireylerin tüm tehdit

ve olası tehditlerden korunmasıdır. Bunun anlamı insanların dayanma gücünü ve nefes almasını sağlayan süreci inşa etmektir. İnsanların yaşamlarını sürdüreceği ve saygınlığını artıracak siyasi, sosyal, çevresel, ekonomik, askerî ve kültürel sistemin yaratılmasının sağlanması gerekmektedir.

Uluslararası güvenlik alanıyla ilgilenen akademisyenler bireylerin güvenliğinin küresel güvenlik açısından hayati bir öneme sahip olduğunu farkına varmışlardır. Konuyla ilgilenen bilim adamları insani güvenlik açısından, farklı kültür, çatışma, savaş, felaket, toplum, ülke ve bölgelerde yaşayan insanların tehdit algısının onların deneyimleri ve yaşadıkları risklere göre farklılık gösterdiği sonucuna varmışlardır.

Kanada ve Norveç insani güvenlik konusunda dar bir bakış açısını temsil etmektedirler. Kanada daha çok insani güvenlik konusunda bireylere karşı şiddet tehdidi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunun anlamı tehditlerden uzak bir özgürlük anlayışını ve insan haklarını benimsemedir. Aynı şekilde, Norveç de insani güvenlik konusunda korkulardan arınmış bir özgürlük anlayışını benimsemektedir. Her iki devlet de insani güvenlik konusunda bireylerin şiddet olaylarından korunması gerektiğini savunmaktadır (Lodgaard, 2016; Liotta ve Owen, 2006: 43).

İnsani güvenlik açısından her iki devletin bakış açısı toplumsal cinsiyet alanında dönüm noktası olmuştur. Feminist kuramcılar uluslararası güvenlikte toplumsal cinsiyet boyutuna çok az dikkat çekildiğini belirtmektedirler. Toplumsal cinsiyet, güvensizliğin negatif etkilerini anlamaya çalışarak feminist çalışmaların merkezinde yer almaktadır.

Feministler savaş, çatışma ve kargaşa ortamında kadınların korunması gerekenler olarak anlaşılması gerektiğine karşı çıkmaktadırlar. Uluslararası güvenlik çalışmaları savaşların sebep ve sonucunu araştırmak için yukarıdan aşağıya inceleleyen makro seviyede bir bakış açısı geliştirirken, feminist çalışmalar mikro düzeyde aşağıdan yukarıya doğru bir incelemeyi tercih etmektedirler (Tickner, 2001: 48). Bu anlamda, feministler her bir kadın için günlük yaşadığı güvensizlik/tehdit ortamının analiz edilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar (Peoples ve Vaughan-Williams, 2010: 130). Çünkü her bir kadının yaşadığı korku ve tehdit algısı bireysel olarak farklılık göstermektedir. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet deneyimleri bireysel güvensizliği ortaya çıkarmak için son derece önemlidir.

3.SAVAŞ VE ÇATIŞMALARDA KADINA KARŞI TEHDİT UNSURLARI

Feminist kuramcılar, uluslararası güvenlik çalışmalarının erkek egemen bakış açısıyla temsil edilmesine karşı çıkmaktadırlar. Onlara göre güvenlik alanı erkekleri olduğu kadar kadınları da etkilemektedir. Örneğin, kadın ve kız çocuklarının en fazla savaş, çatışma ve barış süreci sırasında uğradığı cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet (CTCTŞ) insan hakları ihlallerinden bir tanesidir (UNHCR 2003;Walby, 1990: 132; Bastick, Grimm, ve Kunz, 2007; UN Women, 2013). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (2003) göre CTCTŞ sınıflandırılması cinsel şiddet (tecavüz, cinsel istismar, fuhşa zorlama, cinsel taciz), fiziksel şiddet (taciz, kadın ticareti), duygusal ve psikolojik şiddet (aşağılama), zararlı geleneksel uygulamalar (erken evlilik, zorla evlendirme, namus cinayeti ve kız çocuklarını okula göndermeme) şeklindedir.

Evde, arazide, çatışma bölgesinde, doğal afetten sonra, askerî koruma altındaki bölgelerde ve mülteci kamplarında bütün bu şiddet türlerine rastlanılmaktadır. Ancak, bu tür şiddet olayları savaş, çatışma ve göç sırasında daha fazla olmaktadır (Bastick, Grimm ve Kunz, 2007). Kadın ve kız çocuklarının savunmasızlığı ulusal ve uluslararası güvenliğin zayıfladığı zamanlarda yükselmektedir (Bastick vd. 2007). Şiddeti gösterenler ise güvenliği sağlamakla görevli olan personel, polisler, askerler, insani yardım çalışanları, çeteler, isyancılar ya da sivil halktan olmaktadır (Butler, Gluch ve Mitchell, 2007: 669–687; Fowler vd., 2000: 1-7; Laville, 2015).

Kadına yönelik şiddet kadının hayatta kalmasına bir tehdit olarak algılanmalıdır. İnsani güvenliğin temeli de hayatı garanti altına almaktır. Bu da özgürlüğün dili demektir (Alkire, 2003: 27). Örneğin, tecavüz gibi birçok tehdit unsuru barış zamanından çok savaş zamanında olmaktadır (Enloe, 1993; Peterson ve Runyan, 1993: 127). Tecavüz insani güvenliğine tehdit olarak algılanması gereken olayların başında gelmelidir. Eski Yugoslavya ve Ruanda'da yaşanan toplumsal cinsiyet temelli toplu tecavüzler, tecavüzün savaş suçu sayılmasını sağlamıştır. Savaş zamanında meydana gelen tecavüz ve fuhşa zorlama kadınların güvenlik konularının uluslararası güvenlik alanına taşınmasına neden olmuştur (Tickner, 2001: 45).

Örnek vermek gerekirse, 1992-1995 yılları arasında Bosna Hersek'te milyonlarca kadın sistematik bir şekilde etnik temizlik adına toplu tecavüze uğramıştır. Sistematik tecavüz olayları Sırp larla Müslümanların arasında çıkan çatışmalardan sonra başlamıştır. Özellikle Bosnalı Müslüman kadınlara karşı toplu tecavüz olayları gerçekleşmiştir (Netherlands Institute for War Documentation, 2002). Bosnalı kadınlar kamplarda ya da ailelerinin gözü önünde tecavüze uğramıştır. Sırp etnik kökenli bebekleri doğurmaları için hamile kalana kadar tecavüzler devam etmiştir (Ward, 2002; Netherlands Institute for War Documentation, 2002; Sylvester, 2010: 31).

Ruanda'da yaşanan soykırım ise 1990–1993 yılları arasında Hutu ile Tutsi kabileleri arasındaki çatışmalarda meydana gelmiştir. Bu çatışmaların bir soykırıma dönüşmesinin önemli sebeplerinden birisi de Hutu propagandasının Tutsi kadınlarına yönelik olmasıydı. Propagandada Tutsi kadınlarının güzel, ancak Hutu kadınlarına göre iffetsiz ve ahlaksız oldukları, bu nedenle Hutu erkeklerinin başlarını öne eğmelerine neden oldukları yer alıyordu (Human Rights Watch, 1996; Hintjens, 1999: 241-286). Soykırım süresince sayıları 250.000'den 500.000'e kadar değişen kadına tecavüz edilmiş ve tecavüz sonucu olarak da 5000'i bulan 'tecavüz bebeği' doğmuştur (Skjelsbaek, 2001: 211-237; Ward, 2002: 27; Tickner, 2001: 45; Hogg, 2010: 69-102; Gerecke, 2010: 57; Hudson, 2010: 257). Üstelik kadınlara cinsel kölelik, zorla HIV virüsü bulaştırma, hamile bırakma ve kadın sünneti gibi işkenceler uygulanmıştır (Human Rights Watch, 1996; Amnesty International, 2004).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 31 Ekim 2000 yılında 4213'üncü toplantısında benimsediği 1325 sayılı Kararı, Ruanda ve Eski Yugoslavya'da yaşanan olaylara dayanarak savaş ve çatışmalarda kadınlara uygulanan şiddeti ilk kez savaş suçu kapsamına almıştır. Bütün devletleri soykırım ve insanlığa karşı işlenen suçların son bulması için bütün devletleri sorumluluğa davet etmiştir. Karar aynı zamanda mülteci kamplarında kadınların korunması için gerekli önlemlerin alınması gerektiğini de vurgulamıştır. Bu kararın alınmasının en önemli sebebi ise savaş ve çatışmalardan kaçan kadınların sığındıkları mülteci kamplarında çeşitli şiddet türleriyle karşı karşıya gelmeleridir. Mülteci kampının düzeni, kadınların güvenliğini tehdit eden en büyük faktörlerden birisidir. Örneğin, yerleşim yerinden uzakta inşa edilen tuvalet ve banyolara giderken kadınlar, yol güzergâhında tacize uğramaktadırlar (Human Rights Watch, 2002; Callamard, 2002: 137-153; Kreitzer, 2002: 45-58; Hyndman, 2004: 193–212; UNHCR, 2006; Freedman, 2007).

Kadınların mülteci kamplarında şiddete uğramalarının diğer bir sebebi yemek yapmak için yiyecek aramaya çıktıkları zamanlarda meydana gelmektedir. Kampın dışında yemek yapmak için bitki aradıkları esnada savunmasızlıklarından faydalanmak isteyenler kadınlara tecavüze yeltenmekte ya da cinsel tacizde bulunmaktadırlar. (Alkire (2003: 29) bu durumu 'doğrudan güvenlik tehdidi' olarak yorumlayarak, tehdidin kasıtlı olarak yapıldığını belirtmiştir.-Üstelik bu tacizlerin birçoğu mülteci kampında çalışan görevlilerin yiyecek karşılığında kadınları cinsel istismara zorlamalarından kaynaklanmaktadır (Human Rights Watch, 2002; Kreitzer, 2002: 45-58; Alkire, 2003: 29; Hyndman, 2004: 193-212).

İnsani güvenlik açısından bakıldığında savaş ve çatışmalarda tehdidin türleri çeşitlilik göstermektedir. Kadın ve kız çocuklarında deneyimledikleri ve gözlemledikleri tehdit türleri de farklılık göstermektedir. Bir bölgede tecavüz tehdit olarak algılanırken, diğer bir bölgede erken yaşta evlilik tehdit olarak algılanabilmektedir. Fakat bütün tehditlerin kadın ve kız çocuklarının hayatını tehlikeye sokan güvensizliklerini artıran bir durum olarak görülmelidir. Jones'un (1999: 126) dediği gibi "güvenlik; acı, korku ve yoksulluk gibi tehditlerin olmadığı özgürlük için mücadele edilmesi gereken zorunlu bir koşuldur".

Kadın ve çocuklarının güvenlikleri için özgürleşmeye (emancipation) ihtiyaçları vardır. Özgürleşme eleştirel güvenlik çalışmalarının temeli olup, insanların birey olarak özgürleştiği, özgürce seçim yapmalarını engelleyen her türlü kısıtlamadan uzaklaştırılması gerektiğini savunan bir kavramdır (Booth, 1991: 319). Kadın ve kız çocukları cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet gibi her türlü tehdidin uzak olduğu bir yerde daha fazla özgürleşeceklerdir. Bunun için kendi hemcinslerini korumak adına daha fazla kadının uluslararası güvenlik alanında karar alma sürecinde yer almaları gerekmektedir. Kadın ve kız çocuklarının güvenliğini, özgürleşmesini ve karşılaştıkları tehdit türlerini anlayabilmek için toplumsal cinsiyet bakış açısına ihtiyaç duyulmaktadır.

4.KADINLARIN ULUSLARARASI GÜVENLİKLE İLGİLİ KARAR VERME SÜREÇLERİNE KATILIMI

Uluslararası güvenlik alanındaki karar verme süreçlerine kadınların erkeklerle eşit şekilde katılımının sağlanması etkili ve başarılı güvenlik stratejilerinin ortaya konulmasında son derece önemlidir. Örneğin, toplumsal cinsiyet açısından bakıldığında kadınların korkularının anlaşılabilmesi onların özgürleştirilmelerini daha da kolaylaştıracaktır. Özellikle savaş ve çatışmaların acılarını çeken kadınlar yaşadıkları ülkelerin yeniden inşasına yönelik karar alma süreçlerinde daha da önemli bir role sahiptirler (United States Institute of Peace, 2015). Kadınlar, çatışmalar

süresince şiddetin değişik türlerine maruz kalmakta ve şiddeti gözlemlemektedirler ve çatışma sonrasında da şiddetin değişik formları ile karşılaşmaktadırlar (Bell, 2013). Kadınların uluslararası güvenlikle ilgili karar verme süreçlerine katkıları sadece mağdur olmalarına değil karşılaştıkları tehditleri ortaya koyabilmelerine dayanmalıdır (United States Institute of Peace, 2015).

Diğer taraftan, savaş mağdurları, toplumsal cinsiyet danışmanları ya da herhangi bir otoriter mevkide yer alan eleştirel kadın gruplarının varlığı onların farklı ihtiyaç ve arzularının daha güçlü dile getirilmesini sağladığı kadar bu arzu ve ihtiyaçların çatışma sonrası dönemde, barış inşası ve barışın tesisi süreçlerinde de daha net bir şekilde ortaya konulabilmesine yardımcı olacaktır. Yeni bir anayasa hazırlanma sürecine kadınların katılımı da kadınların seslerini duyurabilmelerini sağlamada oldukça önemli bir yaklaşımdır (United States Institute of Peace, 2015).

Kadınların katılımına önem veren 1325 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı (UNSCR 2000), karar verme süreçlerinde kadınlara ve güvenlik konularına yönelik en geniş ölçüde yer veren ilk karar metnidir. Her şeyden önce karar silahlı çatışmanın kadın ve kız çocukları üzerindeki olumsuz etkilerini ön plana çıkartmaktadır. İkinci olarak, çatışma öncesi, sırası ve sonrasında toplumsal cinsiyet tabanlı yaklaşımların gerekliliğini dile getirmektedir. Üçüncü olarak, karar verme süreçlerine kadınların katılımının sağlanmasında bütün devletlerin sorumlulukları olduğunun altını çizmektedir. Karar, kadınların çatışma ve savaş sürecinde cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesine yönelik karar verme süreçlerinin tüm kademelerine tam ve eşit bir şekilde katılımlarının sağlanması için çağrıda bulunmaktadır. Kararın maddelerine göre,

“[Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi] Üye Devletleri, çatışmaların önlenmesi, yürütülmesi ve çözümlenmesiyle ilgili ulusal, bölgesel ve uluslararası kurum ve mekanizmalarda kadınların her karar verme düzeyinde daha fazla temsil edilmelerini sağlamaya teşvik eder;

[Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi] Genel Sekreteri çatışmaların çözümü ve barış süreçlerine kadınların karar verme düzeylerinde katılımlarının artırılmasını öngören stratejik planını uygulama konusunda destekler;

[Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi] Genel Sekreteri kendisini temsil etmek üzere daha fazla kadın personeli elçi veya özel temsilci olarak görevlendirmeye teşvik eder ve bu bağlamda, Üye Devletlere düzenli olarak güncellenecek ortak bir liste için adaylarını Genel Sekretere bildirmeye çağırır;

[Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi] Genel Sekreteri Birleşmiş Milletlerin saha operasyonlarında ve özellikle askerî gözlemciler, sivil polis, insan hakları ve insani yardım personelinde kadınların rol ve katkılarını genişletmek için çalışmaya teşvik eder.”

Kadınların barış inşası sürecine katılımları kadın ve kız çocuklarının güvenliklerinin artırılması açısından eşsiz bir imkân sağlamaktadır. Kadınlar örneğin barış görüşmelerine yönelik karar verme süreçlerine katılabilirler. Böylelikle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını garanti altına alabilirler. BMGK 2000 aynı zamanda kadınların barış inşa sürecindeki rollerinin öneminden bahsetmektedir. Bunu şu şekilde dile getirmektedir;

“Kadınların çatışmaların önlenmesi, çözümlenmesi ve barışın tesisindeki önemli rollerini yineleyerek ve barış ve güvenliğin korunması ve ilerletilmesine yönelik çabalara kadınların dâhil edilmelerinin ve eşit katılımlarının önemini ve de çatışmaların önlenmesi ve çözümlenmesiyle ilgili kararların alınmasında rollerinin artırılması gerekmektedir.”

Diğer taraftan, kadınların barış inşası görüşmelerine katılımları ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmasında ve güvenlik seviyelerinin artırılmasında da önemlidir. Kadın ve kız çocuklarının karşılaştıkları tehditleri barışı koruma operasyonlarında görevli kadın personele daha kolay bildirebilirler. Bayan personel duygusal olarak erkek personelin yaklaşımlarını da etkilemektedir. Barışı koruma görevlerindeki erkek personelin kadın hakları ile ilgili durumlara yönelik hassasiyetlerini, kaygılarını ve hazırlık seviyelerini artırır (Gorana, 2010: 70-79). Kısacası, kadın ve çocukların savaş ve çatışma ortamında, barış ve devlet inşası süreçlerinde ya da günlük hayatlarında ne tür tehditlerle karşılaştıklarının daha iyi anlaşılabilmesi için daha fazla kadının uluslararası güvenlikle ilgili karar verme süreçlerine katılımı sağlanmalıdır.

5. NATO VE BM’İN ULUSLARARASI GÜVENLİĞİN TOPLUMSAL CİNSİYETLEŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÇABALARI

NATO kadınların barış ve güvenlik alanlarında kadınların rolünün artırılmasını teşvik etmektedir. NATO ve üye ülkeler BMGK 1325 sayılı Kararı ile yerel, ulusal ve uluslararası kuruluşlardaki tüm karar verme seviyelerine kadınların katılımının önemini vurgulamaktadırlar. Bu durum her iki cinsiyet için barış ve güvenliğin sağlanmasında toplumsal cinsiyet yaklaşımının gerekliliğinin altını çizmektedir. Örneğin, 2014 Galler Zirvesinde, NATO üyesi ülkelerin liderleri toplumsal cinsiyet yaklaşımının NATO’nun kolektif savunma, kriz yönetimi ve güvenliğe yönelik işbirliğinin

temel görevlerine uyarlanmasını kabul etmişlerdir (NATO, 2015). Cinsiyet eşitliği, NATO kuvvetlerinde kadınların görev yerlerinin revize edilerek modernize edilmesi konularında son derece önemli bir yere sahiptir. Hatta NATO Genel Sekreteri tarafından, NATO'nun "Kadına Barış ve Güvenlik" konularına yönelik bir özel temsilci atanmıştır (NATO, 2015).

NATO tarafından atılan bir diğer adım ise NATO'nun değişik birimlerinde kadınların lider pozisyonlardaki kadrolarının garanti altına alınmasıdır. Buna yönelik politikalar ve programlar geliştirilmiştir. 2014'te Kadın, Barış ve Güvenlik Özel Temsilcisi ve İnsan Kaynakları Politikaları ve Çeşitlilik Sorumlusu tarafından kadınlara imkân sağlamak amacıyla NATO Kadınların Profesyonel Ağı (*NATO Women's Professional Network [NWPN]*) ve Danışmanlık/Eğitim Programları (*Mentoring Programme*) hayata geçirilmiştir. Danışmanlık/Eğitim Programının amacı, NATO'da görev yapacak olan nitelikli bayan personel aday sayısının artırılmasıdır (NATO, 2015).

NATO'nun ileri gelen yöneticilerinin de bireysel olarak kadınların NATO kuvvetlerindeki pozisyonlarının güçlendirilmesi konusunu dile getirdikleri görülmektedir. Örneğin, 1325 sayılı Kararın 15'inci yıldönümünde, Genel Sekreter Yardımcısı Alexander Vershbow kadınların çatışma ortamında karşılaştıkları zorlukları dile getirmiştir. Kadınların anlamlı bir şekilde çatışma önleme ve barış inşası konularına katılımlarının sağlanmasının NATO'nun bir görevi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Vershbow, cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi için NATO görev ve operasyonlarında toplumsal cinsiyet yaklaşımının gerekliliği, NATO'nun üst düzey pozisyonları için kadın adayların önerilmesi, toplumsal cinsiyet konulu çalışmaların finanse edilmesi, cinsiyet eşitliği ile ilgili olumlu tecrübelerin ve derslerin üye ülkelerle paylaşılması hususlarını da dile getirmiştir (NATO, 2015).

Toplumsal cinsiyet konusunda NATO'nun bir diğer önemli katkısı da Toplumsal Cinsiyet Danışmanı Uluslararası Askerî Çalışma Ofisinin (*International Military Staff Office of the Gender Advisor [IMS GENAD]*) kurulmasıdır. Ofisin görevi, toplumsal cinsiyet konularında, özellikle 1325 sayılı Kararın uygulamalarıyla ilgili, bilgilendirme ve önerilerde bulunmaktır. Ofis, toplumsal cinsiyet temelli yaklaşımın askerî operasyonlara dâhil edilmesi ve toplumsal cinsiyet konuları ile ilgili üye ülkeler arasında görüşmelerin sağlanması konusunda da farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Örneğin, Afganistan'da NATO Toplumsal Cinsiyet

Danışmanı kadınların sivil ve asker NATO personeline Kabil'de bulunan üste kendi ürettikleri el işlerini satabilecekleri "Afgan Kadınlar Pazarı" projesini desteklemektedir (NATO, 2011).

BM tarafından kadınların güvenliğine yönelik birçok proje hayata geçmiştir. BM'nin daha önceki açıklamalarında kadınların iş güvenliği ve sosyal güvenlik konularına vurgu yapılmaktaydı. 1974 Acil Durumlarda ve Silahlı Çatışmalarda Kadın ve Çocukların Korunması Hakkında Deklarasyon ve silahlı çatışmalarda kadın ve çocukların hak ve ihtiyaçlarına vurgu yapan 1981 tarihli Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Yönelik Konvansiyon'a kadar uluslararası güvenlik gündemde yer almamaktaydı (UN, 2001; UN CEDAW, 1981, 2003). Fakat kurulan komisyonların, kadını istismara açık ve hakları korunması gereken bir grup olarak algılaması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı (BDPA) kadını sadece istismara açık ve korunmaya ihtiyaç duyan bir varlık olarak değerlendirmemiş, kadınların desteklenmesi, karar verme süreçlerine katılmaları ve yönetimde erkeklerle eşitliğe yönelik önemli adımların atılmasını da sağlamıştır. Deklarasyon, hükümetlerin birçok kademelerinde kadınların yeterli seviyede temsil edilmemelerinin kadın ve erkekler arasındaki eşitsizliği kuvvetlendirdiğini ifade etmektedir. Eşitsizliğin azaltılması için sadece hükümetlerin değil tüm uluslararası aktörlerin karar verme süreçlerinde toplumsal cinsiyet yaklaşımının desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu durum 181-195'inci paragraflarda şu şekilde özetlenmektedir (UN BDPA, 1995):

Kadınların karar alma süreçlerine eşit katılımı sadece basit bir adalet veya demokrasi talebi olmakla kalmayıp, aynı zamanda kadınların çıkarlarının göz önüne alınması için gerekli bir koşul olarak da görülebilir. Kadınların faal katılımı ve karar almanın bütün düzeylerine kadın bakış açısının yerleştirilmesi gerçekleşmedikçe, eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılamayacaktır.

BDPA'nın da belirttiği gibi kadınların karar verme süreçlerine her seviyede katılmaları olmadan ulusal, bölgesel ve dünya çapında barış ve güvenlik sağlanmaz. Bunun için, 1325 sayılı Karar, Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Engellenmesine dair Pekin Deklarasyonu kadın, barış ve güvenlik konularına yönelik BM Kadın programlarına rehberlik etmektedir. Bu belgeler barış inşası, çatışma çözümü, çatışma sonrası planlama gibi alanlara katılım için kadınlara çağrıda bulunmaktadır. Örneğin, BM Genel

Sekteri, '7-Nokta Eylem Planı' karar verme süreçlerinin her aşamasında kadınların ve eşit katılımın desteklenmesini amaçlamaktadır (UN Report of Secretary-General, 2010).

7-Nokta Eylem Planı'nın ilk taahhüdü çatışma çözümleridir. Bu kapsamda, çatışmanın çözümlenmesi için arabuluculuk faaliyetlerinde BM üst seviyelerde toplumsal cinsiyet uzmanı görevlendirecektir. Kadın ve çocuklarının kendilerine özgü ihtiyaçlarından dolayı BM tüm çatışma sonrası planlama aşamalarında kadınların katılımını desteklemektedir. BM toplumsal cinsiyet eşitliği ve çatışma sonrası ortamlarda kadın ve kız çocuklarının desteklenmesine yönelik olarak çatışma sonrası finansal destek faaliyetlerine önem vermektedir. Dördüncü plan, toplumsal cinsiyet konusuna hassasiyet gösteren sivil kapasitenin geliştirilmesidir. Beşinci plan kamu kurumlarında ister atanan ister seçilen pozisyonlara olsun kamu kuruluşlarında karar verici olarak kadınların desteklenmesidir. Hukukun egemenliği taahhüdü - çatışma öncesi, süresince ve sonrasında - kadınların ve kızların haklarının güvenlik ve adaletin sağlanması açısından sistematik olarak iyileştirilmesini öngörmektedir. Sonuncu taahhüt, ekonomik iyileştirmeyi kapsamaktadır. BM sistemi, çatışma sonrası ortamlarda kadının eşit katılımcı ve faydalanıcılar olarak yerel kalkınma ve iş olanakları faaliyetlerine katılımını garanti altına almaktadır (UN report of Secretary-General, 2010).

BM tarafından atılan bir diğer önemli adım ise Toplumsal Cinsiyet Konularında Özel Danışman Çalışma Ofisinin kurulmasıdır. Toplumsal Cinsiyet Danışmanının toplumsal cinsiyet ve silahsızlandırma, çok boyutlu barış operasyonlarında ana akım toplumsal cinsiyet yaklaşımları gibi konularda brifingler hazırlamak ve ihtiyaç duyulan yer ve zamanda gerektiğinde sahada danışmanlık faaliyetlerinde bulunmak gibi belirli birtakım görevleri bulunmaktadır (UN OSAGI, 2016).

Sonuç olarak, BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Konvansiyonu (CEDAW 1981), Kadına Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair BM Deklarasyonu (1993), Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı (1995) ve Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü (1998) ve 1325 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı aracılığı ile kadın ve kız çocuklarına karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılması için karar verme süreçleri içerisinde yer alan tüm çabalarının merkezinde olacak toplumsal cinsiyet temelli bir yaklaşım inşa etmeye çabalamakta ve kadınları ve kadın haklarını çatışma öncesinde, süresince ve sonrasında desteklemektedir.

6.SONUÇ

Feminist çalışmalar uluslararası güvenlik alanında, özellikle de yüksek politikada var olması gerektiğinin altını çizmiştir. Feminist çalışmalar, alana farklı bakış açıları kazandırmıştır. Kadınların uluslararası güvenlik alanından dışlanmasına neden olan ataerkil yapıyı sorgulayan feminizm, uluslararası güvenlik alanında toplumun yarısını oluşturan kadınların da erkekler kadar eşit bir şekilde karar alma süreçlerine etki etmeleri gerektiğini savunmaktadır. Feminizm açısından bunun birkaç nedeni bulunmaktadır. Öncelikle kadın ve kız çocuklarının karşılaştıkları ya da algıladıkları güvenlikle ilgili sorunları erkeklerden oldukça farklıdır. Kadın ve kız çocukları savaş, çatışma veya barış inşası süreçlerinde birtakım cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet olaylarına maruz kalmaktadırlar. Şiddet olayları bölgesel olarak çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle, kadın ve kız çocuklarına yönelik olası tehditlerin en aza indirilmesi için uluslararası güvenliğe yönelik karar verme süreçlerine kadınların tam katılımlarının sağlanması son derece önemlidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, insani güvenliğin toplumsal cinsiyet perspektifinden gözlemlenmesi sahada önemli faydalar sunmaktadır. Öncelikle, uluslararası karar verme süreçlerinde kadınların erkeklerle tam ve eşit katılımını garanti altına almaktadır. Üstelik uluslararası güvenlik alanı sadece erkeklerin dünyası olarak gözlemlenmeyecektir. İkinci olarak, kadınlar silahlı çatışma ortamlarında sadece istismara açık ve korunmaya ihtiyacı olan gruplar olarak görülmek yerine karar verici olarak değerlendirilecektir. Üçüncüsü, şiddete maruz kalan ya da şiddete tanık olan kadın karar vericilerin, konu ile ilgili uzmanların yardımları ile teori ve uygulama olarak alana önemli katkılar sağlayabilecekleridir. Uluslararası güvenlik disiplini içerisinde, insani güvenlik yaklaşımının toplumsal cinsiyet bakış açısı ile yorumlanarak güvenliksiz ortamlarda kadınların her türlü güvenlik tehdidinden özgürleştirilmesi önemli bir konu olarak değerlendirilmelidir. Bu amaçla, savunma politikası, diplomasi, uluslararası ilişkiler ve karar verme alanlarında lider pozisyonlarda kadınların katılımının sağlanmasının önemini ortaya koyan feminist ve güvenlik çalışmaları alanlarında çalışan akademisyenlerce daha fazla çalışmalar yapılmalıdır.

SONNOTLAR

1. Toplumsal cinsiyet toplumsal bir inşadır. Bu toplumsal inşada erillik ve dişilik tarihsel ve toplumsal bağlamında ortaya çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet erkek hegemonyasını ve tahakkümünü geliştirerek kadınları erkeklere göre ikinci plana itmiş ve zamanla bu durumun doğallaşmasına neden olmuştur. bkz. Liesbet. Van Zoonen, "Medyada Feminist Yaklaşımlar". *Medya, Kültür, Siyaset*. Ed. Süleyman İrvan, Alp Yayınevi, Ankara,2002,s.48.

KAYNAKÇA

- Alker H., (2005) "Emancipation in the critical security studies project", ***The Heritage, Challenge, and Future of Realism***, Ed. C. Hacke, G.K. Kindermann and K.M. Schellhorn, Bonn University Press, Göttingen, s.189–213.
- Alkire, S., (2003) ***A Conceptual Framework for Human Security***, Centre for Research on Inequality, Queen Elizabeth House, University of Oxford, Human Security and Ethnicity.
- Amnesty International, (2004) ***Rwanda: "Marked for Death", Rape Survivors Living with HIV/AIDS in Rwanda***, Gendercide Watch (no date).
- Baldwin A D., (1997) "The Concept of Security", ***Review of International Studies***, 23, s.5–26.
- Barkawı T. ve Mark Laffey, (2006) 'The postcolonial moment in security studies', ***Review of International Studies***, 32(2), , 329–352.
- Bastick, M., Grimm Karin, and KUNZ, Rahel, (2007)***Sexual Violence in Armed Conflict: Global Overview and Implications***, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Geneva.
- Bell C., (2013) ***Women and Peace Processes, Negotiations, and Agreements: Operational Opportunities and Challenges***, The Norwegian Peacebuilding Resource Centre.
- Bilgin P., (2008) "Critical Theory", ***Security Studies***, Ed. Paul D. Williams, Routledge, London, s.89-103.
- Blanchard E., (2003) "Gender, International Relations, and the Development of Feminist Security Theory", ***Signs: Journal of Women in Culture and Society***, 28 (4), s.1289–1312.
- Booth K., (1991) "Security and Emancipation", ***Review of International Studies***, 17(4), s.313-326.
- Booth K., (2007) ***Theory of World Security***, Cambridge University Press, Cambridge.

- Butler C., (2007), Gluch Tali and Neil Mitchell, "Security Forces and Sexual Violence: A Cross-National Analysis of a Principal: Agent Argument." ***Journal of Peace Research***, 44 (6), s.669–687.
- Buzan, B., Wæver, O. and De Wilde, Jaap, , (1998), **Security: A New Framework for Analysis**, Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Callamard A., (2002), "Refugee Women: A Gendered and Political Analysis of the Refugee Experience." ***Global Changes in Asylum Regimes***, ed. Daniele Joly, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 137-153.
- Cranny-Francis A., , (2003), Waring Wendy; Stavropoulos Pam ve Joan Kirkby, ***Gender Studies Terms and Debates***, Palgrave Macmillan, New York.
- Elman, C., "Realism", (2008), ***Security Studies: An Introduction***, Ed. Paul D. Williams, Routledge, London, s.15-28.
- Enloe, C., (1989), ***Bananas, Beaches, and Bases: Making Feminist Sense of International Politics***, University of California Press, Berkeley.
- Enloe C., (1993), ***The Morning After: Sexual Politics at the End of the Cold War***, University of California Press, Berkeley: CA.
- Fowler C., DUGAN Julie and Paul BOLTON, (2000), "Assessing the Opportunity for Sexual Violence against Women and Children in Refugee Camps", ***The Journal of Humanitarian Assistance***, Feinstein International Center at Tufts University, 1-7.
- Freedman J., (2007), ***Gendering the International Asylum and Refugee Debate***, Palgrave Macmillan, New York.
- Gerecke M., (2010), "Explaining Sexual Violence in Conflict Situations", ***Gender, War, and Militarism***, Ed. Laura Sjoberg, Sandra Via, Praeger Security International, New York, 137–154.
- Giddens K., (1994), ***Beyond Left and Right: The Future of Radical Politics***, Stanford University Press, Stanford.
- Goldstein S J., (2001), ***War and Gender: How Gender Shapes the War System and Vice Versa***, Cambridge University Press, UK.

- Grant R., (2007), "The Quagmire of Gender and International Security", ***International Security: The Transition to the Post Cold War Security Agenda***, Vol.2, 248-26.
- Heywood A., (2013), ***Küresel Siyaset***, Adres Yayınları, Ankara.
- Hintjens H., (1999), "Explaining the 1994 Genocide in Rwanda", ***The Journal of Modern African Studies***, 37(2), Cambridge University Press, s.241–286.
- Hogg N., (2010), "Women's Participation in The Rwandan Genocide: Mothers or Monsters?", ***International Review of the Red Cross***, 92(877), s.69-102.
- Hooks B., (2000), ***Feminism is For Everybody***, South End Press, Canada,.
- HRW (HUMAN RIGHTS WATCH), (2002), ***World Report 2002***, Human Rights Watch, New York.
- HRW (Human Rights Watch), (1996), ***Shattered Lives: Sexual Violence during the Rwandan Genocide and its Aftermath***, 13; Gendercide Watch (no date).
- Hudson H., (2005), "'Doing' security as though humans matter: A feminist perspective on gender and the politics of human security", ***Security Dialogue***, 36 (2), s.155-174.
- Hudson H., (2010), "Peace building through a gender lens and the challenges of implementation in Rwanda and Côte d'Ivoire", ***Gender and International Security***, Ed. Laura Sjoberg, Routledge, s.256-280.
- Hyndman J., (2004), "Refugee Camps as Conflict Zones: The Politics of Gender", ***Sites of Violence: Gender and Conflict Zones***, Ed. Wenona Mary Giles and Jennifer Hyndman, University of California Press, Berkeley, 2004, pp.193–212.
- Jones W. R., (1999), ***Security, Strategy and Critical Theory***, Boulder, CO: Lynne Rienner,.
- Kreitzer L., (2002), "Liberian Refugee Women: A Qualitative Study of Their Participation in Planning Camp Programmes", ***International Social Work***, 45(1), s.45–58.

- Laville S., (2015), UN Aid Worker Suspended for Leaking Report on Child Abuse by French Troops, **The Guardian**, April 29. Erişim tarihi Mayıs 3, 2015. <http://www.theguardian.com/world/2015/apr/29/un-aid-worker-suspended-leaking-report-child-abuse-french-troops-car>
- Lazar M M., (2007), **Feminist Critical Discourse Analysis: Gender, Power and Ideology in Discourse**, Palgrave Macmillan Press, New York.
- Liotta H. P. and Taylor OWEN, (2006), "Why Human Security?" The Whitehead, **Journal of Diplomacy and International Relations**, Seton Hall University, Winter/Spring, s.37-54.
- Lodgaard S., (2001) "**Human Security: Concept and Operationalization.**", Centre for Peace and Development Studies, Accessed March 3.
- McDonald M., (2008), "Constructivism", **Security Studies: An Introduction**, Ed. by Paul D. Williams, Routledge, New York, s.59-72.
- NATO, (2015), **Women, Peace and Security: NATO, UNSCR 1325 and Related Resolutions**, Oct. 29 2015. Accessed Nov 3, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_91091.htm
- NATO, (2015), **How can Gender Make a Difference to Security in Operations**, Oct. 29 2011. Accessed Nov 3, 2015. http://www.nato.int/issues/women_nato/2011/1869-11%20Gender%20Brochure.pdf
- Negrin L., (2008), **Appearance and Identity Fashioning the Body in Postmodernity**, Palgrave Macmillan, New York.
- NETHERLANDS INSTITUTE for WAR DOCUMENTATION, **Srebrenica – A "safe" Area: Reconstruction, Background, Consequences and Analyses of the Fall of a Safe Area**, part I, chapter 9, section 2, 2002, Erişim tarihi Mart 3, 2016. http://www.srebrenica.nl/en/a_index.htm
- Nye, J., (1992), "The Changing Nature of World Power", Charles W. Kegley, ve Eugene Wittkoff (der.), **The Global Agenda: Issues and Perspectives**, New York, McGraw, 177-192.

- Odanović G., (2010), "Participation of Women in UN Peacekeeping Operations", *Western Balkans Security Observer*, 16 January – March, 70-79.
- Özdemir Ö., (2015), "UK National Print Media Coverage of Sexual and Gender-Based Violence (SGBV) against Refugee Women in Syrian Refugee Camps", *Roots & Consequences Further explorations into the Syrian Uprising*, Syria Studies, University of St Andrews, 7(4), 53-77.
- Peoples C. and Nick VAUGHAN-WILLIAMS, (2010), *Critical Security Studies*, Routledge, New York.
- Peterson S. and Anne Sisson Runyan, (1993), *Global Gender Issues*, Westview Press, Oxford, San Francisco.
- Ruddick S., (1989), *Maternal Thinking: Towards a Politics of Peace*, Beacon Press, Boston.
- Sjoberg L., (2010), *Gender and International Security Feminist Perspectives*, Routledge, New York.
- Skjelsbaek I., (2001), "Sexual Violence and War: Mapping Out a Complex Relationship", *European Journal of International Relations*, Vol. 7(2), s.211-237.
- Sylvester C., (2010), "War, sense, and security", *Gender and International Security*, Ed. Laura Sjoberg, Routledge, New York, s.24-38.
- Tickner J A., (2001), *Gendering World Politics: Issues and Approaches in the Post-Cold War Era*, Columbia University Press.
- Tickner A., (2004), *Feminist Responses to International Security Studies*, Peace Review 16 (1), 43-48.
- United Nations, (1993), *Declaration on the Elimination of Violence against Women*.
- United Nations (BDPA). (1995), *Beijing Platform for Action. UN Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women*.
- United Nations (CEDAW). (2003), *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. UN Entity for Gender Equality and The Empowerment of Women*, 1981.

UNHDP (United Nations Human Development Programme), (1994), **United Nations Human Development Report**, Oxford University Press, New York.

United Nations Security Council, (2000), **Resolution 1325**, adopted by the Security Council at its 4213th meeting, on 31 October 2000, S/RES/1325 (2000).

UN REPORT of the COMMISSION on HUMAN SECURITY, (2003), **Human Security Now: Protecting and Empowering People**, UN, New York.

UNHCR, (2003), **Sexual and Gender-Based Violence against Refugees, Returnees and Internally Displaced Persons**, Prepared by the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Geneva.

UNHCR, (2006), **The State of the World's Refugees**, UNHCR, Geneva.

UN REPORT of SECRETARY-GENERAL, (2010), **Report of the Secretary-General on Women's Participation in Peacebuilding, Tracking Progress: 7-Point Action Plan**.

http://www.un.org/en/peacebuilding/pbso/pdf/seven_point_action_plan.pdf

INTERNATIONAL CRIMINAL COURT (ICC), (2011), **Rome Statute of the International Criminal Court**, International Criminal Court, Holland.

UN Women, (2013), **Gender-Based Violence and Child Protection among Syrian Refugees in Jordan, with a Focus on Early Marriage**, Produced by the Communications and Advocacy Section of UN Women, Jordan.

UNITED STATES INSTITUTE of PEACE, (2015), **Gender, War and Peacebuilding**, Academy for International Conflict Management and Peacebuilding United States Institute of Peace, Washington.

UN. (2001). **Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict and on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography**, 16 March 2001. Accessed March 2, 2016.

UN OSAGI. (2016), **Office of the Special Adviser on Gender Issues ongoing activities in the area of conflict prevention and**

resolution. Accessed March 2, 2016,
<http://www.un.org/esa/peacebuilding/Action/osagi.html>

Walby S, (1990), *Theorizing Patriarchy*, Blackwell, Oxford.

Waltz, K. N. (1986), "Political Structures", Robert O. Keohane (Ed.),
Neorealism and its Critics, New York, Columbia University Press.

Ward J, (2002), *If not now, when? Addressing Gender-based Violence in Refugee, Internally Displaced, and Post-conflict Settings: A Global Overview*, RHRC, New York.

Wood E, (2010), "Sexual Violence during War: Toward an Understanding of Variation", *Gender, War, and Militarism*, Ed. Laura Sjoberg and Sandra Via, Praeger Security International, New York, 124–137.

Wolfers, A, (2007), "National Security as an Ambiguous Symbol",
International Security: The Cold War and Nuclear Deterrence, Vol.1, 15-29.

DEĞİŞEN KIRSAL YAŞAM ALIŞKANLIKLARININ HIRSIZLIK SUÇUNA ETKİSİ

Murat MADENÜS *

ÖZ

Suçun büyük oranda sosyolojik bir olgu olduğunun kabul edildiği günümüzde yapılan araştırmalar, sosyo-ekolojik ve çevresel fiziki farklılıkların suç üzerinde önemli derecede belirleyici etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak, şu ana kadar geliştirilen sosyo-ekoloji ve çevre temelli suç teorilerinin kırsal göz ardı ederek tamamen kentteki suça ve suçluluğa odaklanmaları, bu bakış açısının bir tarafının eksik kalmasına neden olmuştur. Yapılan son dönem araştırmaları ise kırsalda göz ardı edilemeyecek derecede bir suç olgusunun varlığını ve kırsal suçların kentsel suçlardan farklı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada Rutin Aktivite Teorisi'nin temel varsayımları makro düzeyde yorumlanarak, değişen kırsal yaşam alışkanlıklarının kırsalda meydana gelen hırsızlık suçlarına etkisi incelenmiştir. Böylece kırsalda yaygın olarak görülen hırsızlıkların önlenmesi için çözüm önerilerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda yapılan çalışma sonucunda, değişen kırsal yaşam alışkanlıklarının yeni suç fırsatları yaratarak kırsaldaki hırsızlık suçlarını niceliksel ve niteliksel açıdan etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Suç, Hırsızlık, Sosyo-Ekoloji, Yaşam Alışkanlıkları, Rutin Aktivite.

EFFECTS OF CHANGING RURAL ROUTINE ACTIVITIES ON CRIME OF THEFT

ABSTRACT

Nowadays, crime is regarded largely as a sociological phenomenon and researches indicate that socio-ecological and environmental differences have a significant impact on crime. However, ignoring rural and completely focusing on urban crime and criminality cause an imperfection on perspective of socio-ecological and environmental crime theories. On the other hand, last rural crime researches reveal the existence of noteworthy rural crime fact and conspicuous differences between rural and urban crimes. In this research, effects of changing rural routine activities on crime of theft were analyzed on macro level by using basic assumptions of Routine Activity Theory. Thus, we try to find solutions to prevent thefts in rural. As a result of research done in this direction, it was found that by creating new crime opportunities, changing rural routine activities affect crime of theft in rural both quantitative and qualitative way.

Key Words: Rural Crime, Theft, Socio-Ecological, Routine Activities.

* J. Yzb., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, fmraturmadenus@hotmail.com

1.GİRİŞ

Meydana geldiği toplumda onarılması güç zararlara neden olabilen suç olgusu, bu zararların en aza indirilebilmesi için ciddi şekilde mücadele edilmesi gereken bir olgudur. Bununla birlikte, çağdaş suçla mücadele anlayışı, kolluğun yanı sıra toplumun diğer paydaşlarının da katılmadığı bir organizasyonun suçun önlenmesinde pek de başarılı olamayacağını ortaya koymaktadır (Marenin, 2009: vii). Çağdaş kriminoloji biliminin günümüzde ulaştığı son noktada ise suçun sosyolojik faktörlere dayanan bir olgu olduğu gerçeğinin büyük çoğunluk tarafından kabul edildiğini söylemek mümkündür (Carrabine, Cox, Lee, Plummer ve South, 2009: 68).

Dolayısıyla, suçun önlenmesi için öncelikle suça neden olan sosyolojik faktörlerin tespit edilmesi, sonra da bu faktörlerin ortadan kaldırılması için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Kolluk, bu düzenlemeleri tek başına yapabilecek yetkiye, imkâna ve kabiliyete sahip olmamakla birlikte, toplumun resmî ve sivil bütün unsurlarının ortaklaşa yer aldığı suç önleme faaliyetinde en önemli rollerden birisini üstlenebilme özelliğine sahiptir. Kolluk, bu rolü üstlenirken de yine kriminolojinin ortaya koyduğu bilimsel verilerden ve araçlardan yararlanmaktadır.

Yapılan bazı kriminoloji çalışmaları sonucunda, büyük sosyolojik düzenlemelerin yanı sıra pratik birtakım düzenlemelerin de suça ortam hazırlayan fırsatları azaltarak suçun önlenmesine katkıda bulunabileceği tespit edilmiştir. Suçun oluşumunda, zaman ve mekân faktörlerinin etkileşimi sonucunda ortaya çıkan suç fırsatlarının rolünü ortaya koyan bu çalışmalar, zamanla bir bütün oluşturmuş ve günümüzde fırsat teorileri (Felson ve Clarke, 1998) ya da çevresel kriminoloji (Wortley ve Mazerolle, 2008) adını alan yaklaşımın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu yaklaşımın, suç mağduru olma ihtimali olan bütün bireylerce ve kolluk birimlerince uygulanabilecek pratik suç önleme önerileri sunması (Felson ve Clarke, 1998: 1) en önemli özelliklerinin başında gelmektedir. Suç fırsatlarını mümkün olduğunca azaltacak uygulamaları tespit etmeyi amaçlayan bu yaklaşım, günümüzün çağdaş kolluk anlayışı doğrultusunda uygulanabilecek en uygun suç önleme araçlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

Ortaya çıktığı günden beri sürekli gelişen ve pek çok başarılı uygulaması mevcut olan (Clarke, 1997: 41-43) fırsat teorilerinin uygulama alanlarının ise genellikle kent suçları ile sınırlı kaldığı (Brantingham ve

Brantingham, 2008: 83) görülmektedir. Bu eğilimin temel nedeninin, çevresel suç teorilerine yön veren ve bu teoriler üzerindeki etkisi hâlen daha devam eden Chicago Okulu'nun ve onun temel suç teorisi olarak görülen Sosyal Düzensizlik Teorisi'nin varmış olduğu yanlış genellemeler olduğu değerlendirilmektedir (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014: 53-64). Chicago Okulu, bir taraftan kriminolojide ekolojik bakış açısının ortaya çıkmasını sağlarken, diğer taraftan ise kırsaldaki suçu ve suçluluğu görmezden gelerek, kırsalın uzun yıllar ekolojik bakış açısının dışında kalmasına neden olmuştur. Buna karşın, özellikle son yirmi beş yılda yapılan kırsal suç araştırmaları, kırsalda göz ardı edilemeyecek oranda bir suç olgusunun var olduğunu ve kırsal suçların nitelikleri açısından kent suçlarından farklılıklar taşıdığını ortaya koymaktadır (Donnermeyer, 2007: 5-10). Araştırmacılar, bu tespitler ışığında izlenmesi gereken iki yol olduğunu belirtmektedirler. Bunlardan ilki ve esas olanı, kırsala özgü yeni suç teorilerinin geliştirilmesidir. İkincisi ise, kent temelli suç teorilerini kırsalda test ederek, kırsalda geçerli olan ve olmayan önermelerin tespit edilmesidir (Donnermeyer, 2007: 16-17).

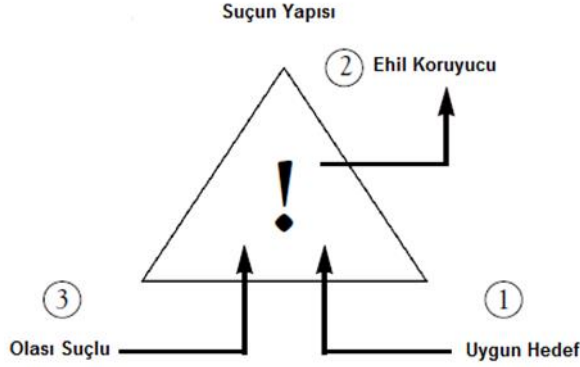
Bu doğrultuda yapılan çalışmanın amacı, kent suçları esas alınarak geliştirilmiş fırsat teorilerinden biri olan Rutin Aktivite Teorisi'nin temel varsayımlarını makro düzeyde yorumlayarak, teorinin kırsalda geçerli olan ve olmayan yönlerini ve değişen kırsal yaşam alışkanlıklarının kırsalda meydana gelen hırsızlık suçlarına etkisini ortaya koymaktır. Çalışmada veri olarak, J.Gn.K.İği sorumluluk sahasında 2003 ila 2012 yılları arasında meydana gelen hırsızlık olaylarının türlerine göre yıllık sayıları kullanılmıştır. Bu sayılarda değişikliklere neden olabileceği değerlendirilen kırsal yaşam alışkanlıklarındaki değişimler daha önce yapılmış akademik çalışmalardan, TÜİK verilerinden ve ulusal medyaya pek fazla yansımaya ancak yerel medyada kendine yer bulan kırsal sosyal yaşama yönelik haberlerden elde edilen bilgilerle ve verilerle açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda, kırsal yaşam alışkanlıklarında meydana gelen değişikliklerin yeni suç fırsatları yaratarak, kırsalda meydana gelen hırsızlıkları hem niceliksel hem de niteliksel açıdan etkilediği ancak kenttekine benzer değişikliklerin kırsalda kenttekenden farklı sonuçlar ortaya çıkartarak suçu da farklı şekillerde etkilediği tespit edilmiştir.

2.RUTİN AKTİVİTE TEORİSİ

Lawrence E. Cohen ve Marcus Felson (1979) tarafından geliştirilen Rutin Aktivite Teorisi, insanların günlük yaşantılarında meydana gelen ve suçla hiç ilgisi olmayan değişikliklerin, bazı yeni suç fırsatlarının ortaya çıkmasına neden olduğunu savunan bir yaklaşımdır. ABD’de, 1947 ile 1974 yılları arasında meydana gelen suç oranlarındaki değişimi analiz eden Cohen ve Felson, suça neden olan temel sosyolojik faktörler olarak değerlendirilen düşük eğitim seviyesi, işsizlik, yoksulluk gibi faktörlerde meydana gelen olumlu değişimlere rağmen, özellikle hırsızlık ve yaralama gibi fail ile hedefin direkt temas hâlinde olduğu suç türlerinin önemli bir artış eğilimi gösterdiğini tespit etmişlerdir (1979: 588-589).

Mevcut sosyolojik suç teorilerinin varsayımlarıyla örtüşmeyen bu durumu açıklamaya çalışan Cohen ve Felson, aynı yıllarda ABD halkının gündelik yaşam alışkanlıklarında meydana gelen değişimleri incelemiş ve suç işleme eğilimi olan kişi sayısına bağlı kalınmaksızın, bu değişimlerin bazı yeni suç fırsatları yaratarak suç oranlarının artmasında etkili olduğu sonucuna varmışlardır (1979: 604-605). Örneğin, bu yıllarda kullanımı giderek artan küçük ev aletlerinin hırsızlar için yükte hafif pahada ağır yeni hedeflerin ortaya çıkmasına neden olduğu; kadınların iş yaşamında daha fazla yer almaya başlamasının, evlerin gün içerisinde daha uzun süreler boş kalmasına ve hırsızlar için uygun zamanların artmasına neden olduğu gözlemlenmiştir. Bu tespitler, o ana kadar hep bireyin suçluluğu ile ilgilenmiş olan suç teorilerinden farklı olarak, suç olayının bizzat kendi oluşumuyla ilgilenmenin de gerekliliğini gözler önüne sermiştir.

Bu analizlerle, suça makro düzeyde yeni bir bakış açısı getiren yaklaşım, tek bir suçun meydana gelebilmesi için gerekli olan azami bileşenleri ortaya koyarak, bu yeni yaklaşımı mikro düzeyde de uygulanabilir kılmıştır ve asıl büyük ilgiyi bu sayede görmüştür. Mikro düzeyde bir suçun meydana gelmesi için gerekli azami bileşenleri belirleyen yaklaşım, aynı zamanda bu bileşenlerden herhangi birinin ortadan kaldırılması sonucunda suçun oluşmayacağı düz mantığı üzerinden hareket ederek, suçluluğun ortaya çıkmasına neden olan faktörleri giderebilecek büyük sosyolojik değişimleri yapma gücü ve yetkisi olmayan kolluk kuvvetlerinin suç önlemede uygulayabileceği en pratik ve uygulanabilir yöntemleri sunan çağdaş teorilerden biri hâline dönüşmüştür.

Şekil-1: Suçun Yapısı (Felson ve Clarke, 1998: 4)

Rutin Aktivite Teorisi, failin ve hedefin direk temas hâline olduğu bir suçun meydana gelebilmesi için azami üç bileşenin aynı yerde ve zamanda bir arada olması gerektiğini ileri sürmektedir. Bunlar (1) uygun bir hedef, (2) ehil koruyucunun eksikliği ve (3) olası suçludur (Cohen ve Felson, 1979: 589) (Şekil-1).

Teori, kendisinden önce geliştirilen suç teorilerinin aksine suçlulukla değil, suç olayının bizzat kendisiyle ilgilenmektedir (Felson ve Clarke, 1998: 4). Dolayısıyla olası suçlular, teorinin odak noktasında yer almamaktadır ve kendiliğinden varsayılmaktadır. Teorinin asıl ilgi alanını diğer iki bileşen oluşturmaktadır.

Teori, olası suçlu sayısında herhangi bir değişim olmaksızın, uygun hedeflerin sayısında meydana gelen artışın ya da ehil koruyucuların azalmasının suç oranlarını arttıracaklarını, buna karşın bu bileşenlerden herhangi birinin eksikliği durumunda suçun meydana gelmeyeceğini savunmaktadır (Cohen ve Felson, 1979: 589). Bu düşünce, bireyin suç işleme motivasyonunu ortaya çıkartan nedenleri araştıran büyük suç teorilerinin önemini yadsımaksızın, günlük yaşamın, suçun oluşumunda gerekli olan diğer bileşenler olan ve suç fırsatı olarak nitelendirilen ehil koruyucudan yoksun uygun hedeflerin varlığını azaltabilecek şekilde düzenlenebileceğini ileri sürmektedir.

Teoride bahsedilen **uygun hedef** kavramı, failin zarar vermeyi ya da elde etmeyi arzuladığı şeyi ifade etmektedir (Cohen ve Felson, 1979: 589). Teorinin sahipleri burada özellikle mağdur kavramını kullanmaktan kaçınmışlardır. Örneğin, bir evden hırsızlık olayında olayın mağduru ev sahibiyken, hedef; girişi kolay olan ev ve evin içerisinde bulunan para, mücevher, bilgisayar gibi eşyalardır. Bir diğer örnekte ise tacize uğrayan bir bayan, olayın hem mağduru hem de hedefi konumundadır. Yani, teori suçların hukuki mağdurları ile değil, suçluların fiziki hedefleri ile ilgilenmektedir. Bu kapsamda Cohen ve Felson, uygun hedeflerin dört özelliğini **değer**, **hareket ettirilebilirlik**, **görünürlük** ve **ulaşılabilirlik** olarak belirlemişlerdir ve bu özelliklerde meydana gelecek artışların, hedeflerin suça maruz kalma ihtimallerini arttıracaklarını ileri sürmüşlerdir (Felson ve Clarke, 1998: 5).

Teoride bahsedilen **ehil koruyucu** kavramı, şu ana kadar teoriye atıfta bulunan pek çok kişi tarafından yanlış anlaşılmış ve kavramı sadece kolluk görevlilerinin varlığının suç önlemeye etkisi ile sınırlandırmak gibi bir yanıla düşülmüştür. Oysa teori ehil koruyuculardan bahsederken, sadece resmî kolluk görevlilerini değil, olay öncesindeki ya da esnasındaki fiziksel varlığıyla suçun meydana gelmesini engelleyen herkesi kastetmektedir (Felson, 2008: 71). Örneğin, yalnız başına sokakta yürürken yağma suçunun mağduru olan bir kişinin, aynı sokakta arkadaşlarıyla birlikte yürümesi durumunda aynı suça maruz kalmaması olayında kişinin arkadaşları ehil koruyucu niteliğinde bulunmaktadır. Bu hâliyle geniş bir yelpazeyi kapsayan ehil koruyucu kavramına bir eklemeye daha bulunan Bursik ve Grasmick, varlığı sayesinde suçu önleyen insanların haricinde, varlığı sayesinde suçu önleyebilen insan haricî koruyucuların da bulunduğunu belirtmişlerdir (Bursik ve Grasmick, 1993'ten akt. Bunei, Rono ve Chessa, 2013: 80). Bekçi köpekleri, gelişmiş kilit sistemleri, güvenlik kamerası ve alarm sistemleri gibi suç önleyicileri bunlara örnek olarak gösterilebilir.

Rutin Aktivite Teorisi'nin ortaya çıkış sürecinden ve temel varsayımlarından bahsedildikten sonra şu söylenebilir ki; teori, suçun nedenlerini büyük ve değiştirilmesi güç sosyolojik değişkenlere dayandırarak açıklamaya çalışan suç teorilerinin geçersiz olduklarını kanıtlama amacı gütmeyen ancak bu teorilerin eksik bıraktığı, günlük yaşam ile suç fırsatları arasındaki ilişki olgusunu gündeme getiren, ekolojik bakış açısına sahip bir yaklaşımdır (Cohen ve Felson, 1979: 604-605). Bu yaklaşımın ortaya koyduğu pratik bakış açısı, gerek suça fırsat yaratan

etmenlerin tespitinde, gerekse de bu fırsatların ortadan kaldırılarak suçun bir nebze olsun önlenmesinde yardımcı bir rol üstlenebilmektedir. Bu özellikleri sayesinde Rutin Aktivite Teorisi'nin, başta resmî olarak suç önleme görevini icra eden kolluk birimleri olmak üzere, suç mağduru olma riski altında yaşayan herkesin uygulayabileceği pratik öneriler sunması nedeniyle önemli olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, ekolojik bir suç teorisi olan Rutin Aktivite Teorisi'nin de, Chicago Okulu'nun ortaya koyduğu kent temelli ekolojik bakış açısının sınırları içerisinde kaldığını ve kırsalı göz ardı etme yanlısına düşmekten kurtulamadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

3.KIRSALDAKİ HIRSIZLIK SUÇLARI

Kentlerde ve kırsalda meydana gelen suçlar genel olarak benzer suç tasnifleri altında yer almakla birlikte, kırsalın kentten farklı sosyo-ekolojik ve fiziki çevresel yapısının kırsaldaki suçların kentlerde meydana gelenlerden farklı bir şekilde ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır (Marshall ve Johnson, 2005: 26 [web]). Bu doğrultuda, günlük kırsal yaşama özgü değişikliklerin hırsızlık suçları üzerindeki etkisinin inceleneceği çalışmaya geçilmeden önce, hırsızlık suçlarının kırsalda meydana gelen bütün suçlar içerisindeki oranına ve hırsızlık suçlarının geleceği ile ilgili öngörülere değinmenin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Kırsalda işlenen hırsızlık suçları, Türkiye'deki kırsal bölgelerin büyük çoğunluğunun emniyet ve asayişinden sorumlu olan J.Gn.K.lığı'nın genel suç tasniflerinde mal varlığına karşı işlenen suçlar olarak isimlendirilen kategori altında yer almaktadır. Tablo-1, J.Gn.K.lığı sorumluluk bölgesinde 2010-2014 yılları arasında meydana gelen asayiş olaylarının değişimini göstermekle birlikte, mal varlığına karşı işlenen suçlardaki önemli artış göze çarpmaktadır.

Hırsızlık suçlarının mal varlığına karşı işlenen suçlar içerisindeki oranına bakıldığında ise oranın genellikle %50 ile % 60 arasında değiştiği görülmektedir (J.Gn.K.lığı, 2013-b: 25-30). Dolayısıyla, J.Gn.K.lığı sorumluluk sahasında son yılların en fazla artış gösteren suç türü olan mal varlığına karşı işlenen suçların çoğunluğunu hırsızlık suçlarının oluşturduğunu söylemek mümkündür.Tablo-2 ise kırsalda 2003-2012 yılları arasında meydana gelen yıllık toplam hırsızlık sayılarını ve hırsızlıkların türlerine göre dağılımını göstermektedir.

Tablo-1: 2010-2014 Yılları Arasında J.Gn.K.İği Sorumluluk Alanında Meydana Gelen Asayiş Olaylarının Değişimi

Yıllar/Suç Türü	Kişilere Karşı İşlenen Suçlar	Mal Varlığına Karşı İşlenen Suçlar	Topluma Karşı İşlenen Suçlar	Devlete ve Millete Karşı İşlenen Suçlar
2010	99.699	38.842	21.813	4.097
2011-2014 Ortalaması	104.261	48.578	22.967	3.497
Değişim	% 4,6	% 25	% 5,3	- %15

Not: Suç miktarları, J.Gn.K.İği tarafından her yıl yayımlanan faaliyet raporlarından (J.Gn.K.İği, 2011; 2012; 2013-a; 2014; 2015) alınmıştır.

Tablo-2’de de görüldüğü üzere, kırsalda meydana gelen hırsızlık suçları sürekli bir artış eğilimi göstermektedir. Polat, Eren ve Erbakıcı (2013: 24) bu verilerden yararlanarak yaptıkları analiz sonucunda, 2012 yılında 28.632 olan J.Gn.K.İği sorumluluk bölgesindeki hırsızlık sayısının, 2023 yılında yaklaşık % 72’lik bir artışla 49.246 sayısına ulaşacağını öngörmektedirler. Bu öngörü, hâlihazırda kırsalda en fazla artış gösteren suç türü olan hırsızlık suçlarının, önümüzdeki yıllarda da üzerinde en fazla çalışılması gereken suç türlerinin başında yer almaya devam edeceğini göstermektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmada, değişen kırsal yaşam alışkanlıklarının hırsızlık oranlarının bu denli artmasındaki rolü ele alınacaktır.

Tablo-2: J.Gn.K.İği Sorumluluk Sahasında 2003-2012 Yılları Arasında Meydana Gelen Hırsızlık Suçlarının Türlerine Göre Dağılımı ve Eğilimi (J.Gn.K.İği-b, 2013: 30)

Hırsızlık Türü	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Evden Hırsızlık	2.622	2.999	4.163	4.249	4.264	4.473	4.365	4.844	5.997	7.318
İş Yerinden Hırsızlık	2.025	2.256	3.119	3.384	3.255	3.618	3.185	3.164	3.188	3.952
Elektrik Enerjisi Hırsızlığı	520	972	1.173	3.376	3.488	5.408	4.922	4.376	3.147	3.120
Otodan Hırsızlık	831	1.070	1.636	1.751	1.409	1.433	1.557	1.585	1.663	2.685
Haberleşme ve Enerji Nakil Kablosu Hırsızlığı	106	130	224	778	1.151	1.023	691	1.465	2.105	2.234
Diğer Hırsızlıklar	3.677	3.615	4.663	2.113	1.796	2.015	1.060	1.322	1.475	1.895
Bağ, Bahçe ve Tarladan Hırsızlık	79	92	148	119	165	238	796	1.003	994	1.395
Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Hırsızlığı	1.033	796	763	841	604	569	1.086	1.505	1.804	1.356
Kamu Kurum ve Kuruluşlarından Hırsızlık	1.034	672	920	1.344	887	679	650	772	922	1.117
Motosiklet ve Bisiklet Hırsızlığı	45	53	97	89	92	181	468	595	718	1.031
Oto Hırsızlığı	853	1.040	1.292	1.597	1.321	1.146	772	534	461	542
İnşaattan Hırsızlık	5	8	15	27	27	74	221	217	301	413
Geçici Konaklama Yerinden	6	5	24	39	32	39	146	167	198	374

Hırsızlık										
Baz İstasyonlarından Hırsızlık	4	5	13	23	43	25	62	109	264	346
İş Makinesi ve Tarım Aracı Hırsızlığı	8	4	20	26	31	59	151	206	181	228
Kullanma Hırsızlığı	29	16	36	49	146	142	98	155	144	170
Diğer Hayvan Hırsızlıkları	8	14	24	29	91	108	114	143	126	166
Kümes Hayvanı Hırsızlığı	1	9	1	4	2	15	55	94	70	87
Boru Hattından Hırsızlık	69	94	197	136	59	59	46	69	123	70
Yankesicilik	27	31	29	71	98	92	89	51	61	45
Kapkaç	228	244	357	241	137	93	41	37	35	45
Bankadan Hırsızlık	1	0	4	11	9	1	5	1	0	1
Toplam	13.211	14.125	18.888	20.297	19.107	21.490	20.553	22.414	23.977	28.632

Not: Orijinal tabloda yer alan suçlar, 2012 yılında en fazla meydana gelenden itibaren sıralamaya konulmuştur.

4. DEĞİŞEN KIRSAL YAŞAM ALIŞKANLIKLARININ HIRSIZLIK SUÇUNA ETKİSİ

Her daim kent yaşantısına göre farklı yönleri bulunan kırsal yaşam, özellikle teknolojik gelişmelerin getirdiği yenilikler sayesinde kentin sahip olduğu imkânlardan daha fazla yararlanmaya başlamıştır. Dolayısıyla eskiden kent ve kır yaşamını birbirinden ayıran net çizgilerden bazıları günümüzde kaybolmuş, kent ve kır yaşamı birbirine biraz daha benzer hâle gelmiştir. Ne var ki, bu teknolojik yeniliklerin, farklı sosyo-ekolojik yapılar ve çevresel fiziki koşullara sahip olan kent ve kırdaki ortaya çıkardığı sonuçlar da birbirinden farklı olmaktadır. Dolayısıyla, her ne kadar günümüzde kent ve kır birbirine biraz daha benzer hâle gelse de bu iki farklı yapı hâlen daha ayrı ayrı incelenmeye muhtaç ve değer iki ayrı yapı olma özelliğini devam ettirmektedir.

Suç kavramı da bu iki farklı çevresel ve sosyo-ekolojik yapının farklı şekillerde etkilediği olgulardan birisidir. Ne var ki Türkiye’de yapılan az sayıdaki kırsal sosyoloji çalışmasında ise kırsaldaki suç ve suçluluk üzerinde neredeyse hiç durulmamıştır (Bilgiseven, 1988). Bu doğrultuda yapılan çalışmanın bu kısmında, günümüzün değişen kırsal yaşam alışkanlıklarının, son zamanlarda kırsalda en fazla artış gösteren suç türü olan hırsızlık suçlarına etkisi incelenecektir. İnceleme, temelde kent odaklı bir çevresel suç teorisi olan Rutin Aktivite Teorisi’nin temel varsayımları doğrultusunda ve makro seviyede yapılacaktır. Bu incelemeyle, suçla hiç ilgisi olmayan, hatta çoğu zaman kırsal yaşamı kolaylaştırmak maksadıyla uygulanan bazı yeni kırsal yaşam alışkanlıklarının yarattığı yeni suç fırsatları ve bunların hırsızlık suçlarına etkisi ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

a.Kırsaldaki Uygun Hedeflerin Artması

Rutin Aktivite Teorisi, olası suçlu sayısında herhangi bir değişiklik olmamasına karşın, uygun hedeflerin sayısının artması durumunda suç oranlarının da artacağını ileri sürmektedir (Cohen ve Felson, 1979: 604). Bu kısımda, Türkiye’de değişen kırsal yaşam alışkanlıklarının, teoriye göre uygun hedeflerin dört özelliği olan değer, hareket ettirilebilirlik, görünürlük ve ulaşılabilirlik faktörlerine etkisi incelenecektir.

(1)Kırsalda Bulunan Değerli Hedeflerin Artması

Kırsalın maddi olanaklar açısından kentin gerisinde olması ve teknolojik gelişmelerin kırsal hayata girmesinin genellikle çok zaman alması, bazı durumlarda ise hiç mümkün olmaması kır ve kent yaşamları arasındaki farklılıkları ortaya çıkaran temel etmenlerden biri olarak kabul edilmektedir (Weisheit ve Donnermeyer, 2000: 331-340). Kent yaşamını hızlandıran ve pek çok faaliyetin daha kolay yapılmasını sağlayan bir takım araçların kırsal yaşam içerisinde yer almaması, kır yaşamının nispeten daha yavaş ve zor bir hâl almasını sağlamaktadır.

Eskiden çok belirgin olan bu farklılıklar, hâlen daha varlığını sürdürmekle birlikte, günümüz kırsal yaşamı artık teknolojik gelişmelere daha hızlı bir şekilde erişme imkânı bulabilmektedir (Bilgiseven, 1988: 82). Bu durum, kırsal yaşamda karşılaşılan birtakım zorlukların kolayca aşılmasını sağlarken, diğer taraftan da eskiden hırsızların dikkatini çekebilecek değer ve nitelikte çok fazla hedef barındırmayan kırsalın, sahip olmaya başladığı değerli hedefler nedeniyle hırsızların ilgi alanına

girmesine neden olmaktadır. Kırsal hayatın en önemli geçim kaynağı olan tarımda kullanılan maddi değeri yüksek aletlerin ve sistemlerin hızla artan bir şekilde hırsızlıklara maruz kalması bu durumun en göze çarpan örneklerindedir.

Tarım, kırsalın en önemli geçim kaynağıdır ve dolayısıyla da tarımsal üretimde veriminin artması kırsalın ekonomik refah seviyesinin artmasının birincil belirleyicisi konumundadır. Tarımsal üretimde verimin artırılması için gerçekleştirilmesi gereken çeşitli aşamalar bulunmakla birlikte, arazinin hızlı ve etkin bir şekilde işlenebilmesi bu aşamaların başında gelmektedir. Eskiden sadece insan ve hayvan gücüyle işlenen topraklardan elde edilen ürün, günümüzün endüstriyel toplumunda artık çok fazla bir anlam ifade etmemektedir. Bu durum, insanların geniş tarım arazilerini daha hızlı ve etkin bir şekilde işlemelerini sağlayacak tarım teknolojisinin geliştirilmesini beraberinde getirmiştir (Bilgiseven, 1988: 96-99). Artık günümüzde tarım arazileri insan ve hayvan gücünden bağımsız bir şekilde, tarım aletleri vasıtasıyla işlenmekte, kıt su kaynaklarının daha verimli bir şekilde kullanılmasını sağlayan otomatik sulama sistemleri ile sulanmaktadır. Bu gelişmeler çiftçilerin daha geniş arazileri daha kolay işlemesini, daha az maliyetle daha fazla ürün almasını, dolayısıyla kırsal yaşamın daha kolay hâle gelmesini sağlamaktadır. Ancak diğer taraftan bu gelişmeler yeni suç fırsatlarının ortaya çıkmasına da neden olmaktadır ve örnekler de bunu kanıtlamaktadır.

J.Gn.K.İğİ sorumluluk bölgesinde 2003-2012 yılları arasında meydana gelen iş makinesi ve tarım aracı hırsızlıkları incelendiğinde, 2003 yılında meydana gelen 8 hırsızlığın 27,5 kat birden artarak 2012 yılında 228'e ulaştığı görülmektedir (J.Gn.K.İğİ-b, 2013: 30). TÜİK'in yayınlamış olduğu tarımsal alet ve makine sayıları incelediğinde ise aynı dönemde insan ve hayvan gücüne gereksinim duyan eski tarz tarım araçlarının sayısındaki azalışa karşılık, modern ve maddi değeri yüksek olan tarım araçlarının sayısında önemli bir artış meydana geldiği görülmektedir (tuik.gov.tr [web]) (Tablo-3). İş makinesi ve tarım aracı hırsızlıkları sayıları ile eski tarz ve modern tarım aletlerinin sayılarının bir önceki yıla göre yüzdelerle değişimleri incelendiğinde, eski tarz tarım araçlarının sayılarında her yıl azalma, modern tarım araçlarının sayılarında ise her yıl artış meydana geldiği, buna karşın, aynı dönemde meydana gelen iş makinesi ve tarım aracı hırsızlıklarının da 2004 ve 2011 yılları haricinde sürekli artış gösterdiği görülmektedir.

Tarım aracı hırsızlığı kategorisinde yer alan suçlar genellikle büyük tarım araçlarının çalınması olaylarını kapsamakla birlikte, J.Gn.K.lığı sorumluluk bölgesinde en fazla görülen hırsızlık türü olan evden hırsızlıklar esnasında küçük tarım aletlerinin çalınması olayları ile de sıkça karşılaşmaktadır. Tarlasında kullandığı modern küçük tarım aletlerini genellikle evinin depo olarak kullandığı kısmında muhafaza eden köylüler tarım aletlerinin çalınması sonucunda önemli maddi kayıplara uğrayabilmektedirler. 2015 yılı Ocak ayında, Düzce'nin Yığılca ilçesine bağlı Çamlık köyünde, bir şahsa ait toplam 30.000 TL değerindeki tarım aletlerinin bulunduğu evin deposundan çalınması olayı bu duruma örnek olarak gösterilebilir (iha.com.tr, 2015 [web]).

Tablo-3: Eski Tarz ve Modern Tarım Araçları ile J.Gn.K.lığı Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen İş Makinesi ve Tarım Aracı Hırsızlığı Sayılarının Bir Önceki Yıla Göre Yüzdelerle Değişimleri

Yıllar/Hırsızlık-Araç	İş Mak. ve Tar. Arc. Hrs.lığı	Döven	Hayvan Pulluğu	Karasaban	Traktör	Motorlu Tırpan	Meyve Hasat Makinesi
2003	8	46.417	233.708	125.335	997.620	6.134	122
2004	-%50	-%15	-%7,8	-%11,8	%1,1	%29,4	%40,1
2005	%400	-%7	-%3,8	-%6,2	%1,3	%25,5	%11,1
2006	%30	-%16,3	-%5,1	-%11,9	%1,4	%40,7	%39,4
2007	%30,7	-%5,3	-%7,2	-%7,5	%1,8	%23,9	%20,7
2008	%69,4	-%4,4	-%6,1	-%8,4	%1,3	%7,9	%59,3
2009	%155,9	-%20,1	-%9,1	-%11,2	%0,2	%12,6	%26,8
2010	%36,4	-%14,2	-%11,3	-%14,2	%2,1	%54	%137,2
2011	-%12,1	-%8,3	-%6	-%11,5	%2,5	%47,1	%66,2
2012	%25,9	-%9,7	-%6	-%4,6	%4,7	%18,1	%61,4

Maddi değeri yüksek modern tarım aletlerinin yanı sıra, tarımsal faaliyetlerde kullanılmaya başlanan modern sulama sistemleri de içerdikleri değerli maddeler nedeniyle son yıllarda hırsızlar tarafından en fazla rağbet gösterilen hedeflerden biri hâline gelmiştir. Geniş tarım arazilerinin otomatik sistemlerle etkin ve verimli bir şekilde sulanabilmesine imkân tanıyan bu sistemler, özellikle suyu pompalayabilmek için gerekli olan elektrik enerjisini üreten trafolarının içerdığı bakır teller ve trafo yağı nedeniyle hırsızların hedefi hâline gelmektedir. J.Gn.K.İığı suç kayıtlarında haberleşme ve enerji nakil kablosu hırsızlıkları olarak isimlendirilen suç kategorisi içerisinde yer alan tarımsal sulama sistemlerinin trafolarından hırsızlıklar, haberleşme ve enerji nakil kablosu hırsızlıklarının tamamını oluşturmamakla birlikte, mevcut suç istatistiklerinde tarımsal sulama sistemlerinden hırsızlıkların sayısının ayrıca tutulmaması bu hırsızlıkların tam sayısının belirlenmesini engellemektedir. Bununla birlikte, bakır kabloların büyük oranda fiber optik kablolarla dönüştürülmesi sonucunda, haberleşme ve enerji nakil kablosu hırsızlıklarının bir diğer önemli türü olan telefon kablosu hırsızlıklarının sayısında azalma meydana gelmesi, tarımsal sulama trafolarından hırsızlıkların haberleşme ve enerji nakil kablosu hırsızlıkları içerisindeki yüzdesinin artmasına neden olmaktadır. Özellikle modern sulama sistemlerinin kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte haberleşme ve enerji nakil kablosu hırsızlıkları da önemli ölçüde bir artış göstermiştir. 2003 yılında J.Gn.K.İığı sorumluluk sahasında meydana gelen toplam 106 hırsızlık olayı ile 22 hırsızlık türü içerisinde en fazla meydana gelen onuncu suç türü olan haberleşme ve enerji nakil kablosu hırsızlıkları, 2012 yılına gelindiğinde 20 kattan fazla bir artış göstererek 2234 olay sayısına ulaşmış ve 2012 yılı içerisinde J.Gn.K.İığı sorumluluk bölgesinde en fazla meydana gelen beşinci hırsızlık türü konumuna yükselmiştir (Tablo-2). Trafolardan hırsızlıkların bu denli artış gösterdiği aynı dönem içerisinde, TÜİK'in verilerine göre 2003 yılında 124.036 olan damlama sulama sistemi sayısı 2012 yılı itibarıyla 293.967'e, 185.570 olan yağmurlama sulama sistemi sayısı ise 236.078'e çıkmıştır (tuik.gov.tr [web]) (Tablo-4).

Tarımda maddi değeri yüksek modern tarım aletlerinin ve sulama sistemlerinin kullanılmasındaki artış üzerinden açıklanmaya çalışılan olgu şunu göstermektedir ki kırsal yaşamda da artık teknolojik gelişmelerden yoğun bir şekilde yararlanılmakta ve kırsal yaşam hızlı bir şekilde değişmektedir. Kırsal yaşamın beraberinde getirdiği pek çok zorluğun ortadan kalkmasını sağlayan bu gelişmeler, diğer taraftan kırsalda hırsızları cezbedebilecek değerdeki hedeflerin artmasına neden olmaktadır ve

hedeflerin sayısındaki artışa paralel olarak kırsaldaki hırsızlık sayıları da her geçen gün artmaktadır. Kırsaldaki hedeflerin değerinin artmasının yanı sıra, günümüzde kırsalda çalınan şeylerin daha rahat taşınabilme imkânının olması ise hırsızlıkları arttıran bir diğer etken olarak değerlendirilmektedir.

Tablo-4: Modern Sulama Sistemleri ile Haberleşme ve Enerji Nakil Kablosu Hırsızlıkları Sayısındaki Benzer Yönlü Artış

Yıllar/ Hırsızlık-Sul. Sis.	Haberleşme ve Enerji Nakil Kablosu Hırsızlığı	Damla Sulama Sistemi	Yağmurlama Sulama Sistemi
2003	106	124.036	188.258
2004	130	142.350	194.055
2005	224	149.792	197.908
2006	778	160.629	200.780
2007	1.151	182.911	206.014
2008	1.023	206.307	216.130
2009	691	219.052	219.868
2010	1.465	245.823	229.691
2011	2105	264639	235104
2012	2234	293967	236078

(2)Hırsızlık Esnasında Çalınan Malzemelerin Daha Rahat Taşınabilmesi

Hırsızlık olayları değerlendirildiğinde, hırsızların hedef tercihinde hedefin değeri ve rahatlıkla paraya çevrilebilme imkânı kadar, hedefin istenilen yere kolaylıkla götürülebilmesinin de önemli bir değerlendirme kistası olduğu göze çarpmaktadır. Bir hedefin istenilen yere götürülebilme imkânını belirleyen özellikler ise hedefin büyüklüğü, ağırlığı, bulunduğu

yere monte olma durumu ve hareket kabiliyeti gibi hedefin kendine özgü özellikleri ile hedefin sökülmesini, kaldırılmasını ve taşınmasını sağlayan araç ve gereçlerin imkân ve kabiliyetleridir.

Türkiye kırsalında meydana gelen hırsızlık olayları bu özellikler doğrultusunda değerlendirildiğinde, son zamanlarda hem kırsal yaşamı kolaylaştıran portatif ve daha rahat kullanım sağlayan araç ve gereçlerin sayısının arttığı hem de eskiden taşınması mümkün olmayan hedeflerin, mevcut teknolojik gelişmeler sayesinde hırsızlar tarafından artık daha rahat taşınabildiği gözlemlenmektedir.

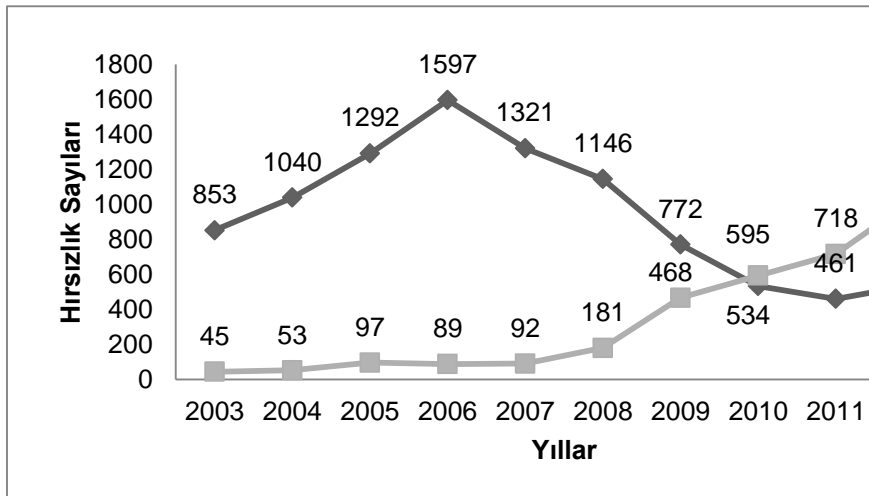
Kırsal yaşamın birincil geçim kaynağı olan tarımda kullanılan aletler her geçen gün daha modern bir hâl alırken, aletlerin giderek küçülmesi, hafiflemesi ve portatif hâle gelmesi de bu gelişimin önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. Tarımsal üretimdeki kullanımı son yıllarda giderek artan portatif ilaçlama makineleri bu duruma verilebilecek en güzel örneklerden biridir (erdemlihaber.com, 2011 [web]). Giderek küçülen ve kullanımı kolaylaşan tarım aletleri bu özellikleri ile çiftçinin günlük yaşamını kolaylaştırırken, diğer taraftan sağladığı kolayca taşınabilme ve saklanabilme imkânları sayesinde hırsızların da işini kolaylaştırmaktadır.

Bununla birlikte, artık köy yaşantısının da bir parçası hâline gelmeye başlayan cep telefonu, tablet ve dizüstü bilgisayar gibi teknolojik aletler köy evlerinden çalınması kolay ve değerli hedefler hâline gelmektedir (sakaryarehberim.com, 2008 [web]). Eskiden yaygın olan, köy evinden çalınacak değerinde bir şey bulunamayacağı algısı, günümüzde yerini yükte hafif pahada ağır hedeflerin de köy evlerinde bulunabileceği düşüncesine bırakmaktadır. Portatif tarım aletlerinin ve günlük yaşamda kullanılan küçük teknolojik aletlerin sayısının artması kırsalda meydana gelen hırsızlıkların da artmasına neden olurken, konuyla ilgili en çarpıcı örnek ise son zamanlarda kırsalda en fazla artış gösteren hırsızlık türlerinden biri olan motosiklet ve bisiklet hırsızlıklarıdır.

Kent yaşamında olduğu gibi kır yaşamında da artık bir yerden başka bir yere hızlı bir şekilde ulaşabilmek oldukça önemli bir hâl almıştır ve eskiden köylerde kullanılan at arabaları yerini günümüzde motorlu ulaşım taşıtlarına bırakmıştır. Bununla birlikte, her ne kadar köyleri birbirlerine bağlayan yolların durumu nispeten daha iyi olsa da özellikle köy içi yollarının otomobil kullanımına çok fazla imkân vermemesi ve motosikletlerin daha pratik ve az maliyetli ulaşım sağlaması gibi özellikler, son zamanlarda kırsalda motosiklet kullanımının giderek artmasına neden

olmuştur (kağızmanfm.com, 2011 [web]). Artan motosiklet kullanımı kırsal alanlarda ulaşımı oldukça kolaylaştırırken, diğer taraftan otomobillere göre çalınması, istenilen yere götürülmesi ve saklanması daha kolay olan motosikletler hırsızların hedefi durumuna gelmiştir. J.Gn.K.lığı sorumluluk alanında 2003-2012 yılları arasında meydana gelen oto hırsızlıkları ile motosiklet ve bisiklet hırsızlıklarının yıllık değişimi incelendiğinde, oto hırsızlıklarındaki dalgalı azalış eğilimine karşın, motosiklet ve bisiklet hırsızlıklarında sürekli ve önemli bir artış meydana geldiği gözlemlenmektedir (Grafik-1).

Bu verilerden de anlaşılacağı üzere, kırsal yaşamı kolaylaştıran pek çok portatif alet ve araçgerecin varlığı aynı zamanda hırsızlar için kolay taşınabilecek, saklanabilecek ve istenilen yere rahatlıkla götürülebilecek hedeflerin oluşmasına da neden olmaktadır. Hedeflerin hareket kabiliyetini artıran kendi özelliklerinin yanı sıra, hedeflerin taşınmasını ve istenilen yere götürülmesini sağlayan araç ve gereçlerin artması da yine hırsızlıkları kolaylaştıran bir etki yapabilmektedir. Geçmiş çok eskilere dayanan ve en bilinen kırsala özgü hırsızlık türlerinin başında gelen hayvan hırsızlıklarının günümüzdeki işleniş şekli bu duruma verilebilecek en iyi örneklerdendir.

Grafik-1: J.Gn.K.lığı Sorumluluk Alanında 2003-2012 Yılları Arasında Meydana Gelen Oto Hırsızlıkları ile Motosiklet ve Bisiklet Hırsızlıklarının Değişimi

Hayvan hırsızlıklarının geçmişi oldukça eskilere dayanmaktadır. Köylünün tarımla birlikte yürüttüğü ve ikinci en temel geçim kaynağını oluşturan hayvancılık faaliyetlerine büyük zarar veren konuyla ilgili henüz daha 1950 yılında düzenleme yapılması gereği duyulmuş ve 7467 Sayılı Hayvan Hırsızlıklarının Men'i Hakkında Kanun (tbmm.gov.tr [web]) uygulamaya konulmuştur. Ne var ki günümüze kadar geçen süre içerisinde hayvan hırsızlıklarının önlenmesi konusunda çok fazla bir ilerleme kaydedilememiş, bunun yanı sıra hayvan hırsızlıklarında kullanılmaya başlanan kamyon veya kamyonet tarzı araçlar sayesinde, hırsızlar her bir olayda eskiden çaldıklarından çok daha fazla hayvanı aynı anda ve kolaylıkla taşıyabilme imkânını elde etmişlerdir. 2013 yılı Mart ayında, Bilecik'in Pazaryeri ilçesine bağlı Ahmetler köyünde, bir şahsa ait 97 küçükbaş hayvanın bir kamyonu yüklenerek çalınması olayı (haber7.com, 2013 [web]), her yıl pek çoğu yaşanan hayvan hırsızlıklarına verilebilecek örneklerden birisidir. Bu örnekte de görüldüğü gibi, eskiden beri var olan bir hırsızlık türü olan hayvan hırsızlıklarında, pek çok alanda kırsal yaşamı kolaylaştıran motorlu taşıt kullanımının artması sayesinde, hırsızlar eskiden taşıyamayacakları kadar çok hayvanı aynı anda, hızlı ve kolay bir şekilde taşıyabilme imkânına sahip olmuşlardır. Kırsalda bulunan hedeflerin değerlerinin artması ve taşınabilmelerinin kolaylaşmasının yanı sıra, günlük yaşamdaki değişiklikler hırsızların bu hedeflerin varlığından da daha kolay haberdar olabilmesine imkân tanımaktadır.

(3)Hırsızların Kırsalda Bulunan Hedeflerin Farkına Daha Kolay Varabilmeleri

Tönnies (2001)'in meşhur cemaat ve cemiyet ayrımı dikkate alındığında, cemaat tarzı yaşamla özdeşleşen kırsal toplulukları kent toplumundan ayıran en önemli özelliklerin başında, kırsal toplulukların içeridekini dışarı yansıtmayan, dışarıdan gelene ise çok açık olmayan kapalı yapısı gelmektedir (Bilgiseven, 1988: 267-269). Bu özelliği sayesinde, özellikle dışarıdan gelen yabancılara karşı sosyal ve fiziksel bir koruma duvarı ören eski kırsal topluluk yapısı günümüzün değişen ve gelişen teknolojik imkânları sayesinde artık dışarıya daha açık bir yapı hâline dönüşmektedir. Bu dönüşüm, kırsal toplulukların da hem sosyal hem de fiziksel açıdan içinde bulunduğu kapalı yapıdan sıyrılıp dış dünyanın nimetlerinden yararlanmasına imkân tanımaktadır. Ne var ki dış dünya ile kurulan iletişimin artması, sağladığı faydaların yanı sıra, kırsalda bulunan hedeflerin hırsızların farkındalık alanına (Brantingham ve Brantingham, 2008: 84) girmesine de neden olmaktadır.

Geçmişten günümüze kadar yapılan önemli kırsal sosyoloji çalışmalarının suçla ilgili bölümlerinde en fazla vurgulanan husus, kırsal toplulukların sahip oldukları sosyal kontrol mekanizmaları sayesinde, özellikle hırsızlık suçlarını önleyici bir rol üstlendikleridir (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014: 6-14). Buradan hareketle ulaşılan, kırsalda meydana gelen hırsızlık suçlarının tamamına yakınının kırsal dışından gelen yabancılar tarafından işlendiği genel kabulü, günümüzde de hâlen daha çoğunluk tarafından kabul edilen bir yargıdır (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014: 15-26). Bu yargıya eleştirel bir açıdan bakan bazı kırsal suç araştırmacılarının son yıllarda yaptığı çalışmaların sonuçları ise bu yargının bütünüyle kabulünün yanlış olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin çalışmalar sonucunda, köyde meydana gelen bazı hırsızlıklarda, mağdurun kendi komşusundan büyük oranda şüphelenmesine rağmen, içinde yaşadığı topluluğun kendisine vurabileceği “ispiyoncu” damgasından çekinmesi nedeniyle bu şüphesini dile getiremediği tespit edilmiştir (Barclay, Donnermeyer ve Jobes, 2004). Bu çalışmaların sonuçları göstermektedir ki kırsal dışından gelen yabancılar, kırsaldaki hırsızlıkların tek faili olmamakla birlikte, bu hırsızlıkların meydana gelmesinde önemli rolü olan gruplardan birisidir. Dolayısıyla, kırsal topluluğun içerisinde yaşayanların, zaten bu özelliklerinden dolayı kırsaldaki hedeflerin her an farkında olmaları gayet doğalken; kırsaldaki hırsızlıkların artmasına neden olabilecek etken, kırsal topluluk dışında yaşayanların, kırsaldaki hedeflerin farkında olabilme durumlarındaki değişikliklerdir.

Eskiden tam anlamıyla kendine yetebilen ve dış dünya ile bağı oldukça kısıtlı olan kırsal topluluklar, günümüzde Durkheim'in Toplumsal İş Bölümü kavramına (Ritzer ve Stepnisky, 2014: 85-88) uygun hareket etmekte ve sadece kendisine yetecek kadar her şeyi değil, endüstriyel ürün olarak satabileceği bir şeyi üretmektedir. Ayrıca, günümüzde kırsal toplulukların da teknoloji ve konfor ihtiyaçlarının belirmesi, topluluğun üyelerinin kırsaldaki üretim imkânlarıyla elde edilemeyecek ürünleri talep etmesine neden olmaktadır. Bu durum, kırsal toplulukların kendi imkânlarıyla karşılayamadıkları ihtiyaçlarını parayla satın almalarına ve eskiden yabancıların uğramadığı köylere hizmet sektörünün gitmesine neden olmaktadır. Böylelikle, kırsalla daha fazla temas kurma imkânına sahip olan yabancılar arasında suç işleme motivasyonu olanların, kırsalda bulunan hedefleri bizzat görerek farkındalık alanlarını genişletmeleri de mümkün olabilmektedir. Sonuç olarak, kapalı kırsal yaşamın dış dünya ile bağlantısını arttıran ve bu sayede kırsal günlük yaşamda da yeniliklerin ve

kolaylıkların kullanılmasını sağlayan bu gelişmeler, aynı zamanda kırsalın potansiyel hırsızlar tarafından daha rahat keşfedilebilmesine de ortam hazırlamaktadır. Şu ana kadar, değişen kırsal yaşam alışkanlıklarının, Rutin Aktivite Teorisi'nce belirlenen uygun hedeflerin dört özelliğinden üçü üzerindeki etkisine değinilmiştir. Bir sonraki kısımda son özellik olan ulaşılabilirlik üzerinde durulacaktır.

(4)Kırsaldaki Hedeflere Ulaşımın Kolaylaşması

Ulaşım kabiliyeti, bir topluluğun dış dünya ile temasını ve sosyo-kültürel açıdan gelişimini sağlayan en önemli faktörlerden birisidir. Kırsal topluluklar ile kent toplumu arasındaki gelişmişlik farkını meydana getiren faktörlerin başında da iki sosyo-ekolojik yapının ulaşım imkân ve kabiliyetleri arasındaki fark gelmektedir (Bilgiseven, 1988: 250-253). Kırsal toplulukların yeterli fiziki ve teknolojik ulaşım imkânlarına sahip olmaması, kırsal topluluk içerisinde yaşayanların diğer yerlere ulaşımını engellediği gibi, başka yerlerde yaşayan yabancıların da farklı kırsal topluluklara ulaşımını engellemiştir ve bu nedenle kırsal topluluklar uzun yıllar kapalı bir toplum yapısı ile sınırlı kalmak zorunda kalmıştır.

Bununla birlikte, Türkiye'de özellikle Cumhuriyet'in ilk yılları ile birlikte başlayan ulaşım ağı seferberliği, geç de olsa köylere kadar yayılmış ve köyler giderek daha da gelişen bir ulaşım imkânına sahip olmaya başlamıştır. Aynı dönemde, ulaşım araçlarındaki teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelerin kırsal yaşama da adapte edilmesi kırsalın ulaşım imkânlarını önemli derecede arttırmıştır (İnce, 2012: 175-184). Bu gelişmeler, eskiden sadece kendine yetecek kadar üretim yapan çiftçinin daha fazla üretmesine ve ürettiklerini pazarlara götürerek satabilmesine, diğer taraftan da hizmet sektörünün köylere kadar ulaşabilmesine olanak sağlamıştır. Karşılıklı alışverişin oluşturduğu sosyal etkileşim sonucunda da kırsal topluluklar dış dünyaya daha açık bir sosyal yapıya dönüşmüştür ve dönüşüm hızla devam etmektedir. Ne var ki kırsal sosyal yaşam alışkanlıklarında önemli ve faydalı değişikliklere neden olan bu gelişmeler, hırsızların da eskiden ulaşamayacak kadar uzak gördükleri kırsaldaki hedeflere rahatlıkla ulaşabilmelerine neden olmaktadır. Bu duruma verilebilecek en ilginç örneklerden birisi ise arazi toplulaştırma faaliyetleri ile birlikte artış göstermeye başlayan tarla, bağ ve bahçeden hırsızlık olayları ile daha kolay bir hâl almaya başlayan tarımsal trafo sistemlerinden hırsızlıklardır.

“Arazi toplulaştırması, tarımsal üretimin artırılması amacıyla, küçük parseller hâlinde birden fazla parçaya bölünmüş, değişik yerlere dağılmış veya elverişsiz biçimde şekillenmiş arazilerin; modern tarım işletmeciliği esaslarına göre ve sulama hizmetlerinin

getirilmesine en uygun bir şekilde birleştirilmesi, şekillendirilmesi ve düzenlenmesi işlemine denir.” (Yoğunlu, 2013: 8 [web]).

Tanımdan da anlaşılacağı üzere arazi toplulaştırması, araziyi mümkün olduğunca modern makineli tarımsal üretime uygun geometrik şekiller hâline getirmeyi ve tarımsal üretiminin her alanında verimi arttırmayı hedefleyen faydalı bir faaliyettir. Arazi toplulaştırmanın, tarımsal üretimde verimin artırılmasının yanı sıra, arazi ve su anlaşmazlıkları sonucunda meydana gelen asayiş olaylarının da azalmasına olan katkısı da yadsınamaz derecededir.

Arazi toplulaştırma faaliyeti kapsamında gerçekleştirilen hususlardan biri de tarla içi hizmet yolları açmak ve köy içi yollarını daha etkin ulaşım sağlayacak şekilde yeniden düzenlemektir (Yoğunlu, 2013: 10). Ne var ki çiftçinin tarlasına ulaşımını ve tarladan toplanan ürünün araçlara yüklenmesini kolaylaştıran bu düzenlemeler aynı zamanda hırsızların da tarlaların içlerine kadar araçlarıyla rahatlıkla ulaşarak ürün hırsızlığı yapabilmelerine fırsat vermektedir. Tablo-5, Türkiye’de ilk defa 1961 yılında başlayan ve 2003 yılından itibaren hızla artış gösteren toplulaştırma faaliyetlerini (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015) ve 2003-2012 yılları arasında J.Gn.K.İği sorumluluk sahasında meydana gelen bağ, bahçe ve tarladan hırsızlık suçlarının değişimini (J.Gn.K.İği, 2013-b: 30) göstermektedir. Verilerdeki değişimden de anlaşılacağı üzere, kırsal sosyal yaşamda pek çok faydalı değişikliğe neden olan arazi toplulaştırma faaliyetleri diğer taraftan yeni suç fırsatlarının ortaya çıkmasına da neden olabilmektedir.

Arazi toplulaştırma faaliyetleri, yine tarlaların içerisinde bulunan ancak kayıtlara haberleşme ve enerji nakil kablosu hırsızlığı olarak geçen tarımsal sulama sistemlerinin trafolarından bakır ve yağ hırsızlıklarında da bir takım değişikliklerin meydana gelmesine neden olmaktadır. Eskiden sadece yol kenarında bulunan tarımsal sulama trafolarından hırsızlıklar olurken, arazi toplulaştırma faaliyetleri esnasında açılan tarla içi hizmet yolları sayesinde, artık tarla içlerindeki trafolar da rahatlıkla ulaşabilen hırsızlar, yoldan geçenler tarafından görülme tehlikesi yaşamadan trafoların bakırlarını ve yağlarını çalabilme imkânına sahip olmaktadır.

Tablo-5: Arazi Toplulaştırma Faaliyetleri ile Bağ Bahçe ve Tarladan Hırsızlıkların Benzer Yönlü Artışları

Toplulaştırma Faaliyetleri	Toplam (Hektar)					Yıllık Ortalama (Hektar)				
1961-2002	450.000					10.976				
2003-2014	4.532.785					412.071				
Yıllar	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bağ, Bahçe ve Tarladan Hırsızlık	79	92	148	119	165	238	769	1003	994	1395

Sonuç olarak şu söylenebilir ki kırsal toplulukların dış dünya ile iletişimi ve kırsal yaşamın kolaylaşması için vazgeçilmez olan ulaşım yolları ve araçları, faydalarının yanında hırsızlıklara da pek çok yeni fırsat yaratmaktadır. Değişen kırsal yaşam alışkanlıklarının, uygun hedeflerin son özelliği olan ulaşılabilirliğe olan etkisi incelendikten sonra, şimdi de bu değişikliklerin nitelikli koruyucuların varlığına olan etkisi ele alınacaktır.

b.Kırsalda Bulunan Ehil Koruyucuların Sayısının Azalması

Eskiden çok fazla değerli hedefin bulunmadığı ve ulaşımı zor olduğu için hırsızların çok fazla rağbet göstermediği kırsal alanlardaki bu durumun nasıl bir değişim gösterdiği yukarıda ayrıntılı bir şekilde açıklandı. Bu kısımda ise değişen kırsal yaşam alışkanlıklarının ehil koruyucuların varlığını nasıl etkilediğine değinilecektir. İşe öncelikle kırsalda yaşayan genel nüfusun sayısındaki değişimi ve bu değişime neden olan faktörleri açıklayarak başlamanın yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

Dünya genelinde hemen hemen her ülke, içine girdiği endüstrileşme süreci içerisinde, büyük kısmı kırsalda yaşayan nüfusunun kentlere göç etmesi sürecini yaşamıştır ve yaşamaya devam etmektedir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre zamanı ve ortaya çıkardığı sonuçları farklılıklar taşıyan köyden kente göç süreci, Türkiye’de özellikle 1950’li yıllarda başlamış (Güreşçi, 2010: 77) ve bu dönemden itibaren kırsalda yaşayan nüfus sürekli azalırken, kentlerde yaşayan nüfus sürekli bir artış eğilimine girmiştir.

Özellikle kentte çalışma imkânı bulacağına inanan genç nüfusun köyleri terk etmesi, kırsalda yaşayan nüfusun giderek yaşlanmasına ve azalmasına neden olmuştur (Yakar, 2012: 134-148). Ancak, bu süreç içerisinde kentlere göç eden nüfusun büyük çoğunluğu köyü ile olan bağlantısını koparmamıştır. Kente göç eden ailelerin çoğu, köyde bulunan babadan kalma evlerini muhafaza etmiş, aile büyüklerinin vefatı sonucu tarla ve bahçeler kente göç eden bu kişilere miras olarak kalmıştır. Ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde köyüne sıkça gidebilme imkânı olan pek çok kişi, kendisi kentte ikamet etmesine rağmen tarlasını ve bahçesini işleyebilmiş, özellikle tarla ve bahçe işlerinin yoğun olduğu yaz aylarının köyde geçirilmesi sonucunda, kırsal nüfus sayısı yılın değişik zamanlarına göre farklılık gösteren bir hal almaya başlamıştır.

İşte, insanların ekonomik ve sosyal ihtiyaçları doğrultusunda köyden kente göç olgusuyla başlayan bu süreç, yine aynı insanların kökenlerine bağlılıklarını devam ettirebilme çabaları ve teknolojinin sağladığı hızlı yer değiştirebilme imkânları sayesinde günümüzdeki son hâlini almıştır. Her ne kadar, şu anda kağıt üzerinde kırsalda çok az sayıda insanın yaşadığı görünse de, günümüz kırsalının sahip olduğu sosyo-ekolojik ve fiziksel çevre eskiye göre çok daha değişken ve hareketli bir yapıya sahiptir. Bu durum, bir taraftan kırsalda hırsızların hedefi olabilecek şeylerin artmasına, diğer taraftan ise yılın belli zamanlarında yoğunlaşan nüfusun, yılın büyük bir kısmında iyice azalarak, kırsalın ehil koruyuculardan tamamen yoksun ve terk edilmiş bir hâl almasına neden olmaktadır.

Bu terk edilmişliğin neden olduğu yüzlerce hırsızlık olayına örnek olabilecek bir olay 2015 yılının Eylül ayında Gerede'ye bağlı Yeşilvadi ve Bahçedere köylerinde yaşanmıştır (haberler.com, 2015 [web]). Olayda, ilçeye göç etmelerine rağmen köydeki evlerini muhafaza eden altı aileye ait evden hırsızlık meydana gelmiştir. Hırsızlar, evler boş olduğu için işlerini rahatlıkla yaparken, olaydan ancak pazar günü ev sahipleri köye gelince haberdar olunabilmiştir. Kırsalın genel nüfusundaki azalışın neden olduğu ehil koruyucu eksikliğinin yanı sıra, hâlihazırda kırsalda ikamet etmeye devam eden ailelerin yapılarındaki ve günlük yaşam tarzlarındaki değişimler de ehil koruyucu varlığını etkileyen diğer bir önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kırsalda yaşayan ve kırsal aile (Tezcan, 2005) olarak isimlendirilebilecek aile tipi, geleneksel olarak geniş aile yapısına sahip olması özelliği ile bilinmektedir. Geniş aile, aynı ev içerisinde en az üç

kuşak aileyi bir arada barındıran aile tipidir. Yani, bir ailenin geniş aile sayılabilmesi için anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileye en azından dedenin ve ninenin de katılması gerekmektedir. Özellikle kırsal nüfusun kent nüfusundan daha fazla olduğu endüstrileşme dönemi öncesinde sıkça görülen geniş aile yapısı, hâlen daha kırsal topluluklarda kent toplumuna göre daha fazla görülmekle birlikte, yapılan araştırmalar kırsal topluluklarda da artık büyük çoğunlukla çekirdek aile yapısının hâkim olduğunu göstermektedir. Günümüzden neredeyse otuz yıl önce, 1987 yılında Malatya ili kırsalında yapılan bir araştırma sonucunda, ailelerin % 65,7'sinin çekirdek aile yapısında oldukları tespit edilmiştir (Merter, 1990: 232). Türkiye genelinde yapılan araştırmalar ise 1960-1970 yıllarında % 58-60 seviyesinde olan çekirdek aile oranının, günümüzde % 70'lerin üzerine çıktığını göstermektedir (Koç, 2014: 29).

Kırsal topluluklarda eskiden daha fazla görülen ve kırsal toplulukların geleneksel aile yapısı olarak nitelendirilen geniş aile yapısının giderek azalmasındaki en önemli faktörlerin başında, tarımda makineleşmeyle birlikte kırsalda insan gücüne duyulan ihtiyacın giderek azalması gelmektedir. Eskiden tarlasını sürmek için fazlaca insan gücüne ihtiyaç duyan köylü, hem daha fazla çocuğa sahip olma eğilimindeydi hem de bu ihtiyacı karşılaması maksadıyla akrabalarına ihtiyaç duyuyordu. Bu durum dedelerin, ninelerin, anne, baba, kardeşlerin ve çocukların bir arada yaşadığı aile yapılarını ortaya çıkarıyordu. Tarımda makineleşme sayesinde, eskiden pek çok insanın birlikte işleyebildiği tarlalar, artık çok daha az insanla ve çok daha az zamanda işlenebilmektedir. Bunun sonucunda geniş aileye ihtiyaç duymayan kırsal topluluklar da artık büyük oranda çekirdek aile yapısının görüldüğü topluluklara dönüşmüştür. Ancak bu sosyal değişim beraberinde yeni suç fırsatlarını getirmeyi de ihmal etmemiştir.

Kırsal topluluklarda geniş aile yapısının hâkim olduğu dönemde, tarlada çalışmakla görevli pek çok kişinin bulunması, tarlada sürekli bir insan hareketliliğinin bulunmasına neden olmaktaydı. Bunun yanı sıra, tarlaya çalışmaya giden aile üyeleri haricinde kalan, artık çalışamayacak kadar yaşlı olan dedeler ve nineler ile henüz çalışacak yaşa gelmemiş olan çocuklar da evde sürekli birilerinin bulunmasını sağlıyordu. Bu durumda, hem tarla hem de ev aynı anda ehil koruyucu sıfatındaki kişilerin varlığı nedeniyle korunaklı hâle geliyordu. Günümüzde ise tarımda makineleşme sayesinde, hem tarlada çalışan insan gücü azalmış hem de az sayıdaki

insanın tarlada geçirdiği süre kısalmıştır. Bunun yanında, hane halkını oluşturan birey sayısının azalması, anne ve babanın tarlada, çocukların okulda olduğu sürelerde evlerin boş kalmasına neden olmaktadır. Tarımda makineleşmenin getirdiği zaman tasarrufu, çiftçinin başka işlere yönelmesine, teknolojinin getirdiği ulaşım imkânları ise rahatlıkla köy dışına çıkıp sosyal faaliyetlerde bulunabilmesine imkân tanımaktadır. Eskiden, köye belki de haftada bir gelen minibüsle kente giden köylü, artık kendisine ait araçla istediği zaman köy dışına çıkabilmektedir. Tüm bu sosyal değişimlerin kırsal günlük yaşamda yarattığı olumlu etkilerin yanı sıra uzun süreler boş kalan evler ve tarlalar da hırsızlar için yeni suç fırsatları yaratmakta ve kırsaldaki hırsızlık sayıları her geçen gün artmaya devam etmektedir.

5.SONUÇ

Rutin Aktivite Teorisi'nin temel varsayımlarının, kırsalda meydana gelen hırsızlıklar üzerinde ve makro düzeyde yorumlandığı çalışma sonucunda, değişen kırsal yaşam alışkanlıklarının yeni suç fırsatlarının ortaya çıkmasına neden olarak hırsızlıkları hem niceliksel hem de niteliksel açıdan etkilediği ancak kenttekinen benzer değişikliklerin kırsalda kenttekinden farklı sonuçlar ortaya çıkartarak suçu da farklı şekillerde etkilediği tespit edilmiştir. Buradan hareketle, meydana gelen bütün hırsızlıkların nedenini fırsatlarla açıklama gayreti içerisine girmenin ve bu suçların temelinde yatan sosyolojik nedenleri göz ardı etmenin bizi ciddi bir yanıla sevk edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak bu veriler şunu göstermektedir ki suç fırsatları kırsalda meydana gelen hırsızlıkların oluşumunda da önemli bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla, bu fırsatların mümkün olduğunca azaltılmasının, kırsalda meydana gelen hırsızlıkların önlenmesine önemli katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Makro düzeyde yapılan bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda, bundan sonra yapılması gereken, küçük sorumluluk bölgelerinde meydana gelen daha özele indirgenmiş hırsızlık türleri özelinde yapılacak suç analizleri doğrultusunda, bu yerlere ve türlere özgü suç fırsatlarını azaltacak tedbirlerin tespit edilmesi ve uygulanmasıdır. Şu ana kadar çok fazla incelenmemiş olan kırsal suçlar ve kırsal suçluluk, henüz daha el değmemiş bir çalışma alanı olarak araştırmacıların ilgisini beklemektedir.

KAYNAKÇA

- Barclay, E., Donnermeyer, J. F. ve Jobes, P. C. (2004). **The Dark Side of Gemeinschaft: Criminality within Rural Communities**. *Crime Prevention and Community Safety*, 6(3), 7-22.
- Bilgiseven, A. K. (1988). **Köy Sosyolojisi** (2. Baskı). İstanbul: Filiz Yayınevi.
- Brantingham, P. ve Brantingham, P. (2008). Crime Pattern Theory. İçinde R. Wortley ve L. Mazerolle. (Ed.), **Environmental Criminology and Crime Analysis** (ss. 78-93). Devon: Willan Publishing.
- Bunei, E. K., Rono J. K. ve Chessa, S. R. (2013). **Factors Influencing Farm Crime in Kenya: Opinions and Experiences of Farmers**. *International Journal of Rural Criminology*, 2(1), 75-100.
- Carrabine, E., Cox, P., Lee, M., Plummer, K. ve South, N. (2009). **Criminology: A Sociological Introduction**. New York: Routledge.
- Clarke, R. V. (1997). Introduction. İçinde R. V. Clarke. (Ed.), **Situational Crime Prevention: Successful Case Studies (Second Edition)** (ss. 1-43). New York: Harrow and Heston.
- Cohen, L. E. ve Felson M. (1979). **Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach**. *American Sociological Review*, 44(4), 588-608.
- Donnermeyer, J. F. (2007). **Rural Crime: Roots and Restoration**. *International Journal of Rural Crime*, 1(1), 2-20.
- Donnermeyer, J. F. ve DeKeseredy, W. S. (2014). **Rural Criminology**. New York: Routledge.
- erdemlihaber.com. (2011). **Portatif İlaçlama Makineleri Rağbet Görüyor**, <http://erdemlihaber.com/portatif-ilaclama-makineleri-ragbet-goruyor.html> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).
- Felson, M. (2008). Routine Activity Approach. İçinde R. Wortley ve L. Mazerolle (Ed.), **Environmental Criminology and Crime Analysis** (ss. 70-77). Devon: Willan Publishing.
- Felson, M. ve Clarke, R. V. (1998). **Opportunity Makes the Thief: Practical Theory for Crime Prevention**. Londra: Research, Development and Statistics.
- Güreşçi, E. (2010). **Türkiye'de Kentten-Köye Göç Olgusu**. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(1), 77-86.

- haber7.com. (2013). **Bilecik'te Hayvan Hırsızlığı**, <http://www.haber7.com/genel-olaylar/haber/999262-bilecikte-hayvan-hirsizligi> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).
- haberler.com. (2015). **Gerede'de Hırsızlar 6 Evi Soydu**, <http://www.haberler.com/gerede-de-hirsizlar-6-evi-soydu-7699480-haber/> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).
- iha.com.tr. (2015). **Tarım aletlerini çalan hırsızlar yakalandı**, <http://www.iha.com.tr/haber-tarim-aletlerini-calan-hirsizlar-yakalandi-433441/> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).
- İnce, E. (2012). **Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye'de Karayolu Ulaşımına Genel Bir Bakış ve Köyde Ulaşım** . Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, XII(24), 171-188.
- J.Gn.K.İği. (2011). **2010 Yılı Faaliyet Raporu**. Ankara: T.C. İçişleri Bkanlığı Jandarma Genel Komutanlığı.
- J.Gn.K.İği. (2012). **2011 Yılı Faaliyet Raporu**. Ankara: T.C. İçişleri Bkanlığı Jandarma Genel Komutanlığı.
- J.Gn.K.İği. (2013-a). **2012 Yılı Faaliyet Raporu**. Ankara: T.C. İçişleri Bkanlığı Jandarma Genel Komutanlığı.
- J.Gn.K.İği. (2013-b). **Hırsızlık Suçu ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar**. Ankara: J.Gn.K.İği Basımevi Müdürlüğü.
- J.Gn.K.İği. (2014). **2013 Yılı Faaliyet Raporu**. Ankara: T.C. İçişleri Bkanlığı Jandarma Genel Komutanlığı.
- J.Gn.K.İği. (2015). **2014 Yılı Faaliyet Raporu**. Ankara: T.C. İçişleri Bkanlığı Jandarma Genel Komutanlığı.
- kağızmanfm.com. (2011). **Kağızman'da Motosiklet Satışları Arttı**, <http://kagizmanfm.com/haberdetay/Kagizmanda-Motosiklet-satislari-artti/594> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).
- Koç, İ. (2014). Türkiye'de Aile Yapısının Değişimi: 1968-2011. İçinde M. Turğut ve S. Feyzioğlu (Ed.), **Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, Öneriler**. İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/5550af1d369dc51954e43522/taya2013trk.pdf> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).
- Marenin, O. (2009). Foreword. İçinde D. Wisler ve I. D. Onwudiwe. (Ed.), **Community Policing: International Patterns and Comparative Perspectives** (ss. vii-xii). CRC Press: Boca Raton.

- Marshall, B. ve Johnson, S. (2005). **Crime in Rural Areas: A Review of the Literature for the Rural Evidence Research Centre**. Londra: Jill Dando Institute of Crime Science. https://www.researchgate.net/profile/Shane_Johnson5/publication/254955314_Crime_in_Rural_Areas_A_Review_of_the_Literature_for_the_Rural_Evidence_Research_Centre/links/53edaca90cf26b9b7dc5f279.pdf (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).
- Merter, F. (1990). **1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler (Malatya Örneği)**. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Başkanlığı.
- Polat, C., Eren, H. ve Erbakıcı, F. (2013). **Hırsızlık Suçunu Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar**. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2(1), 1-33.
- Ritzer, G. ve Stepnisky, J. (2014). **Sosyoloji Kuramları**. (Çev. H. Hülür) Ankara: De Ki Basım Yayım.
- sakaryarehberim.com. (2008). **Bilgisayar Hırsız Suçüstü Yakalandı**, <http://www.sakaryarehberim.com/others/haber-bilgisayar-hirsizi-sucustu-yakalandi-13272.html> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).
- tbmm.gov.tr. **Hayvan Hırsızlıklarının Men'i Hakkında Kanun**, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/kanunlar_kararlar/kanuntbmmc032/kanuntbmmc032/kanuntbmmc03205617.pdf (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2015). **Tarım Reformu Verileri**. <http://www.tarim.gov.tr/sgb/Belgeler/SagMenuVeriler/TRGM.pdf> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).
- Tezcan, M. (2005). **Cumhuriyetten Günümüze Türk Ailesinin Dünyü Bugünü Geleceği**. V. Türk Kültürü Kongresi Cumhuriyetten Günümüze Türk Kültürünün Dünyü, Bugünü ve Geleceği (17-21 Aralık) Gelenek-Görenek-Örf-Adet-Giyim-Kuşam Cilt-XV. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Tönnies, F. (2001). **Community and Civil Society**. (J. Harris, Dü., J. Harris ve M. Hollis, Çev.) Cambridge: Cambridge University Press.
- tuik.gov.tr. **Tarımsal Alet ve Makina İstatistikleri**. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1006 (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).
- Weisheit, R. A. ve Donnermeyer, J. F. (2000). **Change and Continuity in Crime in Rural America**. *Criminal Justice 2000*, 1, 309-357.

- Wortley, R. ve Mazerolle, L. (2008). Environmental Criminology and Crime Analysis: Situating the Theory, Analytic Approach and Application. İçinde R. Wortley ve L. Mazerolle. (Ed.), **Environmental Criminology and Crime Analysis** (ss. 1-18). Devon: Willan Publishing.
- Yakar, M. (2012). **İç ve Dış Göçlerin Kırsalda Nüfusun Yaş Yapısına Etkisi: Emirdağ İlçesi Örneği**. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 10(2), 129-149.
- Yoğunlu, A. (2013). **Arazi Toplulaştırma Faaliyetleri TRB1 Bölgesi (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli)**. Fırat Kalkınma Ajansı. <http://www.fka.org.tr/ContentDownload/toplula%C5%9Ft%C4%B1rma.pdf> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016).

FEAR OF CRIME IN SOCIAL NETWORKS: FACEBOOK EXAMPLE

Erdal Servet YURTSAL*

ABSTRACT

Social networks have entered our lives in 1997 and has become indispensable in a short time. Facebook, with 1,366 billion users, is located at the top of this social networking world. Studies carried out on this site, which has 34 million user accounts in Turkey, revealed that the fact of crime has taken its place and crimes can easily be committed on Facebook as in the real world. Fear of crime is both a result of crimes committed and a factor that makes it hard to fight against crimes. So, one of the priorities of fighting against crimes is reducing the fear of crime. To achieve that, first the level of it must be set. In this study we aimed to measure the fear of crime through the Facebook example. The data for this study was collected from a questionnaire, which was conducted with 141 active Facebook users. Through the data analysis, we found that the pre-victims of any information technologies crimes have more fear of crime than others. Also, according to the findings of our study we showed that there is not any significant relationship between gender and fear of crime, contrary to the previous studies. Additionally, the duration of Facebook membership and the frequency of daily Facebook usage of any participant has no significant relationships with fear of crime.

Key Words: Social Network, Facebook, Fear of Crime

SOSYAL AĞLARDA SUÇ KORKUSU: FACEBOOK ÖRNEĞİ

ÖZ

Sosyal ağlar 1997'de hayatımıza girmiş ve kısa zamanda vazgeçilmez hale gelmiştir. 1,336 milyar kullanıcısıyla Facebook, bu sosyal ağ dünyasının zirvesinde yer almaktadır. Ülkemizde de 34 milyon kullanıcı hesabı bulunan bu site ile ilgili yapılan araştırmalar, sosyal ağlarda suç olgusunun çoktan yerini aldığını ve suçların gerçek dünyada işlenir gibi, Facebook'ta da kolaylıkla işlenebildiğini ortaya koymuştur. Suç korkusu ise hem işlenen suçların bir sonucu, hem de suçlarla mücadeleyi zorlaştıran bir faktördür. Bu yüzden suçlarla mücadelenin önceliklerinden biri suç korkusunu azaltmaktır. Bunu başarmak için ilk olarak suç korkusunun derecesi ortaya konmalıdır. Facebook örneği üzerinden suç korkusunu ölçmeyi hedefleyen bu çalışmada, aktif Facebook kullanıcısı olan 141 katılımcıdan anket yöntemi ile elde edilen veriler analiz edilmiş ve daha önce bilişim suçu mağduru olmuş kişilerin daha fazla suç korkusuna sahip oldukları görülmüştür. Aynı zamanda daha önceki çalışmaların aksine, çalışmamızın bulgularına göre cinsiyet ve suç korkusu arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Buna ek olarak katılımcıların Facebook üyelik süresi ve günlük Facebook kullanım sıklığı arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Ağ, Facebook, Suç Korkusu

*Yüksek Lisans Müdavimi, Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, esyurtsal@gmail.com

1. INTRODUCTION

In 1997, social networks were defined as the new direction of communication. Social networks, in which written, audio and video communications can be achieved and recorded by users and others notwithstanding the time and location, are nesting almost all types of human relations. As all other phenomena, crime has already taken its place in this new world.

Despite their short history, social networks have given birth to an unprecedented demand. Every day new social networking profiles are created, billions of messages are sent through social networks, and the numbers reflected in the statistics are expressed in minutes, even seconds.

The high processing speed and intensity levels of social networks make it easy to be a victim of a crime or to learn about the experiences of other victims. Moreover, news about crimes reach users in some way, whether they want or not. Sharings without showing resource, faux news and false demonstrations, which are pulled by tweezers from a true one can render the situation more dramatic than it really is. An event which does not give a cause of apprehension to people, can be transformed to trigger people's fear. As a result, fear of crime emerges and spreads out as a contagious disease.

In this study we assume that to set the fear of crime of Facebook user's in Turkey;

- the hypotheses which we use in the questionnaire is adequate,
- survey method is appropriate for the purpose and subject,
- the number of participants are enough.

The limits of our study are;

- the findings obtained from the study reflects the fear of crime level on the date of participation,
- reliability and validity of the data collected by questionnaire is limited by the characteristics of this data collection technique,
- the data used in the survey is only collected by questionnaire method, other methods like interview or observation were not used.

In our study we tried to find answers to those:

H-1: There is a significant relation between the gender of Facebook users and their fear of crime levels.

H-2: There is a significant relation between the duration of Facebook membership and fear of crime level.

H-3: There is a significant relation between the frequency of Facebook usage and fear of crime level.

H-4: There is a significant relation between being victim of any information technology (IT) crime and fear of crime level.

2. FEAR OF CRIME

According to Maslow (1943), our basic needs are within a hierarchical order, and this order is mostly shown as a pyramid. There are physiological and biological needs on the basis of that pyramid. Just above them security need is located. Within this hierarchy, needs are provided in an order from bottom to top. A hungry individual thinks about to eat something. After his biological need is provided, he thinks about his safety (Maslow, 1942:336). If this is not possible, he can not think of other needs located above. Fear of crime saps this pyramid by weakening security level and does not let people to climb higher.

Fear of crime can be defined as “an emotional response of dread or anxiety to crime or symbols that a person associates with crime” (Ferraro, 1995:23). For the formation of the fear of crime, individuals do not need to be subjected to a crime or they are not required to be under the threat of a crime. The symbols associated with the crime may also constitute the source of the fear of crime. When we see a man prowling on the street with a gun in his hand, we want to get ourselves away from there as soon as possible. Almost none of us think that there is a film set and a movie is being shot on location. This is due to the meaning that we give to the gun.

Fear of crime is evaluated as an indicator of how safe people feel (Dolu, Uludağ and Doğutaş, 2011:60). It is more than statistical data. Walking alone in a dark and silent street at midnight makes people mostly anxious although there is no crime record for that street. The important spot is not the clean records of the street, it is how the characteristics of the street make us feel. If the characteristics are close to the symbols that we associate with crime, it is enough for us to have fear.

Fear of crime is not due only to the increase in crime rates. This is a matter of perception. The more individuals feel themselves unsafe, the higher they have fear of crime level. According to a poll conducted in 1982 in the United States; only 3% of the citizens thought that the number one problem of the country was crime and violence. This rate increased to 9% in 1993, 37% to 1994 and decreased to 20% in 1998 (Callanan, 2005:3). However, when we look at the crime rates, it was 5603,6 in 1982(per 100000 citizens), 5484,4 in 1993, 5373,5 in 1994, 4615,5 in 1998(<http://www.disastercenter.com>). Numbers tells us that although crime rates were descending, in 1993 and 1994 fear of crime was ascending. In 1998 both crime rates and fear of crime descended, but fear of crime level is higher than the level in 1982. Secondly, we can say that the decline of fear of crime level is slower than the decline of the crime rates.

Fear of crime has some some negative affects on individuals, such as retreat, timidity and alienation. In some cases, it can drive up to the anti-social personality problems, and sometimes mental illness (Dolu et al, 2011:58). As it increases, individuals' and society's -depending on individuals- security perception is weakened. Also it has a feature that makes it difficult to fight against crime;it undermines social solidarity which is needed to prevent and control crime. Therefore, states have to fight not only against crime but also fear of crime to ensure both security and social peace.

Today the facilities of individuals to access to information about crimes has increased. Most of the time, individuals learn about crimes committed, even if they donot want to. Besides newspapers, radio, television or internet, they hear crimes through the grapevine (Yücel, 2009:285-286). Individuals concern about falling into the same situation with victims. As a result of that the quality of life deteriorates.

Fear of crime vary person to person. Disadvantageous groups such as women, elderly, disabled people and minorities in society have higher levels of fear than others. Apart from these, economic status, education and the environment and previous experiences are also variables that has an impact on the occurrence and intensity of it. Violent news having place on media has a positive correlation with fear of crime (Çardak , 2012:28-33). Social media and social networks has the same effect because they both are parts of media.

3. SOCIAL NETWORKS

Internet usage began in 1970s and with the proliferation of personal computers in the 1990s, the number of users has continued to increase rapidly. The spread of internet, web sites, portals and social networks has continued to increase the number of users (Vural and Bat, 2010:3349). In 2000s, mobile usage of internet and wi-fi spots facilitated to reach knowledge.

Boyd and Ellison define social network sites as;

“web-based services that allow individuals to construct a public or semi-public profile within a bounded system, articulate a list of other users with whom they share a connection, and view and traverse their list of connections and those made by others within the system” (2007:211).

They state that structures and terminologies of these sites may vary from site to site.

Communication via computer was transfigured by the site “sixdegrees.com” which went on the air in 1997 (Boyd and Ellison, 2007:214). It was the first site providing the conditions in the definition above. Although it was closed in 2000 by reason of excess demand, it is considered as the ancestor of modern social networks.

The excess demand to social networks caused to mushroom of new social networks. In parallel with the increase in the number of social network sites, the problems encountered increased. For example, Friendster site was allowing to view other’s profile initially despite they were not added in friendlist. Site changed its privacy policy and restricted that. Most of the users left the site and started to use Myspace which had no rules on age of users. But in 2006 this sites was implicated in some sexual abuse of children cases. Orkut site was first designed as an English-based site for the use of the U.S. citizens. But the increasing density of Brazilian users made this site a place of cultural conflicts (Boyd and Ellison, 2007:214-217).

In 2004 Facebook, which has become a global phenomenon and still preserves this feature, was designed for the undergraduates of Harvard University who have “...@harvard.edu ” e-mail addresses. The site was opened first to other university undergraduates, then to high school students and eventually to all users (Boyd and Ellison, 2007:218). The

difference of Facebook from other social networks is that it has opened to all users gradually. It had the chance of ironing problems out before they became gordian knot.

According to the data from January 2015, there are 2,08 billion social media accounts throughout the world and Facebook is leading the social media world with 1,366 billion user accounts(Kemp, 2015). With this feature, if Facebook were a state, it would be the second in world population rankings just after China whose population is 1,393 billion (Countries in the World,2015).

The usage of social networks in Turkey is increasing as in the world. According to the data from January 2015, 49% of our population is active internet users and there are 40 million active social media accounts in Turkey. The number of social media accounts on mobile is 32 million. For the last one year period, the rate of increase of the numbers of internet users is 5%, social media accounts is 11%, and mobile social media accounts is 14%. Average daily usage of social media via any device is 2 hours and 56 minutes. The most popular social network site is Facebook. 26%of all social media users in Turkey prefer Facebook to others.

It seems likely that crimes can be committed on social networks which havemillions of users.In their study examining crimes which is committed on Facebook and conducted in Turkey, Yalçın and Gürbüz (2015:7) found that participants stated at least once they saw sexual harrasment (42,9%), spams (41,1%), child pornography (17,4%), unauthorized access (12,5%), arms sales (10,3%), threat because of a shared content (9,4%), fake accounts using real user's names without permission (6,7%), drug trafficking (4,9%), blackmail because of a shared content (1,8%) and organ trafficking (0,9%).

Also, in a study conducted in Bitlis Eren and Firat universities in Turkey, 83,7% of 1004 participants stated that they thought social networks were not succesful to protect their personal data. Nevertheless, 76,8% of them stated that they gave their personal data accurate (Yıldırım and Varol, 2013). It is obvious that users donot give up using social networks and they are deliberately being nominated to be the victims, although they think that their personal data can not be protected.

With the increase of internet speed and accessibility, conventional media tools like television, radio and newspaper is mostly replaced by social media. Social media became a tool for not only learning news but also spreading news and commenting on them (Babacan, Haşlak and Hira, 2011:72). During Arabian spring and Gezi park protests, it was observed how quickly news can spread through social media.

In Turkey, there have been arrests based on sharings and comments especially on Facebook and Twitter in recent years. Those arrests gives people the impression that they can be blamed for using social media and because of that their fear of crime levels have increased.

4. METHOD

a. Aim and the Importance of the Study:

The aim of this study is to determine the fear of crime levels of Facebook users in Turkey and to demonstrate some evaluation results. To achieve this aim, a cross-sectional survey was conducted and relational model was used to find the relations between the variables which are gender, daily average time of Facebook usage, length of time of membership and being pre-victims of any information technologies cime of Facebook users in Turkey. There are numerous studies about fear of crime or social networks. In this study, we will examine whether there is a relationship between having an active social media account and fear of crime.

b. Population and Sample Group

The population of the study is formed by Facebook users in Turkey. We chose Facebook social network because it is located at the top of the social networking listwith 1,366 billion users around the worldand 36 million accounts are from Turkey (Kaytmaz, 2014).The number for the sample group must be at least 384 (population 36000000,confidence level 95%, confidence interval 5%).

At the beginning of the study reaching participants as many as we can was aimed to keep margin of error low. But it could not be achieved and our study was limited with 141 participants. We think that the reason of unwillingness to participate to the survey is again fear of crime. People might have thought it was spam or malicious software. So the survey was conducted with 134 out of 141 questionnaire form, which was appropriate and 7 inappropriate forms was disregarded.

c. Data Collection Tool

The questionnaire form was prepared on GoogleDocs site. In the first part there are six close-ended questions to define the demographics of the participants. Second part contains three yes/no questions to identify the victimization history. In the third part there are 27 likert-type questions to evaluate the fear of crime levels of them.

The clarity of the questionnaire was tested by 10 subjects. Then, by using snowball technique, the link of questionnaire's page was sent to the users via Facebook Messenger with a notewhich requests users to forward it to their Facebook friends.

d. Analysis of Data

The data obtained was analyzed by using SPSS 21 software package. First the distribution tables of variables were examined. Upon finding that educational level and age variables' distributions were not normal, the questionnaire forms were re-examined. After the second examination, it was seen that only 4,5% of participants had received education below high school level and the ages of 95,5% of them were between 18-45. For this reason, 7 forms were excluded from the study and the sample of the study was redefined as "Facebook users in Turkey, between 18-45 years old and received at least high school education".

Our aim is to put the relation between variables, if a relation exists. The frequency analysis was made in order to find the percentage of the specified variables. Then, answers were tested by T test and one way analysis of variance (One Way ANOVA) to determine the significance level of hypotheses. Regression analysis was not used because, as it is explained in the findings part of our research, our study showed us there is no relationship between our variables. So that we did not find it necessary to use regression analysis.

e. Questions and Answers

(1) Demographics (Table-1)

41,7% of the participants taken into consideration are woman and 58,3% are man. They are all between 18-45 years old and 26-35 years old group is the most crowded (65,4%). They had received at least high school education, and 66,1% of them are university graduates.

93,7% of the participants are members of Facebook for three years or more. Daily average time of internet usage seems to have normal distribution. Daily average time of Facebook usage has a positive skewness. 40,2% of the participants chose less than one hour, 9,4% chose 4 hours or more.

The rate of participants who stated that they were victims of violent crimes is 3%. This rate increases to 21,3% on IT crimes. 23,6% of them think that they will be a victim of any crime within the next 12 months.

(2) Fear Of Crime (Appendix, Table-2)

Questions about fear of crime were asked in the third part of the questionnaire as 5 likert-type. To have more understandable analyze results, answers of them was assembled into three groups. The answers "not at all concerned" and "moderately concerned" were assembled in "Low Concerned Group", "very concerned" and "extremely concerned" were assembled in "High Concern Group". The answer "moderately concerned" is "Moderate Concern Group". The percents of answers to this questions are given in the Addendum Table: 2 at the end of the study.

Table: 1 Demographics (Part - I and Part – II of the Questionnaire)

Gender		
Woman		Men
41,7%		58,3%
Age		
18-25	26-35	36-45
18,1%	65,4%	16,5%

Education							
High School		University		Master/PhD			
15,0%		66,1%		18,9%			
For how many years are you a member of Facebook?							
Less than	1-2 years	3-4 years	5-6 years	7-8 years	9 years		
1,6%	3,1%	21,3%	25,2%	35,4%	13,4%		
How much time on average do you spend on the internet daily?							
Less than1 hour		1-2 hours		3-4 hours		4 hoursor more	
40,2%		37,8%		12,6%		9,4%	
How much time on average do you spend on Facebook daily?							
Less than1 hour		1-2 hours		3-4 hours		4 hoursor more	
40,2%		36,6%		12,7%		9,7%	
Have you ever been a victim of any violent crime?							
Yes			No				
3,1%			96,9%				
Have you ever been a victim of any information technologies crime?							
Yes			No				
21,3%			78,7%				
Do you think that you will be a vicitm of any crime in next 12 months?							
Yes			No				
23,6%			76,4%				

Participants, who has low concern while they are wandering around alone in the immediate vicinity of their house after dark, is 61,4% of all participants. Before dark, 88,2% of them are in low concern group.

When they are asked how they feel about being a victim, 48,8% of them stated that they feel low concern about being a victim of any crime. But the rate increases to 55,9% about being a victim of any crime committed on social networks.

When they are asked how they feel about being a victim, 48,8% of them stated that they feel low concern about being a victim of any crime. But the rate increases to 55,9% about being a victim of any crime committed on social networks.

As the familiarity of others decreases, fear of crime increases. The rate of the participants, who think that they feel high concern on being a victim of any crime committed by someone they donot know, is 46,5%. They feel lower concern about being a victim of the crimes committed by someone they know less or intimately. In parallel with that when there is someone, whom they dont know, approaches you for offering or asking help, 42,5% of them feels moderate and high concern. Also they feel themselves more or less concerned about the messages according to the sender. If the sender is someone they donot know thel feel more concerned; 72,4% of them are in high concern group. But about the messages they took from someone they know, the rate of moderate and high concern group decreases 43,3%.

Most of the partitipants feels themselves safe in their house. 86,6% of them have low concern about being a victim of a crime committed in their houses, but when they are out low concern groups rate decreases to 78,7%. More participants feel higher concern about the probability of their houses was broken into when they are out than they are in.

The rate of the participants who are moderately or highly concerned about sharing their ideas on Facebook is 57,5%,being accused because of their sharings is 56,7%,their photos and videos they shared on their accounts to be used in sexual content sites is 61,4%.

The rate of moderate and high concern groups, who are concerned about being a victim of the acts which was done by someone without their permission on their own social network account, as almost equal to the rate of participants who are moderately and highly concerned about being accused of a crime committed via a social media account which uses their personal data without their knowledge. The former rate is 60,6% and the latter one is 61,4%.

Participants, who are highly concerned about their computers to be hacked into via social networks, have a rate of 66,1%. 76,4% of them are in high concern group about their computer to be affected by virus via same way.

The answers of the last two questions which are indicators of the trust of participants to the criminal justice system, are remarkable. Only 20,5% of all participants feel low concern about their grievances being resolved if they become a victim of any of these situations above. Moreover 69,3% of them are moderately or highly concerned about living secondary victimizations.

5. RESULTS

To test the validity of the first hypothesis, independent samples T test; for the second and third hypotheses One way ANOVA was used. In the findings of these tests, the values of significance was found less than "0,05". That means $p > \alpha$. As a result it was found that, there is no significant relation between independent variables (the gender of Facebook users, the duration of Facebook membership and the frequency of Facebook usage) and the dependent variable (the fear of crime level).

Table-3:Independent-Samples T Test for "Gender" and "The Fear of Crime Level"

	F	Sig.
Equal Variances Assumed	2,319	0,130
Equal Variances Not Assumed		0,143

Table-4: One-Way ANOVA Test for “The Duration of Facebook Membership” and “The Fear of Crime Level”

	Sum of Squares	Degree of Freedom	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	3,776	5	0,755	1,173	0,327
Within Groups	77,932	121	0,644		
Sum	81,708	126			

Table-5: One-Way ANOVA Test for “The Frequency of Daily Facebook Usage” and “The Fear of Crime Level”

	Sum of Squares	Degree of Freedom	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,127	3	0,376	0,574	0,633
Within Groups	80,581	123	0,655		
Sum	81,708	126			

To test the validity of the fourth and last hypothesis, again independent samples T test was used. The value of significance was found 0,05. It means $p \leq \alpha$ ($0,05 = 0,05$), there is significant relation between the gender of Facebook users and their fear of crime levels. When we look at the mean values of the answers for pre-victims of IT crimes is 3,0096 and others 2,5215. These values reflect that pre-victims of IT crimes have more fear of crime than others (Table-6).

Table-6: Independent-Samples T Test for “Being a Pre-Victim of any IT crimes” and “The Fear of Crime Level”

	F	Sig.
Equal Variances Assumed	0,104	0,05
Equal Variances Not Assumed		0,06

6. DISCUSSION

In the results part of the study it was found that there is no significant relation between gender of Facebook users and their fear of crime. According to Çardak (2012:30-32), although fewer women than men are victims of crimes, they have more fear of crime. In accordance with her, Sutton and Farrall (2004), Franklin C.A. and Franklin T.W. (2009) found similar findings. Sutton and Farrell states that men suppress their fear, so women seem to have more (2004:219). Franklin and Franklin found that women are more anxious to be a victim of a crime than men (2009:15). But our Cops and Pleysier's finding ranges against them. They found that the level of fear of crime “is not as static as what is traditionally expected” (2010:14). Our finding is closer to Cops and Pleysier's.

According to the results of previous studies, the relation between gender and fear of crime had to be significant and more intensive for women. The difference of our study may be due to the questions which were about the fear of crime on social networks. The physical weaknesses of women than men do not make difference while they are behind the screen of computers or mobile phones. The fear of crime of women without their physical disadvantages may not be the same as in real life and may not differ from men.

The second and third hypotheses of the study were not clarified, too. We found that the relations of the duration of Facebook membership and the frequency of Facebook usage with fear of crime level are insignificant. These hypotheses were based on the idea that “The more longer users have an

account or the more they spend time on Facebook, the more they encounter the crimes or the symbols they associates with crimes". We evaluate that both hypotheses are refused because of the high speed of information sharing on social networks.

A new user easily reaches to symbols about crimes due to the rapid flow of information and has the same fear of crime with old-timers in a short period. Likewise, although participants donot spend the same time, it may not makea difference to reach those symbols. The increasing acceleration of fear of crime should slow down after a certain point. Otherwise, the curve of increasing or constant acceleration draws a curve or a line to infinity. As we mentioned before this situation may cause a never-ending concern and of course mental illnesses for individuals. If the increase of fear of crime slows down or stops, users who have less fear, may be able to reach the users who have greater fear.

Another reason for the refusal of second and third hyphoteses might be related to the characteristics of users. People from different backgrounds and cultures can attribute different meanings to symbols. A shantytown may be an frightening place for an individual who lives in a better place of the city, while it is the safest place for the residents.

Between the variables of the last hyphotesis, being pre-victim of any IT crimes and fear of crime, there is a significant relation. According to the results we found, pre-victims have greater fear of crime than others. We can say past experiences affect future activities. As Yücel (2009) stated the risk of being a vicitm of pre-victims is higher and so their fear of crime level is higher. Grabosky (1995:2) and Scott (2003:204) also reported that fear of crime is affected by personal or indirect experience. According to a study which was conducted by Uludağ (2009, as cited in Dolu et al,2011:65) thedata collected from 40 countries, it was found that there is a positive relation between the increase in the rate of directly being a victim of a crime and the increase in fear of crime. But in 2009, in a survey that was conducted by himself in Malatya, he founded that there is no significant relation between them (as cited in Dolu et al,2011:72). As a result, although there are contrary examples, our hyphotesis matches up to the general opinion and verifies the significant and positive relation.

7. CONCLUSION

Social networking is a part of our lives that can not be ignored anymore. In parallel with the increase in the number of personal computers and internet usage, Facebook addiction is increasing and spreading. Worse than that it seems impossible to remove it from our lives.

Just as we take measures against negative situations to improve quality of our daily lives, we have to do the same in our virtual social lives. Fear of crime is a factor that affects that quality negatively, if it is not avoided. As explained in the discussion part of our study, social network users who are pre-victims of IT crimes, have more fear of crime than others. Therefore, a short information about the measures that can be taken while using social networks, can help to reduce fear of crime. This information may be made by a law enforcement agent who has received adequate instruction. In public education offices of districts, social media experts may be assigned and they may do the same job.

In fact, with a proactive service approach, this information must be done to all citizens regardless of whether they are victims or not of any IT crime. Due to the fact that the majority of social network users are young adults, they must be given a course about security in social networks in schools.

Parents should be aware of their responsibilities in this regard. They should control the internet usage of young generation and put certain limits to their access. For this, family filters that prevent entry to undesirable sites and can mostly be obtained free of charge, should be used. As reaching crime and symbols decreases, fear of crime decreases and also the quality of life improves.

REFERENCES

- Babacan, M. E., Haşlak, İ. and Hira, İ. (2011). **Sosyal Medya ve Arap Baharı**.*Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(2), 63-91.
- Boyd, D. M. and Ellison, N. B. (2007). **Social Network Sites: Definition, History and Scholarship**. *Journal of Computer-Mediated Communication*(13), 210-230.
- Callanan, V. J. (2005). **Feeding the Fear of Crime, Crime-related Media and Support for Three Strikes**.New York: LFB Scholarly Publishing LLC.
- Cops, D. and Pleysier, S. (2010). **'Doing Gender' in Fear of Crime**. *British Journal Criminal*, 58-74.
- Countries in the world (ranked by 2014 population). (2014).Retrieved 2015, May 2 from <http://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/>
- Çardak , B. (2012). **Kadınların Suç Korkuları Üzerine Nitel Bir Çalışma**. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 1(1), 23-45.
- Dolu, O., Uludağ, Ş. ve Doğutaş, C. (2011). **Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi**. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 65(1), 57-81.
- Ferraro, K. F. (1995). **Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk**. New York: Suny Press.
- Franklin, C. A. andFRANKLİN, T. W. (2009). **Predicting Fear of Crime Considering Differences Across Gender**. *Feminist Criminology*, 4(1), 83-106.
- Grabosky, P. N. (1995). **Fear of Crime and Fear Reduction Strategies**. *Australian Institute of Criminology*, 1-6.
- Kaytmaz, Y. (2014, February 20).**Facebook Türkiye Rakamlarını Açıkladı**.Retrieved 2015, May 2 from <http://www.campaigntr.com/2014/02/20/68209/facebook-turkiye-rakamlarini-acikladi/>

- Kemp, S. (2015.). **Digital, Social & Mobile Worldwide in 2015**. Retrieved 2015, May 2 from <http://wearesocial.net/blog/2015/01/digital-social-mobile-worldwide-2015/>
- Maslow, A. H. (1942). **The Dynamics of Psychological Security-Insecurity**. *Journal of Personality*, 10(4), 331-344.
- Maslow, A. H. (1943). **A Theory of Human Motivation**. *Psychological Review*(50), 370-396.
- Scott, H. (2003). **Stranger Danger: Explaining Women's Fear of Crime**. *Western Criminology Review*, 4(3), 203-214.
- Sutton, R. M. and Farrall, S. (2004). **Gender, Socially Desirable Responding and the Fear of Crime**. *British Journal Criminal*, 212-224.
- United States Crime Rates 1960 - 2013 (2014). Retrieved 2015, May 6 from <http://www.disastercenter.com/crime/uscrime.htm>
- Vural, Z. A. and Bat, M. (2010). **Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma**. *Journal of Yasar University*, 5(20), 3348 – 3382.
- Yalçın, N. and Gürbüz, F. (2015). **Sosyal Ağlarda İşlenen Suçlar, Facebook Sosyal Ağı Örneği**. *Akademik Bilisim Konferansı 2015*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Yıldırım, N. B. and Varol, A. (2013). **Sosyal Ağlarda Güvenlik: Bitlis Eren ve Fırat Üniversitelerinde Gerçekleştirilen Bir Alan Çalışması**. *Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi*, 7(7).
- Yücel, M. T. (2009). **Suç Korkusu ve Etkisinin Nötrleştirilmesi**. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(83), 278-301.

APPENDIX

Table-2: Fear of Crime (Part – III of the Questionnaire)

HOW DO YOU FEEL ABOUT...	Not at all Concerned	Slightly Concerned	Moderately Concerned	Very Concerned	Extremely Concerned
1. ... wandering around alone in the immediate vicinity of your house after dark ?	29,9	31,5	28,3	4,7	5,5
2. ... wandering around alone in the immediate vicinity of your house before dark ?	58,3	29,9	8,7	1,6	1,6
3. ... being a victim of any crime? (Thinking all crime types)	22,0	26,8	30,7	11,0	9,4
4. ... being a victim of a crime committed by someone you do not know?	26,0	27,6	28,3	8,7	9,4
5. ... being a victim of a crime committed by someone you know but not much?	33,9	34,6	15,7	8,7	7,1
6. ... being a victim of a crime committed by someone you know intimately?	48,8	29,9	12,6	3,9	4,7
7. ... being a victim of a crime committed in your house?	64,6	22,0	7,1	3,1	3,1
8. ... being a victim of a crime committed out, in the immediate vicinity of your house?	44,1	34,6	13,4	5,5	2,4
9. ... someone breaking into your house while you are out?	28,3	20,5	31,5	10,2	9,4
10.... someone breaking into your house while you are in?	32,3	26,8	24,4	7,9	8,7
11.... if someone, whom you dont know, approaches you for offering or asking help?	29,9	27,6	29,9	7,1	5,5
12.... being a victim of any crime committed on social networks?	29,1	26,8	29,1	10,2	4,7
13.... sharing your ideas on social networks?	19,7	22,8	26,8	18,1	12,6
14.... the reliability of messages by someone you do not know?	12,6	15,0	40,9	18,1	13,4
15.... the reliability of messages by someone you know?	30,7	26,0	25,2	11,8	6,3
16.... the protection of your personal data on social networks?	10,2	15,7	33,9	19,7	20,5
17.... the usage of your personal data without your permission?	7,9	18,1	33,9	20,5	19,7
18.... being accused because of your sharings?	26,0	17,3	23,6	17,3	15,7
19.... being a victim of the acts which was done by someone without your permission on your own social network account?	17,3	22,0	28,3	15,7	16,5

Erdal Servet YURTSAL

20.... buying a product being advertised on social networks?	18,1	14,2	38,6	16,5	12,6
21.... being accused of a crime committed via a social media account which uses your personal data without your knowledge?	16,5	22,0	29,9	15,0	16,5
22.... your computer to be hacked into via social networks?	11,8	22,0	27,6	22,0	16,5
23.... your computer to be affected by virus via social networks?	9,4	14,2	33,1	18,9	24,4
24.... your photos and videos you shared on your account to be used in sexual content sites?	20,5	18,1	28,3	15,7	17,3
25.... sharing your location on social networks?	19,7	18,1	34,6	16,5	11,0
26.... the duration of resolving your grievances if any of the situations above happens?	9,4	11,1	36,2	15,0	28,3
27.... living secondary victimizations if any of the situations above happens?	9,4	21,3	39,4	11,8	18,1

MAKALE YAZIM ESASLARI

Gönderilecek çalışmaların, daha önce yurt içi ve yurt dışında herhangi bir yerde yayımlanmamış olması gerekir. Ancak, bilimsel toplantılarda (kongre, sempozyum, seminer vb.) sunulan ve tam metni yayımlanmamış olan bildiriler, sunulduğu yer ve tarih belirtilmek şartıyla kabul edilir. Güvenlik Bilimleri Dergisi yılda iki defa yayınlanmakta olan hakemli uluslararası bir dergi olup Güvenlik Bilimleri Dergisi'ne; makaleler, özgün eserler ve daha önce yayınlanmamış veya herhangi bir yayın sürecine girmemiş olan makaleler kabul edilmektedir. Dergiye gönderilen makaleler, Hakem Kurulu'nun değerlendirmesinden sonra yayınlanmaktadır. Yayınlanan makalelerin bütün yayın hakları dergiye, yayınlanan yazıların içerik sorumluluğu ise yazara aittir.

Güvenlik Bilimleri Dergisi, “**güvenlik**” konusuna odaklı olarak şu konuları da kapsamaktadır.

Güvenlik Yönetimi	UA Güvenlik ve Terörizm	Suç Araştırmaları	Hukuk
Güvenlik Felsefesi	Uluslararası İlişkiler	Suç Önleme Stratejileri	Halkla İlişkiler
Adli Bilimler	Uluslararası Hukuk	Suç ve Suçlulukla Mücadele	İletişim
Psikoloji	Jeopolitik	Kriminoloji	Antropoloji
Sosyoloji	Kamu Diplomasisi	Davranış Bilimleri	İstihbarat

A. YAZIM KURALLARINA İLİŞKİN ESASLAR

1. Bilimsel yayınlar Türkçe veya İngilizce olarak hazırlanabilir. Türkçe makalelerin yazım ve noktalamasında ve kısaltmalarda TDK İmlâ Kılavuzunun en son baskısı esas alınır. Gönderilen yazılar dil ve anlatım açısından bilimsel ölçülere uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır.

2. Dergiye gönderilen makaleler, dipnotlar dâhil en az 4000 en fazla 7000 kelime olmalıdır. Olay incelemeleri en az 2000 en fazla 4000 kelime olmalıdır.

3. Yazılar, makalenin başlangıç kısmına yazılmış, Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış makale başlıklarını da içeren 150-250 kelimelik Türkçe özet ile İngilizce özet ve makale başlığı bulunmalıdır. İngilizce çalışmalarda önce İngilizce özet, Türkçe çalışmalarda önce Türkçe özet olacak şekilde yer almalıdır. Her iki özet de tek aralık, 8 punto ve italik olarak yazılmalıdır. Özetlere, her iki dilde de üç-yedi adet öz ve anahtar kelime eklenmelidir.

4. Yazarın akademik unvanı, görevi ve bağlı bulunduğu kuruluş e-posta adresi ile beraber ilk sayfanın altına dipnotta (footnote) (*) işareti ile 8 punto ile yazılmalıdır.

5. Tablo ve şekillere başlık ve sıra numarası verilmeli; başlıklar tabloların üzerinde, şekillerin ise altında yer almalıdır.

6. Denklemlere sıra numarası verilmelidir. Sıra numarası ayraç içinde ve sayfanın sağ tarafında yer almalıdır.

7. Yazılarda dipnotlara yer vermektten olabildiğince kaçınılmalı ve burada söylenecekler metin içinde ifade edilmelidir. Zorunlu olarak verilecek dipnotlar ise numaralandırılarak metin sonunda "Sonnot" olarak kaynakçadan önce verilmelidir.

8. Teknik terimler tırnak içinde yazılmalı veya açıklanmalıdır. Kavramlar için kısaltma kullanımından kaçınılmalıdır.

9. Sıralamalarda her madde bir sekme içeriden başlanarak numaralandırılmalıdır. Herhangi bir öncelik sırasına gerek görülüyorsa (*, -, vb.) madde işaretlerinden biri kullanılabilir.

B. SAYFA DÜZENİNE İLİŞKİN ESASLAR

1. Yazılar, Microsoft Word'de, tek satır aralığı, Arial ve 11'lik punto; marjlar üst 4,6; sol 4; alt 4,6; sağ 4; cilt payı 0, üst bilgi 4,6, alt bilgi 5, kâğıt ölçüsü A4 olacak şekilde hazırlanmalıdır. Metin içerisinde yer alacak şekiller ve tabloların bu ölçülere uyması gerekmektedir.

2. Güvenlik Bilimleri Dergisinde beş seviye başlık kullanılmaktadır. Zorunlu olmadıkça beş seviyenin dışına çıkılmamalıdır. Giriş ve sonuç bölümlerine numara verilmemelidir.

1. BİRİNCİ SEVİYE	[1. seviye]
a. İkinci Seviye	[2. seviye]
(1) Üçüncü seviye	[3. seviye]
(a) Dördüncü seviye	[4. seviye]
(I) Beşinci seviye	[5. seviye]

3. Her tablo ve şekil için sıra numarası verilmeli (Tablo 1, Şekil 2 gibi); tabloların başlığı üstte, şekillerin başlığı ise altta yer almalı, başlıklar tablo veya şekle ortalanmış olarak ilk harfleri büyük yazılmalıdır.

4. Tablo ve şekil içeriği Times New Roman 10 punto olarak yapılandırılacaktır (Sayfa durumuna göre 9 veya 11 punto da kullanılabilir). İstatistikler için virgülden sonra üç haneden fazlası yazılmamalıdır. Denklemlere sıra numarası verilmelidir. Sıra numarası ayraç içinde ve sayfanın sağ tarafında yer almalıdır.

5. Sayfa numaraları altta sağda verilmelidir.

6. İlk sayfadan sonra, çift numaralı sayfalara yazar adı, tek numaralı sayfalara makale adı 9 punto karakterinde üst bilgi olarak eklenmelidir.

C. REFERANS VE GÖNDERMELERE İLİŞKİN ESASLAR

1. Atıflar yazar soyadları esas alınarak alfabetik sıraya göre düzenlenmelidir. Aynı yazar veya yazarların farklı çalışmalarında, çalışma tarihi daha eski olan önce yazılmalıdır. Aynı yazarın veya yazarların aynı tarihlerdeki çalışmalarında "a", "b" şeklinde harfler, çalışmanın yapıldığı yılın yanına yazılmalıdır. Temel olarak atıf yapılan her çalışmanın referansı aşağıdaki örneklere uygun olarak verilir.

Örnek-1 (İsim, yıl ve sayfa numarası): Örgütsel nitelikteki öncüller, örgütsel adalet algısı (Brewer ve Kramer, 1986: 45; Cremer, 2005a: 33-45; Lipponen, 2001: 24, 87) gibi faktörlerden...

Örnek-2 (Sadece yıl ve sayfa numarası): Mael ve Ashforth (1992: 88) tarafından geliştirilen...

2. Üç, dört ve beş yazarı olan çalışmalarda ilk atıfta tüm yazarların isimleri verilmeli, müteakip atıflarda "vd." şeklinde kısaltılarak verilmelidir. Beşten fazla yazar varsa ilk yazarın soyadından sonra "vd." şeklinde ifade edilebilir.

3. Bir yazarın düşüncelerinin yeniden ifade edilmesi zorsa veya anlamını yitirecekse 40 kelimedenden daha fazla olmayan atıflarda kaynaktan alınan ifade tırnak işareti içinde belirtilerek yazılmalı ve o ifadenin bulunduğu sayfanın numarası belirtilmelidir. Örneğin: (Öztürk, 2003: 147). Eğer 40 kelimedenden daha fazla atıf yapılması gerekiyorsa alıntı yapılan kısım, iki sekme içeriden, tırnak içinde yazılmalı, en sonuna alıntı yapıldığı yerdeki paragraf (para. 15) veya sayfa numarası (s. 25) belirtilmelidir.

4. Yazar ismi belirtilmemiş bir çalışmaya atıf yapılması gerekiyorsa ve bu çalışma süreli bir yayındaysa yayının ismi, yazar olarak belirtilebilir. Örneğin; (Wall Street Journal, 2009), (Ticaret Bakanlığı, 1999). Aynı parantez içinde birden fazla çalışmaya atıf yapılacaksa çalışmalar alfabetik sıraya göre ve aralarına noktalı virgül konularak yazılmalıdır. Örneğin: (Abrams, 2000; Sullivan ve Hellman, 1999). İkincil kaynaklar, (Blau, 1964'ten akt. Tamer, 2003). Tamer'in (2003), Blau'dan (1964) aktardığına göre... şeklinde ifade edilerek ikincil kaynaklardan atıf yapıldığı belirtilmelidir.

5. Elektronik kaynaklara atıf yaparken genel atıf kuralları geçerlidir (Yazar soyadı, yıl). Eğer bu bilgi mevcut değilse, kaynağa ulaşılan web adresi parantez içinde verilmelidir. Yani yazarı belli olmayan bir elektronik kaynağa atıf yapmak gerektiğinde web sitesi parantez içinde verilmelidir. Şayet profesyonel bir web sitesine, veri tabanına veya bir projenin web sitesine atıf yapmak gerekiyorsa, elektronik adres parantez içinde verilmeli, kaynakçada da aşağıda ilgili bölümde verilen örnekte görüldüğü gibi belirtilmelidir. Örneğin: UNICEF web sitesi dünya çapında çocukların iyiliği için çalışan çeşitli yararlı kaynaklara bağlantılar sunmaktadır (<http://www.unicef.org>).

6. Teşekkür notu: Eğer mali destek veya diğer yardımları için teşekkür etmek istediğiniz kişi veya kurumlar varsa, çalışmanın sonuna bir not ekleyerek teşekkürlerinizi iletebilirsiniz.

7. Kaynakça 11 punto olarak düzenlenecektir.

D. BELGE, TABLO, ŞEKİL VE GRAFİKLERİN KULLANIMINDA UYULACAK ESASLAR

1. Diğer ekler (Tablo, Şekil ve Grafik) normal yazı dışındaki göstergelerin çok olması durumunda Tablo, şekil ve grafik için başlıklar; Ek Tablo: 1, Ek Grafik: 3 ve Ek Şekil: 7 gibi yazılmalı ve “Ekler” “Kaynaklardan” sonra verilmelidir.

2. Eklere metin içerisinde yapılan atıflar mutlaka Tablo-1.; Grafik-3: veya Şeki-7: şeklinde yapılmalıdır. Tablo, şekil, grafik ve resim için şayet alıntı yapılmışsa, mutlaka kaynak belirtilmelidir.

3. Metin içerisindeki “tablolar” tablo üstünde; şekil, grafik ve haritalar ise altında isimlendirilecek, alıntı yapıldığı kaynak türüne göre dipnot sistemine uygun olarak verilecektir.

4. Ekler başlıklandırılırken; “EK A”, “ EK B” şeklinde sıralanmalı ve ek içinde “Başlıklar” bölümünde ifade edilen başlıklandırma kurallarına uyulmalıdır.

E. KAYNAKÇA YAZIMINDA UYULACAK ESASLAR

1. Kaynakçada yazar soyadının tamamı baş harfi büyük, adının ise ilk harfi olacak şekilde aşağıda verilen örneklerde olduğu şekilde yazılacaktır.

2. Kaynaklar alfabetik sıraya göre tasniflenerek verilecektir. Ayrıca bir kategori yapılmayacaktır.

3. Kitaplarda sayfa numaraları belirtilmeyecek, makalelerde derginin ilgili sayfa aralığı belirtilecektir.

4. İnternet kaynaklarında erişim tarihi belirtilecektir.

5. Kaynakça ile ilgili ayrıntılı hususlar için APA (American Psychology Association)’nın bilimsel yazı kriterlerine, Publication manual of American Psychological Association (6. baskı, 2009)’a bakınız.

6. Yazım kurallarıyla ilgili örnekler aşağıdadır.

a. Kitaplar

Brannick, M.T., Levine, E.L. ve Morgeson, F.P. (2007). **Job and Work Analysis**. London: Sage.

Bloch, S. ve Whiteley, P. (2010). **Düz Bir Dünyada Yöneticilik**. (Çev. Ü. Şensoy), İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Rogers, P. (2008). Terorizm. İçinde P.D. Williams. (Ed.), **Security Studies: An Introduction** (ss. 171-185). New York: Routledge Press.

b. Makaleler

Özdemir, H. ve Sarı, G. (2004). **Uluslararası Güvenliğe Yönelik Yeni Tehditler bağlamında Önleyici Meşru Müdafaa**. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 3(2), 26-35.

c. Yayımlanmamış Çalışmalar

Aplak, H.S. (2010). *Karar Verme Sürecinde Bulanık Mantık Bazlı Oyun Teorisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Welch, K.E. (Baskıda). Technical Communication And Physical Location: Topoi and Architecture in Computer Classrooms. *Technical Communication Quarterly*, 14(3).

ç. Kongre Bildirileri

Aplak, H.S.ve Köse, E. (2011). *Çok Amaçlı Oyun Teorisi Uygulamaları*. 12. Uluslararası Ekonometri Yöneylem Araştırması ve İstatistik Sempozyumu (EYİ), 26-28 Mayıs, Denizli.

d. E-kitaplar

Shotton, M.A. (1989). *Computer Addiction? A STUDY of Computer Dependency*. <http://www.ebookstore.tandf.co.uk/html/index> (Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2011).

Dvorkin, V., 2003. Preventive Use of Force Justified. **CDI Russia Weekly**, 273, <http://www.cdi.org/russia/273-5.cfm> (Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2004).

e. Yazarı belli olmayan web sitesi makalesi

New Child Vaccine Gets Funding Boost. (2001).
http://news.ninemsn.com.au/health/story_13178.asp (Erişim Tarihi: 21 Şubat 2012).

F. DEĞERLENDİRME

1. Dergi Yayın Kurulu, biçim ve alanlar açısından uygun bulduğu yazıları konunun uzmanı hakemlere (iki hakeme), yazara ait bilgiler gizlenerek gönderir. Hakem değerlendirmelerinin ikisi de olumlu ise yayına kabul edilir. Biri olumlu, diğeri olumsuz ise makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Yayınlanması için düzeltilmesine karar verilen yazıların, yazarları tarafından en geç (posta süresi dâhil) 20 gün içerisinde teslim edilmesi gereklidir. Düzeltilmiş metin, gerekli görüldüğü durumlarda, değişiklikleri isteyen hakemlerce tekrar incelenebilir.

2. Gönderilen yazılar iki alan uzmanının "yayımlanabilir" onayından sonra, Yayın Kurulu'nun son kararı ile yayımlanır.

3. Hakem tarafından "Gözden geçirildikten sonra yayımlanabilir." veya "Gözden geçirildikten sonra hakemin onayıyla yayımlanabilir." şeklinde yapılan değerlendirmenin içeriğine göre; yazarlar, gerekli düzeltme ve değerlendirmeleri dikkate almak zorundadırlar.

4. Yazarın hakem ve Yayın Kurulu'nun eleştiri, değerlendirme ve düzeltmelerinden katılmadığı hususlar olması durumunda, yazar bunları gerekçeleri ile ayrı bir sayfada bildirme hakkına sahiptir.

5. Hakem oluru alan makaleler, Yayın Kurulu tarafından derginin konu içeriği esas olmak üzere, hakem raporlarının tamamlanma tarihlerine göre sıraya konarak yayımlanır.

6. Dergiye gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.

7. Güvenlik Bilimleri Dergisi'nde yayımlanan makalelerdeki görüşler, yazarlarının şahsi görüşleri olup; hiçbir kurum ve kuruluşun resmi görüşü niteliğini taşımaz.

Gendarmerie and
Coast Guard
Academy

Security Sciences
Institute

G

A

Journal of Security
Sciences

B

R

Cilt/Vol.: 5

Sayı/Num.: 2

Kasım/Nov. 2016

D

D

ISSN: 2147-2912
www.jsiga.edu.tr

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi

Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

➤ *Antropoloji, Kültür ve Güvenlik*
Hakan BOSTAN

➤ *Değişen Uluslararası Güvenlik İnşasında Toplumsal Cinsiyet Meselesi*
Özlem ÖZDEMİR

➤ *Değişen Kırsal Yaşam Alışkanlıklarının Hırsızlık Suçuna Etkisi*
Murat MADENÜS

➤ *Fear of Crime in Social Networks: Facebook Example*
Erdal Servet YURTSAL

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı, Beytepe/ANKARA
Telefon/Telephone: 0312 464 74 74 /Dahili/Ext.: 6910 / 6970
E-posta/Email: editorgbd@jandarma.tsk.tr